Załącznik do Uchwały nr VII/54/2026.
Rady Decyzyjnej Stowarzyszenia LGD
„Ziemia Łowicka”
z dnia 22 maja 2026 r.

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

Lokalnej Grupy Działania

„ZIEMIA ŁOWICKA”

na LATA 2023-2027

Łowicz, czerwiec 2023

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Dofinansowane przez Unię Europejską

Lokalna Strategia Rozwoju finansowana ze środków „Europejskieogo Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

LGD „Ziemia Łowicka”, ul. Jana Pawła II 173/175, 99-400 Łowicz, tel./fax 46 811 55 19,
www.lgdziemialowicka.pl, e-mail: biuro@lgdziemialowicka.pl

Spis treści

Rozdział I. Charakterystyka LGD 3

1. Forma prawna i nazwa LGD 3

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa 3

3. Opis struktury LGD „Ziemia Łowicka” 5

4. Skład organu decyzyjnego 5

5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym 6

6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD „Ziemia Łowicka” 6

Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR 7

1. Opis obszaru 7

2. Mapa obszaru 8

3. Uzasadnienie wyboru obszaru 8

3.1 Spójność terytorialna 8

3.2 Uwarunkowania kulturowe 8

3.3 Produkty regionalne, tradycyjne i kulinaria 10

3.4 Uwarunkowania gospodarczo – społeczne 10

3.5 Uwarunkowania przyrodnicze 11

Rozdział III. Partycypacyjny charakter LSR 13

Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR 19

1. Analiza i ustalenie grup w niekorzystnej sytuacji 20

2. Analiza sytuacji społeczno gospodarczej obszaru objętego LSR 2023-2027 LGD „Ziemia Łowicka” 22

2.1 Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości, branż z potencjałem rozwojowym (informacja o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru) 22

2.2 Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego 25

2.3 Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk (np. dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury, liczba osób objętych opieką społeczną). 26

2.4 Dziedzictwo kulturowe i historyczne 29

2.5 Obszary atrakcyjne turystycznie 30

2.6 Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych podkreślających specyfikę danego obszaru (krótki opis produktów charakterystycznych występujących na obszarze), w tym promocji i sprzedaży takich produktów. 32

2.7 Obszary wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem rolników, domowników oraz mieszkańców z obszarów po PGR 33

3. Wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych 36

3.1 Wyniki z przeprowadzonych konsultacji - spotkań w Gminach – Warsztatów przyszłościowych 36

3.2 Wyniki konsultacji On-Line 38

3.3 Wyniki spotkania i przeprowadzonego wystąpienia publicznego 39
4. Podsumowanie przeprowadzonej analizy.....41
Rozdział V. Spójność, komplementarność i synergia....42
Rozdział VI. Cele i wskaźniki 48
Rozdział VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru 53
Rozdział VIII. Plan działania 56
Rozdział IX. Plan finansowy LSR 56
Rozdział X. Monitoring i ewaluacja 58
Wykaz wykorzystanej literatury....61
Załączniki do LSR....62

Rozdział I. Charakterystyka LGD

1. Forma prawna i nazwa LGD

Nazwa: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Łowicka”

Status prawny: stowarzyszenie powstało i działa w oparciu o przepisy:

- ustawy z 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855, z późn. zm.);
- rozporządzenia Rady (WE) 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320, z późn. zm.), zwanym dalej „rozporządzeniem nr 1303/2013”,
- ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2015 r. poz. 349 z późn. zm.);
- rozporządzenia 2021/1060 - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej;
- rozporządzenia 2021/2115 – Rozporządzenia Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378);
- rozporządzenia nr 1305/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r.);
- ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz. U. z 2023 poz. 412 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873); niniejszego Statutu i z tego tytułu posiada osobowość prawną; z uwzględnieniem innych aktualnych aktów prawnych, przepisów regulujących funkcjonowanie i realizację lokalnych strategii rozwoju dla lokalnych grup działania

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Historia LGD „Ziemia Łowicka“ sięga okresu programowania 2007-2013, w którym jej członkowie zdobywali doświadczenie działając w innych LGD – LGD Gniazdo i LGD Polcentrum. W 2015 roku po szerokich konsultacjach ze społeczeństwem, wielu rozmowach oraz analizie zdobytych doświadczeń podjęto decyzję o utworzeniu Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Łowicka” skupiającej 8 Gmin powiatu łowickiego wraz z przedstawicielstwem powiatu łowickiego. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Łowicka” zostało powołane podczas Zebrania Założycielskiego w dniu 14.05.2015 roku w Łowiczu. W Krajowym Rejestrze Sądowym Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w dniu 3 lipca 2015 roku pod numerem KRS 0000564916. Nadzór nad Stowarzyszeniem sprawuje Marszałek Województwa Łódzkiego. Członkami i przedstawicielami LGD „Ziemia Łowicka“ są osoby pochodzące z różnych środowisk lokalnych, co również wzmacnia budowanie potencjału i zaufania do działalności LGD w społeczności lokalnej.

19 maja 2016 roku została podpisana Umowa o warunkach i sposobie realizacji Strategii Rozwoju Kierowanego przez Społeczność nr 00016-6933-UM0510002/15 początkowo z budżetem poddziałania 19.2 1 425 000,00 euro, co przy kursie 4 zł/euro stanowiło 5 700 000,00 zł, poddziałania 19.3 - 28 500,00 euro co przy kursie 4 zł/euro stanowiło 114 000,00 zł oraz poddziałania 19.4 – 344 375,00 euro co przy kursie 4 zł/euro stanowiło 1 377 500,00 zł. W 2020 roku za sprawne wdrażanie LSR, LGD „Ziemia Łowicka" uzyskało bonus w kwocie 570 000,00 zł, a następnie w listopadzie 2021 roku, w związku z wydłużeniem okresu programowania budżet LSR zwiększono o kolejne środki. 3 listopada 2021 roku podpisano Aneks nr 12 ustalający budżet LSR na poziomie: poddziałania 19.2 1 948 500,00 euro, co przy kursie 4 zł/euro stanowi 7 794 000,00 zł, poddziałania 19.4 – 390 095,00 euro. Zmieniono również wysokość środków na poddziałanie 19.3 do kwoty 10 % budżetu poddziałania 19.2 - 194 850,00 euro co przy kursie 4 zł/euro stanowiło 779 400,00 zł.

Proces wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju był nieustannie monitorowany. Strategia ewaluowała dopasowując się do zmieniającej się sytuacji ekonomiczno – gospodarczej oraz zgłaszanych przez społeczeństwo uwag. Podpisano łącznie 15 aneksów zmieniających LSR celem lepszego wdrożenia postanowień strategii. W okresie wdrażania LSR LGD prowadziła działalność aktywizacyjno – animacyjną lokalnego środowiska. Prowadzono szkolenia, spotkania intergacyjno – animacyjne dla lokalnej społeczności, spotkania informacyjne, wydano film promująco – podsumowujący efekty wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Ziemia Łowicka". W wyniku prowadzonych szerokich działań aktywizacyjnych, spotkań i rozmów Lokalna Grupa Działania „Ziemia Łowicka" podjęła decyzję o przystąpieniu do partnerstwa ze Stowarzyszeniem Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce i uzyskała status Afiliowanego Ośrodka Działaj Lokalnie. Dzięki partnerskiej współpracy udało się zrealizować 6 projektów finansowanych z Polsko – Amerykańskiej Fundacji Wolności, dzięki którym organizacje pozarządowe terenu LGD uzyskały finansowanie na realizację swoich projektów.

LGD „Ziemia Łowicka" w 2019 roku zrealizowało projekt pod nazwą „Produkcja i sprzedaż ekologicznej żywności - praktyczne aspekty działalności" w ramach Planu Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 Plan Operacyjny na lata 2018 - 2020. W ramach projektu zrealizowano wyjazd studyjny do Gospodarstwa serowarskiego oraz przeprowadzono szkolenie z zakresu wymagań dotyczących certyfikacji produktów ekologicznych, wymagań sanitarnych i weterynaryjnych dotyczących produkcji żywności, promowania i dystrybucji wytworzonych produktów oraz możliwości wspólnego działania na rzecz sprzedaży wytworzonych produktów. Ponadto zrealizowano 3 krajowe projekty współpracy. Dwa projekty dotyczyły uatrakcyjnienia terenu poprzez realizacje operacji infrastrukturalnych (PAW – Punkty Aktywnego Wypoczynku – siłownie plenerowe, OGR – Ogródki Gier Rozwojowych – place zabaw wraz z grą strategiczną grodzisko) i jeden promujący bogactwo przyrodnicze i kulturowe - FRAK – Festiwal Regionalnych Atrakcji Kulturowych. Wszystkie działania zrealizowane w projektach przyczyniły się do wzrostu rozpoznawalności obszaru Stowarzyszenia LGD „Ziemia Łowicka", zaangażowania mieszkańców w realizację swoich własnych pomysłów, powstawania organizacji pozarządowych i aktywny udział trzeciego sektora we współpracy z samorządami i mieszkańcami oraz przedsiębiorcami. Celem podtrzymania wypracowanych relacji z lokalną społecznością, jak i najszerszego zaangażowania społeczeństwa w proces wdrażania i tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 na stronie internetowej LGD w zakładce dokumenty do pobrania znajduje się „Fiszka projektowa", która jest krótkim zarysem pomysłu do realizacji potencjalnego beneficjenta, i którą można złożyć w każdym momencie. W zakładce „Kontakt" znajduje się formularz kontaktowy, dzięki któremu można zgłaszać wszelkie uwagi i pomysły. Ponadto, aby umożliwić społeczeństwu, jak najszerszy udział w tworzeniu Nowej Strategii w każdej z 8 Gmin objętych zasięgiem działań LGD przeprowadzono stacjonarne „Warsztaty przyszłościowe" oraz spotkania online, na stronie internetowej zamieszczono ankietę, dzięki której społeczeństwo mogło zgłaszać swoje pomysły. Powołano Grupę Roboczą ds. opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD "Ziemia Łowicka" na lata 2023-2027, składającą się z przedstawicieli każdej gminy objętej LSR i reprezentującą sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy. Wśród członków Grupy Roboczej znaleźli się członkowie LGD, ale również osoby spoza LGD. Ponadto każdy z członków ma możliwość zgłaszania nowych pomysłów i inicjatyw dotyczących wdrażania

LSR, w tym zmiany kryteriów, przesunięć środków pomiędzy przedsięwzięciami. Wynik podjętej decyzji w sprawie przyjęcia lub odrzucenia propozycji jest podawany do publicznej wiadomości wraz z uzasadnieniem, co potwierdzają zapisy regulaminu Rady Decyzyjnej. Zgłoszenie może być dokonywane za pomocą dowolnego kanału komunikacji, co zostało zapisane w § 13 ust. 3 statutu LGD.

3. Opis struktury LGD „Ziemia Łowicka"

Stowarzyszenie LGD „Ziemia Łowicka" skupia 55 Członków, którzy reprezentują cztery sektory z czego 10 stanowi sektor publiczny, w tym jeden sołtys, 16 osób sektor gospodarczy, 21 osób sektor społeczny, w tym członkowie OSP, 8 osób sektor „mieszkaniec. Członkowie organów decyzyjnych Stowarzyszenia LGD „Ziemia Łowicka" posiadają kwalifikacje i doświadczenie w zakresie: prawa cywilnego i administracyjnego, ekonomii, ochrony środowiska, zarządzania zasobami ludzkimi, kulturoznawstwa, animacji kultury, rolnictwa.

Struktura organów LGD zapewnia reprezentację różnych grup interesów, a co za tym idzie zrównoważony rozwój obszaru. Od daty powołania Stowarzyszenie powiększyło się pozyskując nowych Członków, skład grupy jest różnorodny i reprezentatywny dla lokalnej społeczności. Członkowie LGD to kobiety i mężczyźni, osoby 60+, seniorzy, osoby młode do 25 lat, przedsiębiorcy i rolnicy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, w tym OSP, KGW oraz mieszkańcy, przedstawiciele sektora publicznego, w tym sołtysi. Dostęp do udziału w partnerstwie zawsze był i pozostaje otwarty.

Natomiast pracownicy zatrudnieni w biurze LGD posiadają szerokie doświadczenie we wdrażaniu LSR 2014-2020, a także przygotowanie do tworzenia LSR 2023-2027 i nowego okresu wdrażania, co potwierdza zdobyta wiedza w szeregu szkoleń związanych z tematyką nowych zagadnień. Pracownicy uczestniczyli w następujących szkoleniach:

- Jak działać na rzecz klimatu i środowiska,
- Jak angażować młodzież korzystając z potencjału lokalnej społeczności,
- Jak angażować mieszkańców we wspólne idee,
- Ogród terapeutyczny - innowacje społeczne w gospodarstwach wiejskich - Szkolenie skierowane było do osób prowadzących lub planujących prowadzenie gospodarstwa opiekuńczego lub edukacyjnego, a także liderów wiejskich, członków lokalnych stowarzyszeń i Kół Gospodyń Wiejskich,
- Badania ankietowe w ewaluacji i tworzeniu strategii - projektowanie, prowadzenie i analiza danych,
- Metody partycypacyjnego tworzenia LSR - praktyczny poradnik.
- „Rozwój FAOW czyli wzmacniamy głos pozarządowej wsi" – Smart Village i inicjatywy obywatelskie. Strategia smart wsi. Krótkie Łańcuchy żywności czyli tworzenie lokalnych rynków dla żywności wyprodukowanej lokalnie.

4. Skład organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym do wyboru operacji Stowarzyszenia LGD „Ziemia Łowicka" jest Rada Decyzyjna. Składa się ona z 14 osób, które są wybierane spośród członków Walnego Zebrania Stowarzyszenia LGD „Ziemia Łowicka" na kadencję trwającą 4 lata. Członkowie Rady Decyzyjnej nie mogą pozostawać z członkami Zarządu oraz członkami Komisji Rewizyjnej w związku małżeńskim, ani też w stosunku pokrewieństwa, co reguluje Statut Stowarzyszenia. Do kompetencji Rady Decyzyjnej należy wybór operacji, ustalenie kwoty wsparcia dla beneficjentów ubiegających się o dofinansowanie na realizację operacji zgodnej z Lokalną Strategią Rozwoju. Walne Zebranie Członków umocowało też Radę Decyzyjną do wprowadzania zmian w LSR, kryteriach wyboru czy przesunięciach kwot.

W składzie organu decyzyjnego znajdują się przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, w tym też członkowie OSP i KGW, przedstawiciele sektora publicznego, w tym również sołtys, kobiety oraz osoby powyżej 60 roku życia. Rada Decyzyjna posiada w składzie reprezentantów wszystkich sektorów. Sektor publiczny stanowi 35,71%, gospodarczy 21,43%, społeczny 42,86%. W związku z przeprowadzoną analizą i diagnozą obszaru objętego LSR LGD „Ziemia Łowicka" opisanych szczegółowo w rozdziale IV punkt 2.1 i punkt

2.3 stwierdzono, że występują **dwie grupy interesu** mogące mieć wpływ na wdrażanie LSR. Jest to grupa interesu przetwórcy produktów rolno-spożywczych - w Radzie Decyzyjnej jest dwóch przedstawicieli oraz grupa interesu osób wspierających oświatę - w Radzie Decyzyjnej jest dwóch przedstawicieli. Żadna z grup interesu nie stanowi większości głosu w podejmowaniu decyzji. Przedstawiciele Rady Decyzyjnej posiadają doświadczenie w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu grup w niekorzystnej sytuacji, a także w realizacji projektów z wykorzystaniem środków pochodzących z programów Unii Europejskiej oraz osoby posiadające doświadczenie zawodowe oraz wiedzę z zakresu działań sprzyjających ochronie środowiska.

5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Rada Decyzyjna podejmuje decyzje o wyborze grantów lub operacji konkursowych, które będą realizowane w ramach wdrażania przedmiotowej strategii w oparciu o:

- Regulamin Pracy Rady Decyzyjnej Stowarzyszenia LGD „Ziemia Łowicka",
- Procedurę Oceny i Wyboru Grantobiorców w Ramach Projektów Grantowych wraz z Opisem Sposobu Rozliczania Grantów, Monitorowania i Kontroli,
- Procedurę konkursową wyboru i oceny operacji w ramach LSR LGD „Ziemia Łowicka",
- Kryteria wyboru dotyczące Rozwoju działalności gospodarczej
- Kryteria wyboru w zakresie Rozwijania pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych, w zakresie rozwijania gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz rozwój współpracy poprzez rozwijanie krótkich łańcuchów żywnościowych
- Kryteria wyboru projektów pozostałych, w tym kryteria wyboru projektów Smart Village
- Zachowanie parytetów poszczególnych sektorów przy ocenie i wyborze (rejestr interesów),
- Bezstronność w podejmowaniu decyzji (deklaracja poufności i bezstronności oraz rejestr interesów),
- Jawność procesu wyboru, poprzez udostępnienie do wiadomości publicznej procedur i protokołu z posiedzeń,
- Uwzględnienie sytuacji szczególnych zaistniałych w procesie wyboru i oceny operacji wraz ze sposobem ich rozwiązania, np. rozbieżność w ocenie.
- Możliwość odwołania się (złożenia protestu/odwołania) wnioskodawców.

W celu zapewnienia sprawnego i bezbłędnego procesu decyzyjnego Rada Decyzyjna wykorzystuje do oceny aplikację Elektroniczna Obsługa Wniosków. Aplikacja zapewnia prawidłowy przebieg procesu oceny z obowiązującymi przepisami prawa i procedurami.

6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD „Ziemia Łowicka"

Statut jest dokumentem nadrzędnym i określa zadania organów LGD. Warto wspomnieć, że jasno została rozdzielona funkcja zarządcza od funkcji decyzyjnej. Organami decyzyjnymi w Stowarzyszeniu LGD „Ziemia Łowicka" są: Walne Zebranie Członków, Rada Decyzyjna, natomiast Zarząd pełni funkcje zarządcze. Funkcje kontrolną sprawuje Komisja Rewizyjna. Dodatkowo należy nadmienić, że w Statucie w § 13 ust. 3 i 4 wprowadzono zasadę, że relacje między członkami LGD są oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji, co również potwierdza Plan animacji i aktywizacji - spotkania dotyczące kolegialnego podejmowania decyzji.

Każdy z wymienionych organów posiada swój Regulamin organizacyjny dokładnie opisujący zasady i procedury funkcjonowania, oraz zapisy, które zapewniają przejrzystość, jawność działania i podejmowania decyzji.

Regulamin Walnego Zebrania Członków – Kompetencje zapisane są w § 18 statutu oraz w Regulaminie Obrad Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LGD „Ziemia Łowicka", gdzie są zawarte szczegółowe zasady organizacji i pracy Walnego Zebrania Członków.

Regulamin Pracy Zarządu – Kompetencje określa Statut § 19 ust. 4 oraz Regulamin pracy Zarządu Stowarzyszenia LGD „Ziemia Łowicka", który określa sposób zwoływania posiedzeń, podejmowania uchwał, protokołowania posiedzeń, reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz, podział prac członków zarządu. Regulamin i zmiany uchwalane są przez Walne Zebranie.

Regulamin Pracy Rady Decyzyjnej – Kompetencje Rady Decyzyjnej określone zostały w Statucie w § 22 oraz Regulaminie Pracy Rady Decyzyjnej, która odpowiedzialna jest za wybór operacji oraz wprowadzanie zmian w LSR i kryteriach wyboru. W Regulaminie Rady Decyzyjnej, znajdują się zapisy określające skład Rady, procedurę wyboru członków Rady, sposób oceny wniosków, przebieg posiedzenia, procedurę wyłączenia członków od udziału w wyborze, sposób dokumentowania posiedzeń Rady Decyzyjnej, procedurę przejrzystego wyboru operacji, zasady wynagradzania członków Rady, wybór operacji poprzez elektroniczny program oceny, zasady zmiany LSR i kryteriów wyboru. Aktualizacja regulaminu następuje po zgłoszeniu zmian przez Członków Rady. Zmiany w Regulaminie zatwierdzane są przez Walne Zebranie, Przewodniczący Rady Decyzyjnej przedkłada zmiany z uzasadnieniem, za pośrednictwem Zarządu na Walnym Zebraniu.

Regulamin Pracy Komisji Rewizyjnej – Kompetencje zapisane są w Statucie w § 21 ust. 4 oraz w Regulaminie Pracy Komisji Rewizyjnej: zakres przeprowadzenia kontroli, zwoływanie posiedzeń, podejmowanie uchwał, prowadzenie dokumentacji z posiedzeń. Regulamin jest uchwalany przez Walne Zebranie Członków.

Regulamin Organizacyjny Biura – reguluje pracę biura, zakres działania i kompetencji pracowników. Określono sposób pomiaru jakości udzielanego przez biuro doradztwa. Dokonuje się analizy pracy biura, która jest również podstawą do wprowadzenia zmian usprawniających pracę biura.

Wszystkie dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD znajdują się na stronie internetowej www.lgdziemialowicka.pl w zakładce ,,Dokumenty do pobrania".

Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

1. Opis obszaru

LGD „Ziemia Łowicka" swoim działaniem obejmuje 8 gmin, które obszarowo są spójne i tworzą zwarty geograficznie obszar, graniczą ze sobą w bezpośrednim sąsiedztwie, w południowo wschodniej części województwa łódzkiego. Powierzchnia obszaru wynosi 855 km² co stanowi 4,69% powierzchni województwa łódzkiego. Teren ten zamieszkuje 42 303 mieszkańców i są to mieszkańcy terenów wiejskich. Na 1 km² przypada nieco ponad 49 mieszkańców. Gminy należące do LGD są skupione w powiecie łowickim. Wykaz gmin z ich podstawowymi cechami przedstawia Tabela 1.

Tabela 1. Obszar działania LGD z podziałem na gminy.

Lp.	*Gmina*	*Rodzaj gminy*	*Kod terytorialny*	*Ludność ogółem*	*Ilość miejscowości*	*Powierzchnia ogółem (km2)*
1	*Bielawy*	*wiejska*	*1005022*	*5219*	*46*	*164*
2	*Chąśno*	*wiejska*	*1005032*	*2917*	*16*	*72*
3	*Domaniewice*	*wiejska*	*1005042*	*4549*	*12*	*83*
4	*Kiernozia*	*wiejska*	*1005052*	*3213*	*22*	*76*
5	*Kocierzew Południowy*	*wiejska*	*1005062*	*4146*	*20*	*94*
6	*Łowicz*	*wiejska*	*1005072*	*7647*	*30*	*133*
7	*Nieborów*	*wiejska*	*1005092*	*9285*	*21*	*104*
8	*Zduny*	*wiejska*	*1005102*	*5327*	*24*	*129*
Razem				***42 303***	***191***	***855***

Źródło: Dane opracowane na danych GUS według stanu na dzień 31 grudnia 2020 roku

2. Mapa obszaru

Obszar objęty LSR LGD „Ziemia Łowicka”

Obszar objęty LSR LGD „Ziemia Łowicka” na tle województwa łódzkiego

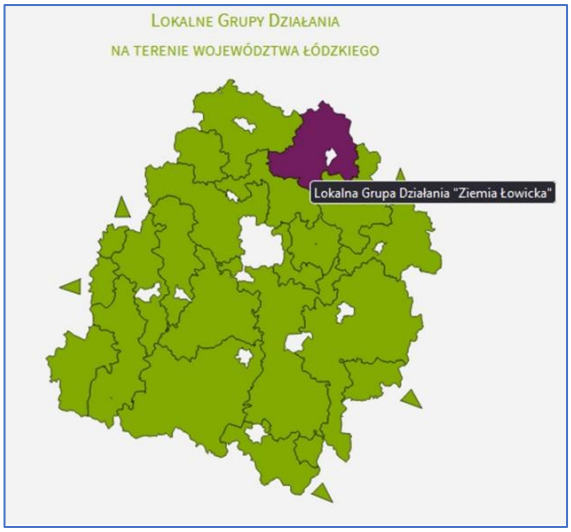

Rysunek 1. Mapa obszaru LGD ukazująca spójność terytorialną LGD „Ziemia Łowicka” oraz mapa na tle województwa łódzkiego. Źródło: opracowanie własne LGD

3. Uzasadnienie wyboru obszaru

3.1 Spójność terytorialna

Lokalna Strategia Rozwoju obejmuje obszar ośmiu gmin wiejskich: Bielawy, Chąśno, Domaniewice, Kiernozia, Kocierzew Południowy, Łowicz, Nieborów oraz Zduny. Wszystkie Gminy wchodzące w skład LGD „Ziemia Łowicka“ graniczą ze sobą, co wykazano w punkcie 2.

3.2 Uwarunkowania kulturowe

W świecie, w którym tradycyjne lokalne oraz narodowe tożsamości stają się coraz bardziej płynne z racji procesów globalizacyjnych coraz ważniejszą kwestią staje się pielęgnowanie lokalnej kultury. Tradycja odgrywa szczególną rolę – wpływa na kształt tożsamości społecznej, pozwalając zarówno jednostce, jak również zbiorowości dokonywać identyfikacji w zmieniającym się świecie, dlatego działania LGD będą ściśle nawiązywały i odwoływały się do tego bogactwa. Ziemia Łowicka stanowi kolebkę najbardziej rozpoznawanej gałęzi polskiego folkloru –folkloru łowickiego. Granice geograficzne Ziemi Łowickiej są płynne i trudno jednoznacznie określić jej obszar. Odnosząc się jednak do historycznych opracowań uznać należy, iż granice Ziemi Łowickiej tożsame są z granicami dawnego Księstwa Łowickiego, które obejmowało dzisiejszy powiat łowicki oraz zachodnią część powiatu skierniewickiego. Region Ziemi Łowickiej skrywa wielkie bogactwo dziedzictwa kulturowego oraz historycznego, które spaja cały region działania LGD „Ziemia Łowicka“. Jego główne elementy to:

Strój ludowy,

damski, który składa się z nakrycia głowy (jedwabnica, szalinówka, chusta płócienna ozdabiana chaftem) i koszuli oraz kiecki i zapaski, a także obuwia. Koszule, zwane bielunkami, miały szerokie rękawy wszywane w mankiet oraz niewielki wykładany kołnierzyk. Ozdabiano je szyciem polskim lub ruskim haftem. Polskie szycie to kombinacja wielu ściegów, wykonywanych bawełnianymi nićmi w kolorze czerwonym, czarnym, żółtym, różowym i niebieskim. Ruski haft to po prostu haft krzyżykowy o motywie kwiatowym. Kiecka to efekt zszycia spódnicy i stanika. Łowicki stanik był szyty z czarnego aksamitu, miał prosty krój i spełniał rolę gorsetu. Doszywany był do spódnicy, która miała nawet sześć metrów szerokości. Zapaski ozdabiano haftem z motywem kwiatowym. Były zapinane z tyłu za pomocą klamerki. Łowiczanki nosiły także spencerki, które przysłaniały stanik kiecki. Trzewiki zakładano na białe pończoszki

i sznurowano kolorowymi tasiemkami. Biżuterię stanowiły przede wszystkim intensywnie czerwone naturalne korale, a w późniejszym czasie także bursztyny;

męski, który składa się z nakrycia głowy, koszuli, kamizelki, pasa, spodni i obuwia oraz dodatków, takich jak przodziki czy rękawki. Najpowszechniejszym męskim nakryciem głowy był filcowy kapelusz z niewielkim rondem. Obszywano go aksamitem i przyozdabiano kwiatami, cekinami, kolorową włóczką, a także koralikami. Lniana bielunka, podobnie jak koszula damska, miała wykładany kołnierzyk, a zdobiono ją polskim szyciem. Lejbik to kamizelka sięgająca bioder, zapinana na rząd mosiężnych guzików z wytłoczonym wizerunkiem orła. Brzegi lejbiku oraz szwy i dziurki od guzików obszywane były czerwonym sznureczkiem. W chłodniejsze dni na wierzch zakładano spencer, czyli odpowiednik damskiego spencerka. Pas był wełniany w podłużne kolorowe pasy. Biedniejsi chłopi nosili białe płócienne spodnie, a lepiej usytuowani – wiśniowe lub czerwone. Krój spodni, bez względu na materiał, z którego były szyte, zawsze był taki sam. Do ich produkcji używano tylko jednego płata tkaniny, nogawki zszywane były tylko od wewnętrznej strony. W stroju odświętnym nogawki zawsze były wpuszczane w buty. Łowiczanie najczęściej nosili buty z długą cholewą, karbowaną przy kostce, lub obuwie z cholewą prostą i sztywną.

Tradycje i zwyczaje,

W życiu mieszkańców Ziemi Łowickiej olbrzymią rolę odgrywały, i do dnia dzisiejszego odgrywają, różnego rodzaju doroczne uroczystości, w tym przede wszystkim święta kościelne. Czasem wiązały się one z rozmaitymi zwyczajami i tradycjami przyjętymi w całej Polsce, a niekiedy tylko o dość wąskim regionalnym zasięgu. Do najważniejszych kultywowanych po dzień dzisiejszy tradycji i zwyczajów zaliczyć można: uroczyście i barwnie celebrowane Boże Ciało, Boże Narodzenie, Nowy Rok, „Herody", Siemieniec, zwyczaj maszkar, chodzenie „po dyngusie" z kogutkiem i gaikiem, sobótka, przepiórka, okrężna, pocieranie lnu, darcie pierza, potwornicę, podkurek, tradycyjne wesele łowickie czy wieczór dziewiczy. Dużą rolę w podtrzymywaniu, jakże bogatej tradycji odgrywają takie organizacje, jak Ochotnicze Straże Pożarne oraz Koła Gospodyń Wiejskich, a od niedawna również powstałe na terenie LGD „Ziemia Łowicka" zagrody edukacyjne. Zarówno OSP jak i KGW istnieją prawie na każdej wsi a ich tradycje sięgają nawet 150 lat istnienia. Obie organizacje skupiają się w większych obszarowo związkach takich jak: Gminny Związek OSP, Gminna Rada Kobiet, a także Powiatowy Związek OSP i Rejonowa Rada Kobiet.

Rzemiosło i rękodzieło

Ważne miejsce w życiu mieszkańców Ziemi Łowickiej zajmowała ceramika. Na Ziemi Łowickiej szeroko rozwinięta była także produkcja kafli. Meblarstwo wyróżniało region łowicki od pozostałych dzięki bogatemu zdobieniu, czyniącego z mebli prawdziwe dzieła sztuki np. bogato zdobione drewniane skrzynie do przechowywania odzieży. W rzeźbie ludowej dominowały motywy religijne. Wizerunki świętych umieszczano w przydrożnych kapliczkach. Natomiast kowalstwo zyskało na znaczeniu dopiero na początku XIX stulecia. Ogromne znaczenie dla identyfikacji społeczności lokalnej mają również wycinanki i pająki łowickie. Te papierowe ozdoby pojawiły się na przełomie XIX i XX wieku.

Gwara łowicka - gwarę łowicką nazywa się gwarą z małopolsko-mazowiecko-wielkopolskiego pogranicza dialektalnego. Cechami charakterystycznymi gwary łowickiej są: mazurzenie, czyli wymawianie „cz", „sz", „dż" jako „c", „s", „dz", wymowa eN jako iN, wymowa oN jako óN, używanie rzeczownika dwa z rzeczownikami wszystkich wyrazów. Taniec, muzyka i śpiew - tradycyjnym i najbardziej rozpowszechnionym tańcem był oberek, zwany także obertasem. Poza oberkiem, tańczy się także kujona, który jest zdecydowanie spokojniejszym tańcem oraz chodzonego. W kulturze łowickiej obecne są także różnorodne walczyki. W większości Gmin działają Zespoły Ludowe oraz twórcy ludowi przekazując tradycję kolejnym pokoleniom. W gminie Domaniewice działa zespół Pieśni i Tańca Kalina, w Gminie Kocierzew Regionalny Zespół Pieśni i Tańca Boczki Chełmońskie oraz dziecięcy Zespół Ludowy Kocierzewiacy, w Gminie Kiernozia Zespół Kiernozianie. W skład wszystkich zespołów wchodzą dzieci i młodzież, ale również osoby powyżej 60 roku życia. W gminie Chąśno w miejscowości Błędów swoją działalność wycinankarską prowadzi Helena Miazek, wielokrotnie nagradzana, między innymi nagrodą Oscara Kolberga w kategorii Twórczość plastyczna, zdobnictwo, rękodzieło i rzemiosło ludowe, prowadząca warsztaty dla dzieci i młodzieży. W tej samej Gminie działalność prowadzi Agnieszka Zabost, Hafciarka, nagradzana licznymi nagrodami

oraz prowadząca zajęcia w Zespole Szkół i Placówek Oświatowych Województwa Łódzkiego w Łowiczu - kursy zawodowe dające możliwość uzyskania kwalifikacji zawodowych Rękodzielnik wyrobów włókienniczych. W gminie Nieborów Działalność Gospodarczą, promującą folklor łowicki, prowadzi Pani Monika Szczepanik - Tradycja Łowicka (środki pozyskane w ramach poddziałania 19.2 PROW 2014-2020 na podjęcie działalności gospodarczej) - tradycyjne warsztaty kulinarne oraz warsztaty z folkloru łowickiego.

3.3 Produkty regionalne, tradycyjne i kulinaria

Potrawy dzielono na codzienne, niedzielne, głodowe, dziecięce, postne i świąteczne. Spoiwem Ziemi Łowickiej są jej produkty regionalne takie jak: powidła śliwkowe łowickie, ogórki konserwowe i kwaszone po łowicku. Wiele produktów łowickich wpisane jest na listę produktów tradycyjnych z województwa łódzkiego oraz produktów żywnościowych wysokiej jakości z regionu łódzkiego nagrodzonych w konkursach. Są to Ćwikła z chrzanem po łowicku, Kompot wiśniowy po łowicku, Ogórki konserwowe po łowicku, Ogórki kwaszone po łowicku, Powidła śliwkowe łowickie, Przecier ogórkowy po łowicku, Szczaw konserwowy po łowicku. Jednak najciekawszym produktem tradycyjnym jest ***Księżacka szynka jajeczna***. Jest produktem znanym od ponad pięćdziesięciu lat. Należy ona do produktów regionu łowickiego, jednak przypisuje jej się pochodzenie z trzech gmin sąsiadujących ze sobą, tj. Gmina Kocierzew, Zduny, Chąśno. Receptura szynki jajecznej była przekazywana ustnie z pokolenia na pokolenie, a przygotowywano ją zazwyczaj podczas Świąt Wielkanocnych. Obecnie potrawa ta prezentowana jest na targach związanych z żywnością lokalną oraz na innych uroczystościach promujących region. Ponadto w wyniku współpracy z lokalną społecznością i przeprowadzenia analizy obszaru, LGD „Ziemia Łowicka" posiada informacje, że rynek produktów lokalnych rozwija się coraz lepiej. I tak: Młyn w Bąkowie Górnym, gmina Zduny, prowadzi sprzedaż wysyłkową tradycyjnej mąki łowickiej, w zagrodzie edukacyjnej w Sapach, gmina Domaniewice można zdobyć informacje o różnym zastosowaniu ziół, natomiast w Gminie Bielawy w miejscowości Zgoda można zakupić wędzone ryby, czy w okresie wiosennym w miejscowości Chąśno, gmina Chąśno zakupić z ekologicznej uprawy szparagi a w miejscowości Goleńsko wyciskane soki owocowe i warzywne. Coraz więcej gospodarstw stawia na ekologiczne produkty prosto od rolnika. Dzięki środkom z poddziałania 19.2 PROW 2014 – 2020 został otwarty internetowy sklep „Swojski Produkt" (www.swojski-produkt.pl) Patrycja Sadowska, gdzie można nabyć produkty prosto od rolnika.

Podtrzymanie tak bogatej kultury łowickiej wymaga szczególnego traktowania dlatego uwzględniono w LSR działania zmierzające do wzmocnienia poczucia tożsamości lokalnej oraz zachowania dziedzictwa historycznego i kulturowego, w tym integracji między pokoleniowej, a także zaplanowano działania/ inicjatywy promujące lokalne produkty/ dziedzictwo kulturowo- historyczne oraz walory turystyczne obszaru LGD.

3.4 Uwarunkowania gospodarczo – społeczne

Analiza uwarunkowań gospodarczych oraz odniesienie do rozwiązań w LSR

Ziemia Łowicka to rejon o nasilonej specjalizacji rolniczej zwłaszcza w zakresie warzywnictwa, sadownictwa, hodowli żywca wieprzowego oraz produkcji mlecznej. W strukturze branżowej przeważa przetwórstwo owoców i warzyw oraz mleka, co czyni region liderem na rynku przetwórstwa owoców i warzyw oraz produkcji mleka. Obszar objęty działalnością LGD „Ziemia Łowicka" charakteryzuje się dobrymi warunkami do produkcji rolniczej. Przeważają tu grunty III oraz IV klasy bonitacyjnej z niewielkim udziałem gleb II klas bonitacji. Na tle całego województwa łódzkiego to teren o umiarkowanie wysokich walorach rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Rozwinięte rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze uwzględniono w kierunkach rozwoju województwa łódzkiego definiując terytorium powiatu łowickiego, jako zaplecze odgrywające istotną rolę w pełnieniu funkcji bezpieczeństwa żywnościowego w regionie.

Jak wskazują dane zawarte w tabeli nr 29 na terenie oddziaływania LSR dominują gospodarstwa rozdrobnione. Te o powierzchni do 10 ha stanowią ponad 70% całkowitej liczby gospodarstw w gminach należących do stowarzyszenia. Najwięcej gospodarstw powyżej 15 ha występuje w gminach: Zduny, Bielawy, Kocierzew Południowy i Łowicz. Największe rozdrobnienie gospodarstw rolnych odnotowano w gminie Nieborów. Dane zawarte w poniższej tabeli nr 30 przedstawiają rodzaje użytkowania gruntów rolnych na terenach objętych

oddziaływaniem LSR. Biorąc pod uwagę przedstawioną powyżej sytuację LGD „Ziemia Łowicka" planuje w LSR wsparcie na rzecz rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw poprzez przedsięwzięcie 1.2 nakierowane na rozwój gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych czy krótkich łańcuchów żywności.

Dane zawarte w tabeli nr 9 i tabeli nr 10 (zamieszczonej w dalszej części opracowania) pokazują, że ilość prowadzonych działalności jest uzależniona od usytuowania gminy. Najwięcej podmiotów gospodarczych jest zarejestrowanych w Gminie Łowicz – bliskość miasta, w dalszej kolejności są Gmina Nieborów i Domaniewice – położenie gmin w niewielkiej odległości od wjazdów na autostradę A2. W wyniku wdrażania LSR 2014 - 2020 ze środków poddziałania 19.2 otwartych zostało 46 nowych działalności. W związku z powyższym w kolejnym LSR przewidziano wsparcie na rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej – przedsięwzięcie 1.1.

Zarówno działania nakierowane na rzecz rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw, jak i rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej wpłyną pozytywnie na przedsięwzięcia 1.3 Inicjatywy w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i 1.4 Działania na rzecz wsparcia i rozwoju kapitału społecznego oraz wsparcie włączenia społecznego, w szczególności działania na rzecz zidentyfikowanych grup w niekorzystnej sytuacji, oraz uwzględnienie potrzeb osób do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż., poprzez stworzenie miejsc pracy lub pozostanie na terenie wiejskim i rozwinięcie działalności agroturystycznych, zagród edukacyjnych czy krótkich łańcuchów żywności.

Analiza uwarunkowań społecznych oraz odniesienie do rozwiązań w LSR

Problem depopulacji, podobnie jak całe województwo łódzkie, dotyka również obszar objęty LSR LGD „Ziemia Łowicka". Malejąca liczba mieszkańców to jeden z największych problemów społecznych. Należy opracować i przygotować takie działania, które zachęcą mieszkańców do pozostawania na terenie Ziemi Łowickiej, a także przyciągną na jej teren nowych mieszkańców, gdyż zgodnie z prognozami demograficznymi dla poszczególnych regionów Polski ten proces będzie się tylko pogłębiał.

Ważnym elementem jest stworzenie możliwości do rozwoju dla ludzi młodych i wspieranie pozarolniczej działalności gospodarczej, czy rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych z wykorzystaniem aktualnych trendów w gospodarce (agroturystyka, zagrody edukacyjne, ekologiczna żywność, moda na folklor, żywność prosto od rolnika, krótkie łańcuchy żywności). Pomocne mogą być również działania nakierowane na integrację czy aktywizację.

Jak widać w tabelach nr 7 i 8 migracja jest na dość dużym poziomie, jednakże z tendencją spadkową, która uwarunkowana została pandemią korona wirusa. Niemniej jednak należy podjąć działania, aby utrzymać zmniejszające się saldo migracyjne. W LSR przewidziano działania nakierowane na ludzi młodych w ramach przedsięwzięć 1.3 Inicjatywy w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i 1.4 Działania na rzecz wsparcia i rozwoju kapitału społecznego oraz wsparcie włączenia społecznego, w szczególności działania na rzecz zidentyfikowanych grup w niekorzystnej sytuacji. Jednak problem wyludnienia nie wiąże się wyłącznie z migracją ludzi młodych do większych aglomeracji, ale również ze starzejącym się społeczeństwem. Na terenie działalności LGD „Ziemia Łowicka" znajdują się prężnie działające kluby seniora: Gmina Bielawy – Klub Seniora, Gmina Domaniewice Stowarzyszenie „Aktywny Senior", Gmina Kocierzew Południowy – Klub Seniora w Boczkach Chełmońskich, Gmina Zduny – Stowarzyszenie Seniorów Gminy Zduny, Gmina Nieborów - Klub Seniora "Słoneczko". Lokalna Strategia Rozwoju została w części nakierowana na rozwiązanie problemu osób starszych głównie poprzez wspieranie inicjatyw organizacji działających w zakresie pobudzenia aktywności osób starszych, angażowanie ich w życie społeczne, co ma odzwierciedlenie w celu 1.0 LSR i przedsięwzięciach 1.3 Inicjatywy w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i 1.4 Działania na rzecz wsparcia i rozwoju kapitału społecznego oraz wsparcie włączenia społecznego, w szczególności działania na rzecz zidentyfikowanych grup w niekorzystnej sytuacji.

3.5 Uwarunkowania przyrodnicze

Niemal we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD „Ziemia Łowicka" występują obszary cenne przyrodniczo, a z tego względu prawnie chronione. Występowanie takich terenów również wpływa na spójność przyrodniczą gmin objętych działaniami LGD.

Obszar LGD „Ziemia Łowicka” mimo, iż charakteryzuje się niską lesistością, to jest terenem atrakcyjnym przyrodniczo. Ważnym walorem przyrodniczym jest obszar doliny Bzury objęty programem „Natura 2000”. Na terenie 8 gmin wchodzących w skład LGD zlokalizowane są 2 rezerwaty przyrody (Rawka, Polana Siwica), funkcjonuje również Bolimowski Park Krajobrazowy oraz trzy obszary chronionego krajobrazu: Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej, Doliny Bzury i Dolina Przysowy. Obszar Natura 2000 obejmuje: Polany Puszczy Bolimowskiej, Pradolinę Bzury-Neru, Pradolinę Warszawsko-Berlińską oraz Doliny Przysowy i Słudwi.

Na terenie Gminy Bielawy znajduje się Pradolina Warszawsko-Berlińska oraz Pradolina Bzury-Neru, na terenie Gminy Domaniewice Pradolina Warszawsko-Berlińska, Gmina Kiernozia to Dolina Przysnowy oraz Dolina Przysnowy i Słudwi, na terenie Gminy Łowicz znajduje się obszar Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej, Dolina Bzury, Otulina Bolimowskiego Parku Krajobrazowego a także Pradolina Bzury-Neru, Gmina Nieborów to obszar Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej oraz Otulina Bolimowskiego Parku Krajobrazowego z Rezerwatem Polana Siwica, natomiast na terenie Gminy Zduny znajduje się obszar Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej, obszar Doliny Przysowy i Słudwi oraz Dolina Bzury.

Tabela 2 Powierzchnia lasów

Powierzchnia lasów w gminie (w hektarach).	
Nazwa gminy	Rok 2020
Bielawy	2486,55
Chąśno	87,16
Domaniewice	1215,09
Kiernozia	270,99
Kocierzew Południowy	182,44
Łowicz	1290,88
Nieborów	1902,5
Zduny	160,67
Średnia dla gmin LGD	949,535

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Tabela 3 Obszary Chronione

Obszary prawnie chronione (w hektarach).	
Nazwa gminy	Rok 2020
Bielawy	10405
Chąśno	0
Domaniewice	2270
Kiernozia	703
Kocierzew Południowy	0
Łowicz	3008
Nieborów	4757,15
Zduny	1359

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Tabela 4 Pomniki przyrody.

Pomniki przyrody.	
Nazwa gminy	Rok 2020
ŁÓDZKIE	2152
Bielawy	11
Chąśno	0
Domaniewice	0
Kiernozia	1

Kocierzew Południowy	1
Łowicz	1
Nieborów	4
Zduny	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Wykorzystanie uwarunkowań przyrodniczych, jak i zrównoważony rozwój projektów znajdują odzwierciedlenie w Celu 2.0 przedsięwzięciach 2.2 Działania nakierowane na wzrost atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej obszarów wiejskich, w tym z zastosowaniem rozwiązań z zakresu ochrony środowiska i 2.3. Działania/ inicjatywy promujące lokalne produkty/ dziedzictwo kulturowo- historyczne oraz walory turystyczne obszaru LGD.

Rozdział III. Partycypacyjny charakter LSR

Plan przygotowania LSR obejmował udział społeczności lokalnej na każdym etapie jej opracowywania: Etap I - diagnoza – analiza danych, Etap II - tworzenie LSR - planowane działania i sposoby ich realizacji oraz Etap III - konsultacje projektu LSR, planowany jest również podczas wdrażania i realizacji. Konsultacje były prowadzone w szczególności poprzez badania wśród społeczności lokalnych, e-konsultacje, spotkania informacyjno-konsultacyjne w biurze, w terenie, warsztaty przyszłościowe. Konsultacje były skierowane do różnych grup odbiorców, a ich formy odpowiadały oczekiwaniom, preferencjom i możliwościom danej grupy odbiorców.

Prace, związane z opracowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju, obejmowały następujące działania:

Grupa Robocza. Została powołana grupa robocza (trójkąt współpracy), którą stworzyli przedstawiciele trzech sektorów publicznego, gospodarczego i społecznego, w tym mieszkańców (po jednym przedstawicielu z każdej gminy objętej LSR). Koordynacją prac zespołu zajmowały się osoby opracowujące LSR. W skład zespołu weszli przedstawiciele sołectw w osobach dwóch sołtysów, przedstawiciel Ochotniczych Straży Pożarnych, przedstawicielka Kół Gospodyń Wiejskich zarejestrowanych w ARiMR, przedstawiciel sektora gospodarczego prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą, przedstawiciel rolników, przedstawicielka sektora społecznego i jednocześnie mieszkanka terenu objętego LSR, przedstawicielka Stowarzyszenia na rzecz rozwoju Gminy Kocierzew Południowy. Powołana Grupa Robocza odbyła 3 posiedzenia, na których w pierwszej kolejności przeanalizowano obszar objęty LSR i dane statystyczne dotyczące tego obszaru. Na kolejnym spotkaniu zapoznano się z danymi zebranymi podczas odbytych w Gminach spotkań, z informacjami ze spotkania online oraz informacjami z zebranych ankiet papierowych oraz ankiet w wersji online. Na następnym ze spotkań wypracowano cele, plan działania oraz możliwości finansowania założeń LSR. Ostatnie spotkanie dotyczyło spojrzenia całościowego na przygotowany projekt LSR.

Diagnoza obszaru. Potrzeby i problemy zostały określone na podstawie przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej obszaru, bazującej na danych statystycznych, wynikach przeprowadzonej ewaluacji LSR 2014-2020, wynikach badań społecznych, w szczególności badania ankietowego, które wykazały potrzeby i preferencje społeczności lokalnej w zakresie prowadzenia polityki rozwoju w najbliższych latach. W ramach prowadzonej analizy pojawiły się następujące obszary wymagające szczególnego wsparcia: rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, wsparcie dla rolników, wsparcie osób młodych i starszych, działania nakierowane na ochronę środowiska, ale również działania dotyczące wzmacniania tożsamości lokalnej, historycznej i kulturowej.

Warsztat przyszłościowy - Spotkania w gminach LGD –– Przeprowadzono 8 spotkań stacjonarnych w gminach objętych zakresem LSR. Spotkania zostały utrzymane w charakterze warsztatowym, przeprowadzono również jedno spotkanie online dla wszystkich mieszkańców. Warsztaty przyszłościowe miały formułę ogólnodostępną, aby umożliwić udział w nich każdej zainteresowanej osobie czy organizacji. Warsztaty przyszłościowe odbyły się w następujących terminach:

1. 19.09.2022, godzina 17.00 Bielawy, OSP Bielawy, ul. Warszawska 2, 99-423 Bielawy
2. 20.09.2022, godzina 17.00 Chąśno, Gminna Biblioteka Publiczna w Chąśnie, Chąśno Drugie 44A, 99-413 Chąśno

3. 21.09.2022, godzina 17.00 Domaniewice, Gminny Ośrodek Kultury w Domaniewicach, ul. Główna 3, 99-434 Domaniewice
4. 22.09.2022, godzina 17.00 Kiernozia, OSP w Kiernozi, Kiernozia ul. Rynek Kopernika 11, 99-412 Kiernozia
5. 23.09.2022, godzina 17.00 Kocierzew Południowy, Gminna Biblioteka Publiczna w Kocierzewie Południowym, Kocierzew Południowy 80, 99-414 Kocierzew Południowy
6. 26.09.2022, godzina 17.00 Łowicz, OSP w Popowie, Popów 53A, 99-400 Łowicz
7. 27.09.2022, godzina 17.00 Nieborów, OSP w Bednarach, Aleja Legionów Polskich 63, 99-416 Bednary
8. 28.09.2022, godzina 17.00 Zduny, Dom Ludowy w Strugienicach, Strugienice 44a, 99-440 Zduny
9. 29.09.2022, godzina 16.30 wszystkie gminy - spotkanie online

Wszystkie spotkania zostały przeprowadzone w oparciu o następujący scenariusz:
Czas trwania: 3-4h
Scenariusz spotkania:

- Faza przygotowawcza

W jej trakcie grupa zapoznała się ze sobą oraz zaznajomiła się z regułami spotkania.

- Faza krytyki

Podczas tej części warsztatu uczestnicy wspólnie doszukiwali się negatywnych aspektów opracowywanej sprawy (np. miejscowości), określili słabe strony, problemy i niedoskonałości, które należy rozwiązać. W tym punkcie nacisk został położony na analizę potrzeb rozwojowych. Efekty tej pracy zostały zapisywane i omówione.

- Faza utopii

W trakcie tej fazy zadaniem uczestników było zbudowanie wspólnej, utopijnej wizji, która odpowiadałaby na wszystkie potrzeby, rozwiązywałaby zidentyfikowane wcześniej problemy, była „światem idealnym". Faza ta, podobnie jak poprzednia, zakończyła się prezentacją wypracowanych scenariuszy. Dyskusja została w tej fazie ukierunkowana między innymi na zagadnienia dotyczące: innowacyjności, cyfryzacji, środowiska i klimatu, zmian demograficznych ze szczególnym uwzględnieniem starzenia się społeczeństwa oraz wyludnienia obszaru planowanego do objęcia LSR, partnerstwa w realizacji LSR, polegającego na wspólnej realizacji przedsięwzięć i projektów,

- Faza realizacji

Jej celem było „rozpisanie" stworzonych wizji na konkretne działania. Planowane przedsięwzięcia i kroki powinny bazować na dostępnych zasobach (lub wskazywać na źródło umożliwiające zdobycie nowych), określać kto i jak powinien dane działanie zrealizować. W tej fazie wypracowano wstępne cele LSR, w tym cele końcowe polegające na osiągnięciu określonych rezultatów oraz planowanych działań.

Analiza zebranych informacji. W wyniku przeprowadzonej diagnozy obszaru, jej wyniki i elementy charakterystyczne dla obszaru LGD „Ziemia Łowicka" wykorzystane zostały do określenia potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru, w szczególności jak zmieniły się potrzeby społeczeństwa w wyniku pandemii czy aktualnej sytuacji gospodarczej. Wyniki analizy dla obszaru LGD wykorzystywały dane i informacje zebrane w ramach badań ankietowych, warsztatów przyszłościowych prowadzonych w gminach, prac grupy roboczej. Wyniki analizy były podstawą do formułowania celów rozwojowych, działań, wskaźników itd.

Określenie celów i ustalenie ich hierarchii wraz ze wskazaniem metody ich określania

Punktem wyjścia dla określenia celów, a następnie ustalenia ich hierarchii, były wyniki analizy diagnostycznej, analizy ankietowej, dane statystyki publicznej, badania społeczne, ewaluacja dotychczasowej LSR oraz wyniki prowadzonych dyskusji i konsultacji podczas warsztatów przyszłościowych, spotkań. Hierarchizacja celów została dokonana zgodnie z techniką priorytetyzacji, w którą zaangażowani zostali przedstawiciele grupy roboczej.

Wskazanie rozwiązań stanowiących sposoby realizacji LSR, sformułowanie wskaźników realizacji LSR, identyfikacja grup docelowych dla poszczególnych celów/przedsięwzięć określonych w LSR

Podczas prac nad LSR prowadzony był nabór na propozycje projektów, czyli pomysłów na przedsięwzięcia, które – według respondentów – powinny zostać zrealizowane w najbliższych latach na obszarze wdrażania LSR.

Wykorzystana została specjalna karta informacyjna „Pomysł na projekt" – Fiszka Projektowa, która pozwoliła zgromadzić informacje na temat preferencji społeczności lokalnej oraz wskazała proponowane rozwiązania i projekty rozwojowe dotyczące obszaru LGD. Karta była szeroko dystrybuowana, m.in. w formie elektronicznej i tradycyjnej (papierowej), w tym podczas konsultacji, warsztatów i prac zespołu roboczego.

Konsultacje społeczne z dominacją e-konsultacji – poza realizacją badań społecznych i konsultacji społecznych założeń LSR – w formie warsztatu w gminach i warsztatu online, przeprowadzono proces konsultacji społecznych projektu LSR. Konsultacje prowadzone były po zakończeniu opracowania projektu LSR w ramach uruchomionego w dniach 15 maja – 19 maja 2023 roku punktu konsultacyjnego w biurze LGD „Ziemia Łowicka" oraz prowadzono w tym czasie konsultacje on-line z osobami, które nie mogły osobiście przyjechać do biura.

Na każdym etapie tworzenia LSR zostały zastosowane następujące metody partycypacyjne:

1. Etap zbierania danych i analizy danych: Ankieta papierowa, ankieta internetowa, warsztat przyszłościowy, Grupa robocza,
2. Etap tworzenia celów, wskaźników: Grupa Robocza, Badania Ankietowe, Wystąpienie Publiczne
3. Etap konsultacji LSR: Grupa Robocza, konsultacje on-line, punkt konsultacyjny

Należy podkreślić, iż zastosowany na potrzeby tworzenia niniejszego dokumentu trzyetapowy proces konsultacji społecznych pozwolił wypracować optymalne cele zachowując jednocześnie właściwe proporcje między rozwiązaniami zaproponowanymi w ankietach czy spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych, a inicjatywami własnymi członków LGD „Ziemia Łowicka".

Uzasadnienie zastosowanych metod badawczych:

Ankieta to jedna z form badań przeprowadzana w celu uzyskania zdania większości, na temat postawionego problemu badawczego, najczęściej za sprawą kwestionariusza z pytaniami zamkniętymi i otwartymi, możliwe do wypełniania przez respondenta. Za pośrednictwem tej metody oraz zastosowanych tam pytań (otwartych lub/ i zamkniętych) uzyskuje się wyniki badań w postaci ilościowej lub/i jakościowej. Grupa respondentów wybierana do próby na ogół jest przypadkowa, jednak w zależności od postawionych pytań badawczych oraz sposobu dystrybuowania kwestionariusza, w gronie ankietowanych powinny znaleźć się osoby, które uwiarygodnią przeprowadzany eksperyment. W przypadku ankiety na potrzeby tworzenia LSR grupa docelowa nie była mocno zawężona. W badaniu mogli wziąć udział wszyscy mieszkańcy obszaru oddziaływania LGD „Ziemia Łowicka". Ważnym aspektem decydującym o liczbie zwrotów ankiet jest jej zwięzła forma, która zachęca ankietowanych do wypełniania formularzy i przekazywania swoich spostrzeżeń i sugestii. W związku z koniecznością zebrania informacji od jak największej liczby potencjalnych beneficjentów LSR zdecydowano się na zastosowanie tej metody badawczej.

Spotkania informacyjno – konsultacyjne. **Warsztaty przyszłościowe** to metoda prowadzenia dyskusji podczas spotkania. Polega na dialogu między zróżnicowanymi grupami (mieszkańcami, lokalnymi władzami, przedsiębiorcami itd.) w celu stworzenia wspólnej wizji danego obszaru. Zakłada 4 podstawowe fazy: przygotowania, krytyki, utopii i realizacji, czyli wymyślania konkretnych rozwiązań. Na przeprowadzonych w każdej z 8 gmin spotkaniach w oparciu o specjalnie zaplanowany scenariusz Warsztatu przyszłościowego - Faza przygotowawcza, krytyki, utopii, realizacji - można było uzyskać, jak najwięcej informacji od lokalnej społeczności oraz zaangażować ją we wspólne tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju.

Grupa Robocza – to przedstawiciele różnych grup interesariuszy zaangażowani w tworzenie LSR. Powołanie grupy roboczej ds. opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD "Ziemia Łowicka" na lata 2023-2027 umożliwiło pogłębiony namysł nad rozwiązaniami, dało możliwość wymiany wiedzy i opinii przedstawicieli różnych grup interesariuszy, sprawdziło się w wypracowaniu konkretnych koncepcji LSR, również była to dobra okazja do podnoszenia kompetencji niezrzeszonych mieszkańców i przedstawicieli strony społecznej w zakresie trudnych zagadnień.

Konsultacje on-line (spotkanie on-line podczas tworzenia LSR oraz e-konsultacje projektu strategii) - to uzupełnienie pozostałych technik - warsztatów, ankiet, spotkań. Ta forma konsultacji daje społeczeństwu możliwość

wyrażenia opinii i przedstawienia uwag o Lokalnej Strategii Rozwoju w określonym terminie, w jakim jest ona przedmiotem konsultacji. W dobie społeczeństwa opartego na Internecie, e- konsultacje dają możliwość dotarcia do bardzo szerokiego grona społeczeństwa, w szczególności młodego pokolenia.

Punkt konsultacyjny nie jest techniką pracy z uczestnikami konsultacji, a raczej okazją do zainteresowania mieszkańców konsultacjami w miejscu i na zasadach tych, na których opinii nam najbardziej zależy. A więc zaaranżowanie miejsca powinno sprzyjać swobodnej wymianie i przekazywaniu opinii, możliwości wysłuchania informacji o tym, czego sprawa dotyczy, zapoznaniu się z materiałami i planami.

Wystąpienie publiczne to angażowanie społeczeństwa, to działanie inicjowane przez organizatorów, a ich celem jest doskonalenie procesu decyzyjnego i jakości świadczonych usług oraz osiąganie możliwego konsensusu. Należy pamiętać, że angażowanie społeczeństwa nie opiera się na założeniu „im więcej partycypacji, tym lepiej"– partycypacji powinno być tyle, ile jest niezbędne do wypracowania wspólnych decyzji w stopniu umożliwiającym ich wdrożenie.

Za pośrednictwem partycypacyjnego procesu konsultacji społecznych wyodrębniono przedstawione w niniejszym dokumencie cele strategiczne oraz główne założenia LSR.

Przyjęcie Lokalnej Strategii Rozwoju. Ostatnim etapem tworzenia dokumentu było przyjęcie go przez Walne Zebranie Członków LGD „Ziemia Łowicka". Określenie podziału i harmonogramu zadań w początkowym okresie prac pozwoliło na dotarcie z informacją o przygotowaniu LSR i dało możliwość włączenia się w jej przygotowanie szerokiemu gronu zainteresowanych, dzięki czemu dokument ma partycypacyjny charakter uwzględniający interesy mieszkańców obszaru. Przed przyjęciem zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju 2023-2027 przez Walne Zebranie Członków, projekt LSR został poddany kolejnym konsultacjom społecznym. W biurze LGD „Ziemia Łowicka" został uruchomiony punkt konsultacji w dniach 15.05 – 19.05.2023r. w godzinach 8-16. Mieszkańcy, którzy osobiście nie mogli skorzystać z punktu konsultacyjnego mieli możliwość wniesienia uwag poprzez konsultacje telefoniczne i online. Projekt strategii został zaopiniowany pozytywnie.

Tworząc LSR duży nacisk położono na uwzględnienie partycypacji grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR. Angażowanie lokalnej społeczności w Lokalną Strategię Rozwoju LGD „Ziemia Łowicka" nie zostanie zakończone na etapie przygotowania głównych założeń dokumentu. Stowarzyszenie zaangażuje również mieszkańców objętych obszarem oddziaływania LSR w procesy związane z:

- monitorowaniem i oceną realizacji strategii, która przeprowadzona zostanie za pośrednictwem specjalnie przygotowanej do tego celu ankiety dystrybuowanej wśród zainteresowanych grup mieszkańców (realizatorzy projektów współfinansowanych przez LGD oraz ich beneficjenci), ze szczególnym uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji. Za działania monitorujące dokument strategiczny odpowiedzialny będzie pracownik Biura LGD posiadający odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie. Ocena realizacji i monitoring LSR będzie możliwa zarówno w formie papierowej, jak i elektronicznej.
- aktualizacją strategii. W toku realizacji zadań określonych w ramach LSR może zajść konieczność weryfikacji założonych wcześniej celów/zadań/działań. Zainteresowane grupy odbiorców za pośrednictwem specjalnie do tego celu przygotowanego formularza będą miały możliwość w uzasadnionych przypadkach nanieść zmiany w formie aktualizacji pierwotnych zapisów. Możliwe będzie zgłaszanie propozycji zmian aktualizacyjnych w formie papierowej oraz elektronicznej.
- opracowaniem i zmianą lokalnych kryteriów wyboru. Potencjalni beneficjenci LSR będą również w uzasadnionych przypadkach mieli możliwość zgłosić uwagi oraz propozycje zmian lokalnych kryteriów wyboru projektów. Możliwość zgłaszania uwag w tym zakresie będzie możliwa w formie papierowej i elektronicznej.

Wszystkie zebrane informacje z wykorzystaniem metod partycypacyjnych zostały przeanalizowane wraz z Grupą Roboczą. Wyniki analizy informacji uzyskanych podczas konsultacji zostały szczegółowo opisane w rozdziale IV Analiza potrzeb i potencjału LSR. Niemniej jednak podstawowym wnioskiem nasuwającym się podczas pracy nad LSR i prowadzenia konsultacji jest fakt zaangażowania w tworzenie LSR wśród członków organizacji pozarządowych,

wśród rolników oraz wśród kobiet. Z prowadzonych konsultacji wynika również, że szczególną uwagę należy poświęcić takim grupom, jak młodzież i osoby starsze – analiza danych w rozdziale Analiza potrzeb i potencjału LSR. Na uwagę zasługuje również sugestia uwzględnienia w LSR działań na rzecz Krótkiego Łańcucha Żywnościowego – wizyta w biurze LGD Przedstawiciela KŁŻ, czy właścicieli zagród edukacyjnych. Zgłoszone przez nich w biurze uwagi oraz poprzez rozmowy telefoniczne i przesłanie „Fiszki projektowej" - pomysłu na rozwinięcie działalności zagrody edukacyjnej, zostały uwzględnione w celu 1.0 i w przedsięwzięciu – P.1.2 Działania nakierowane na nowoczesne i innowacyjne rozwiązania dla rolników i producentów rolno – spożywczych. Ponadto utrzymanie kontaktu z w/w grupami ma swoje odzwierciedlenie w pozostałych przedsięwzięciach P.1.4 Działania na rzecz wsparcia i rozwoju kapitału społecznego oraz wsparcie włączenia społecznego, w szczególności działania na rzecz zidentyfikowanych grup w niekorzystnej sytuacji, celu 2.0 Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno - kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych, przedsięwzięciu P.2.3 Działania/ inicjatywy promujące lokalne produkty/ dziedzictwo kulturowo- historyczne oraz walory turystyczne obszaru LGD. **Ponadto zaplanowano działania animujące i integrujące powyższe grupy, mające na celu poszukiwanie i kojarzenie partnerów w celu realizacji projektów partnerskich, projektów realizowanych w partnerstwie**. Jednym z takich działań animujących będzie organizacja spotkań stacjonarnych w gminach wchodzących w skład LGD „Ziemia Łowicka" przeznaczonych dla organizacji pozarządowych, dla osób starszych i młodzieży do 25 r.ż. – integracja ponadpokoleniowa, a także spotkań dla podmiotów zajmujących się działalnością gospodarczą, w tym KŁŻ, prowadzących zagrody edukacyjne, gospodarstwa agroturystyczne wspólnie z osobami zainteresowanymi podjęciem takiej działalności. Ponadto LGD przewiduje w swoich działaniach również wykorzystanie formuły spotkań on-line przeznaczonych do wszystkich w/w grup. W dobie szerokiego zastosowania Internetu jest to jeden z najlepszych środków umożliwiających wymianę poglądów i nawiązanie kontaktu ze wszystkimi grupami wiekowymi, branżowymi i zajmującymi się działalnością społeczną.

Podczas każdego rodzaju spotkań uczestnicy będą mogli wymienić między sobą doświadczenia, zgłaszać uwagi co do wdrażania LSR, zgłaszać nowe pomysły dotyczące wspólnej realizacji projektów, będą mogli nawiązywać współpracę. LGD podczas spotkań stacjonarnych i on-line będzie występowało w roli animatora projektów partnerskich i realizowanych w partnerstwie oraz będzie służyło pomocą w sięganiu po środki na realizacje pomysłów również do innych programów spoza PS WPR. Formuła on-line to również ułatwienie kontaktu, szczególnie z osobami do 25 r.ż., i możliwość wykorzystania różnego rodzaju portali społecznościowych. O możliwości składania uwag, czy zgłaszania pomysłów oraz do informowania o spotkaniach LGD będzie wykorzystywało portale społecznościowe takie, jak Facebook, Instagram.

Dodatkowo na stronie internetowej LGD w zakładce „Kontakt" poprzez formularz kontaktowy istnieje możliwość zgłaszania nowych rozwiązań na każdym etapie wdrażania i działalności LGD. Ponadto w zakładce „Dokumenty do pobrania" jest zamieszczona Fiszka projektowa, która jest wstępnym opisem pomysłu, i którą można składać w dowolnym momencie. Fiszka jest bardzo dobrym narzędziem służącym wstępnej weryfikacji pomysłu i umożliwiającym szerszą jego analizę, ułatwiającym kontakt z pomysłodawcą i umożliwiającą odpowiednie dopasowanie finansowania do pomysłu, również z wykorzystaniem środków spoza PS WPR. Fiszki projektowe znakomicie sprawdziły się podczas wdrażania PROW 2014-2020. Umożliwiły kontakt z wnioskodawcą dużo przed złożeniem wniosku, spowodowały odpowiednie dopasowanie projektu do możliwości pozyskania środków oraz pozwoliły na utrzymanie relacji z mieszkańcami.

W celu zapewnienia, jak najlepszego wdrażania LSR w statucie LGD wprowadzono zapisy umożliwiające każdemu z członków, zgłaszanie nowych pomysłów i inicjatyw dotyczących wdrażania LSR, w tym zmiany kryteriów, przesunięć środków pomiędzy przedsięwzięciami. Takie zgłoszenie może być dokonane za pomocą dowolnego kanału komunikacji. Członkostwo w LGD jest otwarte i dostępne dla wszystkich poprzez wypełnienie i złożenie deklaracji członkowskiej znajdującej się na stronie LGD w zakładce „Dokumenty do pobrania", a relacje między członkami LGD są oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji. Mając również na uwadze szersze zaangażowanie

osób do 25 r.ż. i osób powyżej 60 r.ż., w statucie znalazł się zapis o udziale w składzie Zarządu LGD „Ziemia Łowicka" powyższych osób.

W LSR zaplanowano również działania **animujące i zachęcające do wdrażania innowacji** w obszarze rolnictwa i produkcji rolnej, z uwzględnieniem gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, krótkich łańcuchów żywności. Prowadzone będą również działania nakierowane na wsparcie grup w niekorzystnej sytuacji, oraz uwzględniające potrzeby zdefiniowanych grup osób do 25 r.ż. i pow. 60 r.ż. Animacja polegać będzie na organizacji spotkań i szkoleń o różnej tematyce, w tym innowacyjnych rozwiązań jakie mogą być zastosowane we wspomnianych przedsięwzięciach przy współpracy z ODR lub po złożeniu wniosku do KSOW i organizacji wyjazdu studyjnego do gospodarstw prowadzących innowacje w swojej działalności.

Tabela nr 5 Plan animacji i aktywizacji:

Temat	Termin realizacji	Grupa docelowa	Forma aktywizacji
Kolegialny sposób podejmowania decyzji - omówienie regulaminów i zasad wymiany informacji	II półrocze 2024 r.	Członkowie Zarządu, Rady Decyzyjnej	Spotkanie stacjonarne
Działania aktywizujące do tworzenia koncepcji Smart Village – działania animujące do składania koncepcji oraz realizacji projektów w partnerstwie i projektów partnerskich ze szczególnym naciskiem na angażowanie osób w niekorzystnej sytuacji	II półrocze 2024 r.	Mieszkańcy 8 gmin powiatu łowickiego objęte Lokalną Strategią Rozwoju, w szczególności kobiety, Osoby poszukujące zatrudnienia, np. mieszkańcy osiedli po-PGR, Osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie, migranci	Spotkania stacjonarne w 8 Gminach
Spotkanie integracyjno – aktywizacyjne – animacja do opracowania projektów realizowanych w partnerstwie lub projektów partnerskich.	I półrocze 2025	Rolnicy z małych gospodarstw, producenci rolni, KŁŻ, osoby prowadzące Gospodarstwa agroturystyczne i zagrody edukacyjne	Spotkanie stacjonarne/on-line
Innowacyjne rozwiązania w prowadzeniu działalności	II półrocze 2025	Rolnicy z małych gospodarstw, producenci rolni, KŁŻ, osoby prowadzące Gospodarstwa agroturystyczne i zagrody edukacyjne	Spotkanie/szkolenie stacjonarne/on-line/wyjazd studyjny
Kolegialny sposób podejmowania decyzji - omówienie realizacji LSR i prognozy osiągnięcia odpowiedniego stopnia wdrożenie LSR	II półrocze 2025 r.	Członkowie Zarządu, Rady Decyzyjnej	Spotkanie stacjonarne
Działania animujące do tworzenia projektów partnerskich i składanych w partnerstwie	I półrocze 2026 r.	Członkowie Organizacji pozarządowych	Spotkanie stacjonarne/spotkanie on-line
Młodzież w akcji – działania nakierowane na aktywizację ludzi młodych	II półrocze 2026 r.	Ludzie młodzi do 25 r.ż.	Spotkanie stacjonarne/ spotkanie on-line/ wyjazd lub aktywna forma integracji

Kolegialny sposób podejmowania decyzji - wymiana informacji ze wszystkimi członkami LGD – podsumowanie działalności i plany na kolejne lata	I półrocze 2027 r.	Wszyscy członkowie LGD	Spotkanie stacjonarne/ spotkanie on-line
Aktywny senior – inicjatywy o charakterze zwiększającym aktywność życia społecznego seniorów i zapobiegające wykluczeniu cyfrowemu	II półrocze 2027 r.	Osoby pow. 60 r.ż., kluby seniora, stowarzyszenia działające na rzecz seniorów	Spotkanie stacjonarne/ spotkanie on-line/ wyjazd lub aktywna forma integracji
Działania integrujące dla młodzieży z członkami Zarządu LGD, Rady Decyzyjnej oraz pozostałymi członkami LGD	I półrocze 2028 r.	Ludzie młodzi do 25 r.ż., Członkowie Zarządu, Członkowie Rady Decyzyjnej, Członkowie LGD	Aktywna forma integracji
Działania integrujące dla seniorów z członkami Zarządu LGD, Rady Decyzyjnej oraz pozostałymi członkami LGD	II półrocze 2028 r.	Osoby pow. 60 r.ż., kluby seniora, stowarzyszenia działające na rzecz seniorów, Członkowie Zarządu, Członkowie Rady Decyzyjnej, Członkowie LGD	Aktywna forma integracji
Podsumowanie działalności i wymiana doświadczeń	I półrocze 2029 r.	Przedsiębiorcy	Spotkanie stacjonarne/ spotkanie on-line/ wyjazd lub aktywna forma integracji
Podsumowanie działalności i wymiana doświadczeń	II półrocze 2029 r.	Rolnicy z małych gospodarstw, osoby prowadzące gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne , KŁŻ	Spotkanie stacjonarne/ spotkanie on-line/ wyjazd lub aktywna forma integracji

Partycypacyjny charakter LSR zarówno na etapie tworzenia, jak i realizacji uwzględnia zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, według wymagań o których mowa w rozdziale III LSR zgodnie z załącznikiem nr 3 do regulaminu.

Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR

Prace nad analizą zostały przeprowadzone podczas konsultacji społecznych: ankiet papierowych, ankiet internetowych, spotkań z mieszkańcami wszystkich gmin wchodzących w skład LGD „Ziemia Łowicka“, spotkań on-line, pracy Grupy Roboczej, spotkań otwartych. Uczestnicy po wstępnej analizie społecznej zasobów obszaru objętego LSR, ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych, infrastruktury społecznej i potencjału gospodarczego oraz zaprezentowaniu zestawienia wyników ankiet zaproponowali kształt i zakres analizy. Na podstawie podsumowania zebranych informacji oraz przeprowadzonej diagnozy obszaru oddziaływania LSR dokonano wyboru istotnych czynników, które przedstawiono w poniższych wykresach.

Dużą uwagę poświęcono na zebranie danych w zakresie określenia grup w szczególnej sytuacji, a także analizowano zagospodarowanie przestrzenne, warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczeń w ich użytkowaniu, dostępu do infrastruktury, a także stanu tej infrastruktury. Analizowano gospodarkę, przedsiębiorczość, rynek pracy. Działalność sektora społecznego, w tym integracja i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, problemy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk. Przeanalizowano również dziedzictwo kulturowe i historyczne oraz obszary atrakcyjne turystycznie, gospodarstwa

agroturystyczne, wskaźnik Schneidera (intensywność ruchu turystycznego), obszary wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem rolników oraz mieszkańców obszarów wiejskich z obszarów po PGR, rolnictwo i rynek rolny, sytuację osób zatrudnionych w rolnictwie, średnią powierzchnię gospodarstw, produkty lokalne, tradycyjne i regionalne podkreślające specyfikę obszaru LGD „Ziemia Łowicka", w tym promocji i sprzedaży takich produktów oraz obszar edukacji formalnej.

1. Analiza i ustalenie grup w niekorzystnej sytuacji

W wyniku przeprowadzonych analiz danych spotkań stacjonarnych i spotkania on-line, danych statystycznych obszaru, statystyk GUS i pracę Grupy Roboczej oraz zapisów PS WPR 2023-2027 wyłoniono następujące grupy znajdujące się w niekorzystnej sytuacji:

1. Kobiety
2. Osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie – z analizy konsultacji wynika, że wsparcia wymagają osoby niepełnosprawne, jednak opierając się na zapisach PS WPR 2023-2027 katalog ten zmodyfikowano rozszerzono o „oraz ich opiekunowie".
3. Osoby poszukujące zatrudnienia, np. mieszkańcy osiedli po-PGR – połączono w jeden zapis dwie grupy wskazane w informacjach uzyskanych z konsultacji - osoby bezrobotne i mieszkańcy miejscowości po-PGR, tym samym dostosowując zapisy do wymagań PS WPR 2023-2027
4. Migranci
5. Rolnicy z małych gospodarstw – zapis uaktualniono do wymogów zapisów PS WPR 2023-2027

Z przeprowadzonej analizy konsultacji społecznych wynika, że szczególną uwagę należy również zwrócić na potrzeby osób do 25 r.ż. i pow. 50 r.ż. W LSR grupę seniorską postanowiono uśrednić do osób pow. 60 r.ż. Wynika to z badania danych statystycznych - grupą szczególną są osoby pow. 65 r.ż. oraz wyników konsultacji społecznych.

Cele i przedsięwzięcia zostały tak opracowane, aby na siebie wzajemnie oddziaływały, były dla siebie komplementarne, spójne ze sobą, i aby osoby w niekorzystnej sytuacji mogły bezpośrednio lub pośrednio czerpać korzyści z danego celu, a także żeby uwzględniały potrzeby osób do 25 r.ż. i pow. 60 r.ż.

Poniżej przedstawiono wyniki konsultacji przeprowadzonych podczas spotkań stacjonarnych i on-line, a także dane Głównego Urzędu Statystycznego i dostępnych dokumentów, zestawień ułatwiających analizę obszaru i wskazanie grup w niekorzystnej sytuacji.

Wyniki konsultacji stacjonarnych:

Wykres nr 1 *Jaka grupa docelowa według Pani/Pana powinna być objęta szczególnym wsparciem podczas realizacji nowej LSR?*

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka"

Wyniki konsultacji on-line

Wykres nr 2 Jaka grupa docelowa powinna być objęta szczególnym wsparciem podczas realizacji nowej LSR?

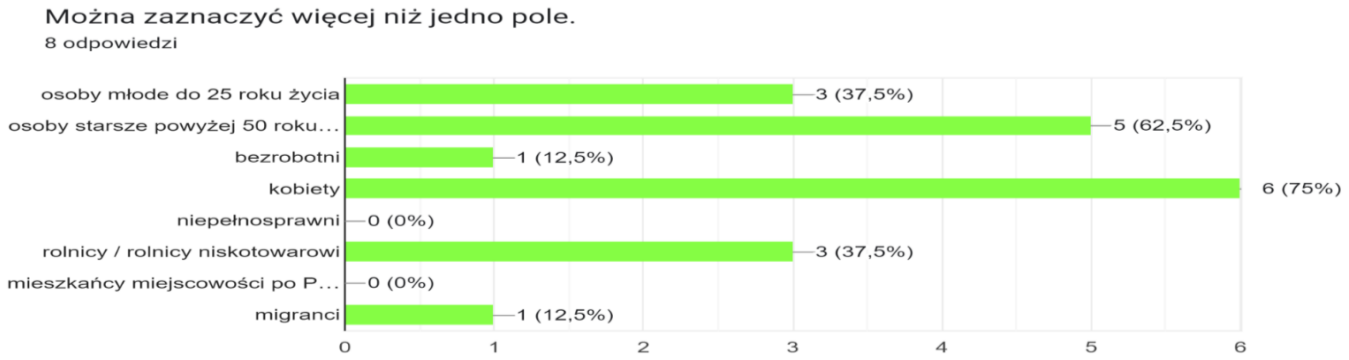

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka"

Analiza danych statystycznych

Tabela 6 Obciążenie demograficzne

Wskaźnik obciążenia demograficznego (odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem).						
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
Bielawy	20	20,5	21,1	21,4	21,6	21,7
Chąśno	17	17	17,3	17,9	18,1	18,4
Domaniewice	16,4	16,6	16,7	16,7	17,5	17,8
Kiernozia	18,2	18,4	18,8	19,7	20,1	20,8
Kocierzew Południowy	17	17,4	17,3	17,7	17,9	18,3
Łowicz	15	15,4	15,4	15,4	15,8	16,2
Nieborów	15,8	16,3	16,7	17,2	17,5	17,7
Zduny	20,3	20,8	20,7	21,1	21,5	21,8
Średnia dla gmin LGD	17,4625	17,8	18	18,3875	18,75	19,0875

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Tabela 7 Migracje w ruchu wewnętrznym i zagranicznym.

	Zameldowania ogółem	**Wymeldowania ogółem**
Nazwa gminy	**Rok 2020**	
Bielawy	30	38
Chąśno	38	22
Domaniewice	40	27
Kiernozia	26	23
Kocierzew Południowy	16	32
Łowicz	102	83
Nieborów	130	79
Zduny	31	41
Razem	**413**	**345**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Tabela 8 Saldo migracji

Saldo migracji			
Nazwa gminy	**Rok 2018**	**Rok 2019**	**Rok 2020**
Bielawy	-23	2	-8

Chąśno	-6	0	16
Domaniewice	2	5	13
Kiernozia	1	-17	3
Kocierzew Południowy	-13	-20	-13
Łowicz	56	13	19
Nieborów	5	-22	51
Zduny	-25	-23	-10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

2. Analiza sytuacji społeczno gospodarczej obszaru objętego LSR 2023-2027 LGD „Ziemia Łowicka”

2.1 Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości, branż z potencjałem rozwojowym (informacja o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru)

W ogólnej liczbie podmiotów przeważają osoby fizyczne prowadzące własną działalność gospodarczą (ponad 70%). Do większych podmiotów będących swoistą wizytówką Ziemi Łowickiej zaliczyć należy takie firmy jak: Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska, Firma "Bracia Urbanek", Agros Nova Sp. z o.o. Wytwarzają one markowe produkty mające ugruntowaną pozycję w kraju oraz poza jego granicami, są również wzorem dobrej kooperacji przedsiębiorców z branży przetwórstwa rolno-spożywczego z lokalnymi producentami rolnymi. Liczbę podmiotów gospodarczych w poszczególnych gminach LGD przedstawiono poniżej w wersji tabelarycznej.

Tabela 9 Podmioty gospodarki narodowej ogółem.

	Wielkość zatrudnienia od 0-9 pracowników	**Wielkość zatrudnienia od 10-49 pracowników**
Nazwa gminy	**Rok 2020**	
Bielawy	332	12
Chąśno	169	3
Domaniewice	318	8
Kiernozia	225	6
Kocierzew Południowy	261	9
Łowicz	623	15
Nieborów	641	26
Zduny	372	12
Razem	**2941**	**91**
Razem 3032		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Tabela 10 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Mieszkańców.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Mieszkańców.						
Nazwa gminy	**Rok 2015**	**Rok 2016**	**Rok 2017**	**Rok 2018**	**Rok 2019**	**Rok 2020**
Bielawy	360	375	400	451	485	507
Chąśno	412	424	407	418	433	457
Domaniewice	510	530	539	547	578	582
Kiernozia	497	497	482	478	508	542
Kocierzew Południowy	367	364	359	391	428	474
Łowicz	579	595	589	628	677	712
Nieborów	513	538	550	572	589	605
Zduny	436	448	434	448	458	490
Średnia dla gmin LGD	**459,25**	**471,375**	**470**	**491,625**	**519,5**	**546,125**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Wykres nr 3 *Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą według sekcji PKD 2007*

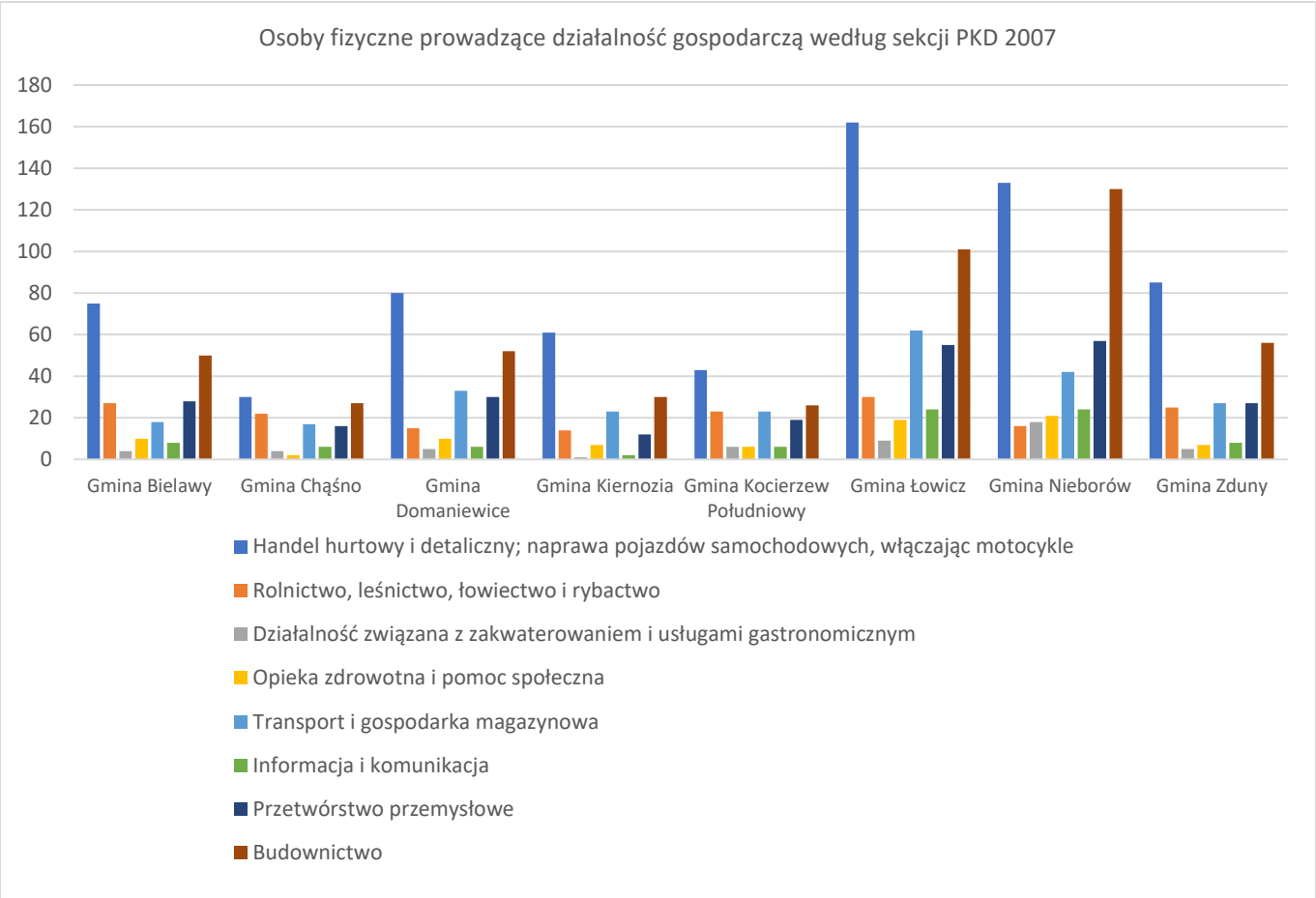

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Jak wskazują powyższe dane najliczniej reprezentowaną branżą jest działalność usługowa oraz przemysł, budownictwo i transport, ale również wśród form działalności gospodarczej wybija się rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. Ziemia Łowicka w przeważającej części jest obszarem typowo rolniczym o bogatych tradycjach i kulturze agrarnej – potencjał ten dostrzeżono również uwzględniając obszar LGD w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego, jako jeden z obszarów funkcjonalnych – „Obszar rozwoju intensywnego rolnictwa", zaś w Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030 akcentując wagę innowacyjnego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, jako jednej z lokomotyw wzrostu regionu. W związku z powyższym jedną z wiodących (kluczowych) pozycji na jego terenie mają przedsiębiorstwa reprezentujące branże przetwórstwa rolno-spożywczego. Przedsiębiorcy z terenu działania LGD mogą być wzorem dobrej kooperacji przedsiębiorców z branży przetwórstwa rolno-spożywczego z lokalnymi producentami rolnymi. W związku z powyższymi danymi wsparcie w ramach przedsięwzięć zaproponowanych w ramach LSR skierowane jest również do przedsiębiorców z obszaru oddziaływani LSR, a w szczególności do rolników oraz przetwórców rolno-spożywczych. Dostrzegając jednocześnie potencjał rozwijającego się w regionie sektora usług należy wykorzystać go, jako szansę tworzenia alternatywnych miejsc pracy dla osób odchodzących z rolnictwa lub chcących pozyskać dodatkowe źródło dochodów np. poprzez rozwój sektora usług agroturystycznych, zagród edukacyjnych.

Dla wszystkich osób z obszaru LGD poszukujących pracy zaplanowano wdrożenie działań aktywizujących społecznie i zawodowo np. w formie szkoleń z zakresu przeciwdziałania bezrobociu i przedsiębiorczości (w tym dla osób w niekorzystnej sytuacji oraz osób do 25 r.ż. i pow. 60 r.ż.), rozwijania własnej działalności gospodarczej i tworzenia miejsc pracy, współpracy z powiatowym urzędem pracy i organizacjami wspierającymi rozwój społeczno-zawodowy.

Tabela 11 Ludność w wieku produkcyjnym

Ludność w wieku produkcyjnym	
Nazwa gminy	**Rok 2020**
Bielawy	3009
Chągno	1764
Domaniewice	2648
Kiernozia	1844
Kocierzew Południowy	2450
Łowicz	4645
Nieborów	5432
Zduny	3024
Razem	**24 816**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

Tabela 12 Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem.

Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem.	
Nazwa gminy	**Rok 2020**
Bielawy	57,65
Chągno	60,47
Domaniewice	58,21
Kiernozia	57,49
Kocierzew Południowy	59,09
Łowicz	60,72
Nieborów	58,50
Zduny	56,76
Średnia dla gmin LGD	**58,61**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

Tabela 13 Ludność w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym

	Ludności w wieku przedprodukcyjnym	**Ludności w wieku poprodukcyjnym**
Nazwa gminy	**Rok 2020**	
Bielawy	844	1 366
Chągno	522	631
Domaniewice	909	992
Kiernozia	561	808
Kocierzew Południowy	797	899
Łowicz	1541	1 461
Nieborów	1793	2 060
Zduny	898	1 405
Razem	**7865**	**9622**
Razem 17 487		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

Tabela 14 Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w podziale na miasto i wieś

Nazwa gminy	**Rok 2020**
Bielawy	5219
Chągno	2917
Domaniewice	4549
Kiernozia	3213
Kocierzew Południowy	4146
Łowicz	7647
Nieborów	9285
Zduny	5327
Razem 42 303	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

2.2 Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Działalność organizacji trzeciego sektora najlepiej odzwierciedla stopień funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego na danym obszarze. Na terenie LGD funkcjonują organizacje zajmujące się działalnością na rzecz swoich lokalnych społeczności, polepszaniem jakości życia w poszczególnych miejscowościach, kultywowaniem lokalnych tradycji, jak również propagowaniem aktywności fizycznej. Poszczególne organizacje (zarówno te formalnie zarejestrowane, jak i te nieformalne) stają się istotnym elementem opiniotwórczym oraz partnerem dla lokalnych władz samorządowych. Jednymi z najprężniej działających organizacji, skupiających wokół siebie lokalną społeczność, pozostają od lat ochotnicze straże pożarne oraz koła gospodyń wiejskich. OSP oprócz swojej podstawowej roli jaką jest zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpożarowego i przeciwpowodziowego pełnią również funkcję lokalnych centrów kultury i aktywności, bardzo często przy aktywnym udziale kół gospodyń wiejskich. KGW pełnią z kolei istotną rolę w kultywowaniu lokalnych tradycji, także w wymiarze kulinarnym czy rękodzielniczym. Wg danych GUS w gminach z obszaru LGD w 2020 r. funkcjonowało łącznie 341 stowarzyszeń i organizacji społecznych, co szczegółowo przedstawia tabela 15. Jest to niewątpliwy potencjał, który zostanie wykorzystany w ramach współpracy i wspólnego działania na rzecz rozwoju lokalnego, szczególnie z uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji. Jednocześnie należy podkreślić, iż w trakcie konsultacji zgłaszano podstawowe problemy z jakimi borykają się obecnie organizacje – głównie kwestie lokalowe (stan techniczny wielu budynków jest niezadowalający, z utrudnionym dostępem dla osób niepełnosprawnych) oraz związane z niezbędnym wyposażeniem.

Tabela 15 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. Mieszkańców.

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. Mieszkańców.	
Nazwa gminy	**Rok 2020**
Bielawy	44
Chągno	52
Domaniewice	30
Kiernozia	51
Kocierzew Południowy	50
Łowicz	39
Nieborów	31
Zduny	44
Średnia dla gmin LGD	**42,625**
Razem	**341**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Tabela 16 Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice

	Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice	Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. osób
Nazwa gminy	**2020 rok**	
Bielawy	0	0
Chąśno	1	3,4
Domaniewice	1	2,1
Kiernozia	1	3
Kocierzew Południowy	0	0
Łowicz	0	0
Nieborów	1	1,1
Zduny	1	1,8
Średnia dla gmin LGD	**0,625**	**1,425**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

2.3 Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk (np. dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury, liczba osób objętych opieką społeczną).

Na terenie Ziemi Łowickiej działania związane z zabezpieczeniem godnego życia wszystkich mieszkańców i przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu zapewnia Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łowiczu oraz Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej zlokalizowane na terenie każdej z gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia. Do najważniejszych zadań tych instytucji w zakresie pomocy społecznej należą działania wspierające usamodzielnianie się osób zagrożonych wykluczeniem oraz udzielanie pomocy finansowej dla najbardziej potrzebujących. Na obszarze objętym LSR funkcjonują również 2 Warsztaty Terapii Zajęciowej zlokalizowane w gminie Łowicz oraz gminie Zduny, a od 1945 roku nieprzerwanie swoją działalność prowadzi tylko jeden dom pomocy społecznej o zasięgu powiatowym. Zarządzenie Wojewody zezwala na czas nieokreślony prowadzić DPS „Borówek" dla 130 osób przewlekle psychicznie chorych, kobiet i mężczyzn.

Poniższe zestawienia tabelaryczne przedstawiają wskaźniki dotyczące pomocy społecznej na obszarze objętym oddziaływaniem LSR. W 2020 roku ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało 451 gospodarstw domowych, co oznacza tendencję spadkową od roku 2015. Równocześnie w poszczególnych gminach wchodzących w skład LGD „Ziemia Łowicka" maleje poziom nakładów finansowych przeznaczanych na pomoc społeczną. Nieznacznie zmniejszyła się również przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym korzystających z pomocy społecznej. Działania podejmowane w ramach realizacji niniejszej LSR przyczynią się do dalszego zmniejszania liczby osób korzystających ze wsparcia w ramach pomocy społecznej, a tym samym do zmniejszenia się liczby osób ubogich i wykluczonych społecznie. Właśnie beneficjenci ośrodków pomocy społecznej będą jedną z głównych grup docelowych LSR. W swoich działaniach LSR uwzględnia, również aktywności związane z przeciwdziałaniem stygmatyzacji osób chorujących i niepełnosprawnych.

Tabela 17 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	
Nazwa gminy	**Rok 2020**
Bielawy	225
Chąśno	99
Domaniewice	133
Kiernozia	107
Kocierzew Południowy	73

Łowicz	132
Nieborów	161
Zduny	76
Razem	**1006**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

Tabela 18 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego.

Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego.	
Nazwa gminy	**Rok 2020**
Bielawy	103
Chągno	46
Domaniewice	59
Kiernozia	45
Kocierzew Południowy	29
Łowicz	49
Nieborów	74
Zduny	46
Średnia dla gmin LGD	**56,375**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

Tabela 19 Dochód podatkowy na obszarze LSR

Wskaźnik G - podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2020 r.	
Nazwa gminy	**Rok 2020**
Bielawy	1175,46
Chągno	1071,78
Domaniewice	1208,15
Kiernozia	1051,50
Kocierzew Południowy	915,84
Łowicz	1237,34
Nieborów	1362,84
Zduny	1078,66
Średnia dla gmin LGD	**1137,69**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

Tabela 20 Bezrobotni zarejestrowani ogółem.

Bezrobotni zarejestrowani ogółem.	
Nazwa gminy	**Rok 2020**
Bielawy	117
Chągno	63
Domaniewice	84
Kiernozia	68
Kocierzew Południowy	48
Łowicz	168
Nieborów	189
Zduny	101
Średnia dla gmin LGD	**104,75**
Razem	**838**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

Tabela 21 Bezrobotni zarejestrowani (kobiety).

Bezrobotni zarejestrowani (kobiety).						
Nazwa gminy	**Rok 2015**	**Rok 2016**	**Rok 2017**	**Rok 2018**	**Rok 2019**	**Rok 2020**
Bielawy	81	72	57	62	49	57
Chągno	31	32	34	32	31	31
Domaniewice	70	48	44	39	39	39
Kiernozia	53	48	30	27	21	32
Kocierzew Południowy	34	42	31	30	27	25
Łowicz	119	106	87	79	69	87
Nieborów	151	135	106	80	73	87
Zduny	87	77	52	52	42	47
Średnia dla gmin LGD	**78,25**	**70**	**55,125**	**50,125**	**43,875**	**50,625**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

Tabela 22 Bezrobotni zarejestrowani (mężczyźni).

Bezrobotni zarejestrowani (mężczyźni).						
Nazwa gminy	**Rok 2015**	**Rok 2016**	**Rok 2017**	**Rok 2018**	**Rok 2019**	**Rok 2020**
Bielawy	112	97	69	56	39	60
Chągno	47	48	36	32	26	32
Domaniewice	99	67	39	48	47	45
Kiernozia	52	62	35	36	27	36
Kocierzew Południowy	43	40	29	30	18	23
Łowicz	115	113	82	82	73	81
Nieborów	161	153	119	114	96	102
Zduny	103	79	60	44	44	54
Średnia dla gmin LGD	**91,5**	**82,375**	**58,625**	**55,25**	**46,25**	**54,125**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

Tabela 23 Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych.

Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych.						
Nazwa gminy	**Rok 2015**	**Rok 2016**	**Rok 2017**	**Rok 2018**	**Rok 2019**	**Rok 2020**
Bielawy	103,81	107,05	107,18	105,82	104,94	100,5
Chągno	85,58	97,21	94,3	93,64	85,52	83,78
Domaniewice	94,52	93,77	92,62	89,56	88,39	88,64
Kiernozia	116	111,52	109,29	119,8	120,21	122,46
Kocierzew Południowy	96,77	99,19	98,3	94,43	97,06	97,84
Łowicz	72,07	77,22	75,22	75,84	58,5	57,92
Nieborów	94,29	96,64	94,22	94,69	94,99	93,16
Zduny	86,78	91,59	92,78	91,2	90,95	89,95
Średnia dla gmin LGD	93,7275	96,77375	95,48875	95,6225	92,57	91,78125

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

Tabela 24 Uczniowie szkół podstawowych.

Uczniowie szkół podstawowych.						
Nazwa gminy	**Rok 2015**	**Rok 2016**	**Rok 2017**	**Rok 2018**	**Rok 2019**	**Rok 2020**
Bielawy	354	319	373	418	403	402
Chągno	178	174	182	206	195	186
Domaniewice	328	286	339	369	381	398
Kiernozia	290	271	306	357	339	338

Kocierzew Południowy	300	245	289	322	331	317
Łowicz	400	366	425	499	392	395
Nieborów	661	576	652	731	740	749
Zduny	315	305	347	394	392	385
Średnia dla gmin LGD	**353,25**	**317,75**	**364,125**	**412**	**396,625**	**396,25**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r

Należy podkreślić, że na terenie objętym LSR 2023-2027 nie działa żadne Liceum Ogólnokształcące, natomiast na terenie gminy Zduny znajduje się Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Jadwigi Dziubińskiej w Zduńskiej Dąbrowie. Jak widać z powyższej tabeli ilość uczniów w szkołach zimniejsza się z każdym rokiem, osoby zatrudnione w szkolnictwie oraz stowarzyszenia prowadzące szkoły zainteresowane są pozyskiwaniem funduszy i utrzymaniem istniejących już szkół, dlatego stwierdzono, że można na terenie działalności LGD „Ziemia Łowicka" zdiagnozować taką **grupę interesu**, jak osoby wspierające oświatę.

2.4 Dziedzictwo kulturowe i historyczne

Analizując obszar Ziemi Łowickiej pod względem zasobów dziedzictwa kulturowego, jak również historycznego nie sposób pominąć następujących miejsc znajdujących się na tym terenie:

Arkadia to park romantyczno-sentymentalny założony w roku 1778 przez księżną Helenę Radziwiłłową z Przeździeckich. Na jej polecenie wzniesiono budowle zaprojektowane m. in. przez Szymona Bogumiła Zuga i Henryka Ittara: Świątynię Diany, Akwedukt, Przybytek Arcykapłana, Domek Gotycki z Grotą Sybilli, Łuk Kamienny i Dom Murgrabiego.

Zespół pałacowo-parkowy w Nieborowie z końca XVII w. wzniesiony przez arcybiskupa Michała Radziejowskiego. Od roku 1774 właścicielami zespołu pałacowo- parkowego był ród Radziwiłłów. Znajduje się tam kolekcja obrazów mistrzów europejskich, sztuki użytkowej i zdobniczej, biblioteka starodruków z ponad 10 tys. woluminów dzieł polskich i obcych. Za pałacem zlokalizowany jest ogród francuski z lapidariami i rzeźbami kamiennymi, za kanałem ogród w stylu angielskim. Do kompleksu pałacowego należą także; oranżeria, browar i spichlerz z końca XVIII w. W budynku dawnego browaru znajduje się obecnie wystawa majoliki nieborowskiej.

Sromów - Muzeum Ludowe Rodziny Brzozowskich założone przez artystę ludowego Juliana Brzozowskiego. Zgromadzono tam kolekcję ponad 400 ruchomych rzeźb ludowych przedstawiających sceny z życia wsi łowickiej. Rzeźby wykonane zostały przez członków rodziny Brzozowskich.

Skansen w Maurzycach, który prezentuje zabudowę charakterystyczną dla wsi łowickiej. Nieopodal skansenu, na rzece Słudwii znajduje się jeden z najsłynniejszych mostów w Polsce - zabytek klasy "0", pierwszy na świecie most drogowy, spawany wg projektu inż. Stefana Bryły.

Walewice - klasycystyczny kompleks zabudowań fundacji szambelana króla Stanisława Augusta - Anastazego Walewskiego z roku 1783, zaprojektowany przez Hilarego Szpilowskiego. W Walewicach mieszkała Maria z Łączyńskich Walewska, tu na świat przyszedł syn cesarza Napoleona Bonaparte - Aleksander Colonna-Walewski.

Gotycki kościół w Bielawach wzniesiony w 1403 r. z fundacji Wojciecha Bielawskiego, należy do cenniejszych zabytków sakralnych o cechach tzw. gotyku mazowieckiego. Wewnątrz znajdują się barokowe ołtarze z XVIII w., oprócz tego kościół zdobią rzeźby i obrazy głównie z XVII i XVIII w. Płyta nagrobna z piaskowca, która poświęcona jest Maciejowi z Bielaw - kasztelanowi łęczyckiemu, uznawana za najstarszą na Mazowszu. Obok znajduje się drewniana dzwonnica z XVIII w. i dzwon z 1531 r.

Sobota - gotycko-renesansowy kościół z ciekawym sklepieniem kryształowym, z renesansowymi nagrobkami dworzan Tomasza i Jakuba Sobockich oraz klasycystyczny nagrobek Artura Zawiszy Czrnego uczestnika powstania listopadowego urodzonego w Sobocie, straconego w Warszawie w 1833 r.

Na wzgórzu nad Bzurą usytuowany jest neogotycki zamek z XIX w. zbudowany na miejscu starszego z XVI w. otoczony parkiem krajobrazowym.

Chruślin - kościół parafialny pod wezwaniem św. Michała zbudowany w stylu gotycko-renesansowym na planie prostokąta, jednonawowy, zakończony półkolistą absydą. Wewnątrz znajduje się m.in.: kamienna chrzcielnica z herbami z 1615 r.

W miejscowości **Domaniewice** znajduje się **barokowa kaplica** z 1631-33 r ufundowana przez mieszczan krakowskich - Jakuba i Wojciecha Celestów. W jej wnętrzu znajduje się oryginalny prospekt organowy z roku 1759 w kształcie orła w koronie, z rozpostartymi skrzydłami, uważany za jeden z najciekawszych prospektów organowych na świecie. Ziemia Łowicka obfituje w wiele miejsc oraz budowli, które warto zobaczyć ze względu na ich wartość historyczną i kulturową. Oprócz wyżej są to również m.in.: dworek rodziny Bacciarelli w Osieku, wieś Boczki – miejsce urodzenia Józefa Chełmońskiego, klasycystyczny pałac Łączyńskich w miejscowości Kiernozia oraz inne budowle świeckie i sakralne znajdujące się na terenie sąsiadującej z obszarem działania LGD „Ziemia Łowicka" gminy miasto Łowicz. O dziedzictwie kulturowym Powiatu Łowickiego świadczą również znani artyści, którzy tworzyli na jego terenie m.in.: Canavesi, Michałowicz, van den Block, Poncino, Tylman z Gameren, Palloni, Schreger, Plersch.

Tabela 25 Zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców

Zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców.						
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
Bielawy	0	0	0	0	0	0
Chąśno	0	0	0	0	0	0
Domaniewice	0	0	0	0	0	0
Kiernozia	0	0	0	0	0	0
Kocierzew Południowy	0	0	0	0	0	71
Łowicz	0	0	0	0	0	0
Nieborów	169756	167116	181889	188377	173149	148750
Zduny	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

2.5 Obszary atrakcyjne turystycznie

O niezaprzeczalnych walorach turystycznych Ziemi Łowickiej decyduje przede wszystkim jej bogata historia oraz rozpoznawalna na całym świecie ludowa kultura łowicka, zwana powszechnie księżacką, z charakterystyczną kolorystyką i wzornictwem. Ziemia Łowicka wpisana jest na trwałe w dzieje państwowości polskiej zarówno z uwagi na wyżej już wymienione zabytki, jak również zasoby przyrodnicze i walory krajobrazowe. Obszar LGD jest miejscem atrakcyjnym dla turystyki wypoczynkowej, kulturowej, poznawczej. Rozwojowi funkcji turystycznej sprzyja także dogodne położenie i dostępność komunikacyjna (drogowa: A1, A2 i magistrala kolejowa Zachód - Wschód) oraz bliskość dwóch ośrodków metropolitalnych (Łodzi i Warszawy). Przez teren Ziemi Łowickiej przebiegają liczne szlaki turystyczne, w tym 5 pieszych, 3 rowerowe oraz 1 szlak kajakowy. Szlaki piesze po Ziemi Łowickiej przebiegają na następujących trasach:

- Trasa 1 (17 km) - Łowicz - Jastrzębia - Pilaszków - Dąbkowice Górne - Jezioro Okręt - Błota Krępskie – Domaniewice;
- Trasa 2 (15 km) - Łowicz – Zielkowice – Arkadia – Nieborów – Bednary;
- Trasa 3 (11 km) - Bełchów – Chyleniec –Siwica – Nieborów;
- Trasa 4 (12 km) - Łyszkowice – Kuczków – Seligów – Bobiecko – Polesie – Bełchów;
- Trasa 5 (19 km) - Walewice – Sobota – Sobocka Wieś – Urzecze – Wierznowice – Mystkowice

Na terenie gmin wchodzących w skład obszaru objętego LSR 2023-2027 szlaki rowerowe:

- szlak rowerowy „Książęcy" trasa Łowicz, Nieborów, długość trasy: 14 km, Oznakowanie: niebieskie, zgodne ze standaryzacją PTTK
- szlak rowerowy „Dwory i Kościoły" trasa Łowicz, Kocierzew Płd., Kiernozia, Zduny, Bielawy, długość trasy 123 km, Oznakowanie: zielone, zgodne ze standaryzacją PTTK

- szlak rowerowy „Szable i Bagnety”, trasa Łowicz, Nieborów, Łyszkowice, Domaniewice, Bielawy, Zduny, długość trasy 119 km, Oznakowanie: czerwone, zgodne ze standaryzacją PTTK

oraz szlak kajakowy Sobota – Strugienice – Klewków – Łowicz – Kompina,

Niekwestionowanym walorem pod względem atrakcyjności turystycznej Ziemi Łowickiej są również wspomniane już wyżej zasoby przyrodnicze, wśród których na szczególną uwagę zasługują m.in:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Bzury;
- Zabytkowe parki, w których występują pomniki przyrody (m in. w Piaskach Bankowych, Borowie, Łazinie, Psarach, Walewicach, Mrodze i Sobocie);
- Kompleksy leśne w dolinie rzeki Bobrówki;
- Dwa jeziora – Rydwan oraz Okręt;
- Obszar Chronionego Krajobrazu obejmujący dolinę Przysowy;
- Liczne pomniki przyrody;
- obszar Bolimowskiego Parku Krajobrazowego;
- rezerwat przyrody „Polana Siwica”;
- Bolimowsko – Radziejowicki Obszar Chronionego Krajobrazu;
- Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Nieborów.

Teren objęty lokalną strategia rozwoju to również obszary Natura 2000. Na terenach poszczególnych gmin znajdują się następujące obszary Natura 2000:

- Gmina Bielawy - Pradolina Warszawsko-Berlińska oraz Pradolina Bzury-Neru,
- Gmina Domaniewice - Pradolina Warszawsko-Berlińska,
- Gmina Kiernozia - Dolina Przysnowy oraz Dolina Przysnowy i Słudwi,
- Gmina Łowicz - Pradolina Warszawsko-Berlińska, Dolina Bzury, Otulina Bolimowskiego Parku Krajobrazowego a także Pradolina Bzury-Neru,
- Gmina Nieborów to obszar Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej oraz Otulina Bolimowskiego Parku Krajobrazowego z Rezerwatem Polana Siwica,
- Gmina Zduny - Pradolina Warszawsko-Berlińskiej, obszar Doliny Przysowy i Słudwi oraz Dolina Bzury.

Folklor Ziemi Łowickiej od lat przyciąga na jej teren licznych turystów krajowych i zagranicznych. Wg danych GUS w roku 2020 ogółem z noclegów skorzystało 17 879,0 tys. osób, z których ok. 12,66% stanowili turyści zagraniczni. W porównaniu do 2019 r. było to mniej odpowiednio o 49,9% i 45,0%. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych we wszystkich turystycznych obiektach noclegowych w 2020 r. wyniósł 26,8% i w porównaniu z rokiem poprzednim był niższy o 13,8 p.proc. Wskaźnik Schneidera, czyli wskaźnik intensywności ruchu turystycznego, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów, przypadającą na 100 stałych mieszkańców wyniósł zatem w 2020 roku na Ziemi Łowickiej 21,9.

Gospodarstwa Agroturystyczne. Z rejestru prowadzonego przez Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedziba w Bratoszewicach na terenie objętym działalnością LGD „Ziemia Łowicka” znajdują się jedynie 2 gospodarstwa agroturystyczne w Gminie Nieborów.

Zagrody Edukacyjne: Z posiadanych przez LGD informacji wynika, że na terenie objętym LSR 2023-2027 funkcjonują również 3 zagrody edukacyjne wpisane do rejestru: Zagroda u Bednarza, gmina Nieborów, Sielankowo, gmina Nieborów oraz SAPY57VILLAGE, gmina Domaniewice. Ponadto w 2023 roku na otwarcie zagrody edukacyjnej finasowanie w ramach wdrażania LSR 2014-2020 LGD „Ziemia Łowicka” na podjęcie działalności uzyskała Pani Ewa Zabost, gmina Łowicz.

Tabela 26 Turystyczne obiekty noclegowe w lipcu.

Turystyczne obiekty noclegowe w lipcu.						
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
Bielawy	1	1	1	1	1	1
Chąśno	0	0	0	0	0	0

Domaniewice	0	0	0	0	0	0
Kiernozia	0	0	0	0	0	0
Kocierzew Południowy	0	0	0	0	0	0
Łowicz	0	0	0	0	0	0
Nieborów	5	6	5	5	5	4
Zduny	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Tabela 27 Miejsca noclegowe w lipcu.

Miejsca noclegowe w lipcu.						
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
Bielawy	40	72	64	64	70	70
Chąśno	0	0	0	0	0	0
Domaniewice	0	0	0	0	0	0
Kiernozia	0	0	0	0	0	0
Kocierzew Południowy	0	0	0	0	0	0
Łowicz	0	0	0	0	0	0
Nieborów	130	132	130	121	151	134
Zduny	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Tabela 28 Dynamika liczby miejsc noclegowych całorocznych.

Dynamika liczby miejsc noclegowych całorocznych.						
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
Bielawy	0	76	0	14	23	0
Chąśno	0	0	0	0	0	0
Domaniewice	0	0	0	0	0	0
Kiernozia	0	0	0	0	0	0
Kocierzew Południowy	0	0	0	0	0	0
Łowicz	0	0	0	0	0	0
Nieborów	28	46	64	611	746	259
Zduny	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

2.6 Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych podkreślających specyfikę danego obszaru (krótki opis produktów charakterystycznych występujących na obszarze), w tym promocji i sprzedaży takich produktów.

Wiele potraw i produktów, które dziś znane są w całej Polsce miało swój początek na Ziemi Łowickiej. Część z tych produktów znajduje się na liście produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Są to:

- Jordanowska kiełbasa jałowcowa- Pojedyncze pęto kiełbasy ma barwę brązowo-złocistą, lekko pomarszczone końcówki, które zamknięto szpilką drewnianą. Kiełbasa ma typowy smak mięsa peklowanego, wędzonego z wyraźną nutą jałowca i aromatem ziół.
- Kompot wiśniowy po łowicku - klarowny napój z wydrylowanymi owocami wiśni, na dnie dopuszczalny niewielki osad pochodzący z tkanki roślinnej. Smak słodki z posmakiem kwaskowym z wyczuwalnym zapachem wiśni o charakterystycznym dla tego owocu aromacie.
- Przecier ogórkowy po łowicku - oliwkowozielona masa o różnych odcieniach powstała z przetartych ogórków kwaszonych, z wyraźnymi fragmentami miąższu, skórek i nasion. Smak kwaśno-słony z charakterystycznym posmakiem użytych przypraw do kwaszenia ogórków: kopru, chrzanu i czosnku.

- Szczaw konserwowy po łowicku - ciemnozielona półpłynna masa powstała z uprzednio pokrojonych i ukwaszonych liści szczawiu, z wyraźnymi ciemniejszymi i jaśniejszymi ich fragmentami o smaku kwaśnym ze słonym posmakiem.
- Ćwikła z chrzanem po łowicku - jednolita i wyrównana masa powstała z przetartych buraków ćwikłowych i tartego korzenia chrzanu. Smak charakterystyczny dla połączenia słodkiego buraka i ostrego chrzanu.
- Powidła śliwkowe łowickie- gęsta smarowna masa z widocznymi fragmentami skórek śliwkowych. Smak słodki z lekkim kwaskowym posmakiem i wyczuwalnym posmakiem karmelu. Zapach smażonej śliwki o charakterystycznym aromacie.
- Ogórki konserwowe po łowicku - ogórki podłużne, proste, grubo-brodawkowe, wyrównanej wielkości, proporcjonalne; w przekroju widoczne słabo wykształcone nasiona, ściśle przylegające, brak pustych komór. Na dole słoja baldach kopru.
- Ogórki kwaszone po łowicku - ogórki podłużne, proste, grubo-brodawkowe, wyrównanej wielkości, proporcjonalne; w przekroju widoczne wykształcone nasiona, ściśle przylegające, sporadycznie puste komóry.
- Chleb żytni świątnicki - bochenek chleba okrągły lub sześciokątny o lekko zaokrąglonym wierzchu, zachowuje kształt formy, w której jest pieczony. Na przekroju miękisz koloru kremowego równomiernym zabarwieniu.
- Gołąbki z Osin - podłużne, lekko spłaszczone, owalne. W przekroju można wyróżnić drobne cząstki (kapusta, mięso, cebula), które tworzą zespoloną masę
- Księżacka szynka jajeczna - to danie przygotowywane z jajek, szynki wieprzowej, cebuli z dodatkiem przypraw naturalnych tj. pieprzu czarnego i soli. Pierwszym etapem wyrobu szynki jajecznej jest ugotowanie szynki wieprzowej oraz części jajek na twardo. Następnie produkty są krojone na mniejsze kawałki i mieszane ze sobą.

Oprócz produktów tradycyjnych na terenie Ziemi Łowickiej istnieje jeszcze wiele produktów i potraw charakterystycznych dla tego regionu. Wśród najważniejszych wymienić należy (wspominane już wcześniej): śledzie z ziemniakami i chlebem, kapusta z grochem lub grzybami, kłosy, tradycyjna zupa gotowana na przecierze z ogórków kiszonych lub szczawiu, piernik z marchwi czy pieczone jabłka. Przy aktualnie obserwowanym dynamicznym wzroście zainteresowania produktami organicznymi, ekologicznymi i zdrową żywnością nie można nie wykorzystać tego potencjału związanego z lokalną bogatą ofertą produktów naturalnych. Rynek żywności ekologicznej jest jednym z najszybciej rozwijających się sektorów gospodarki żywnościowej, także w Polsce szybko rośnie sprzedaż produktów bio z unijnym certyfikatem. Z ostatnich badań wynika, że ponad milion Polaków - 4 proc. regularnie kupuje żywność organiczną i ta liczba rośnie. Jednocześnie rośnie eksport żywności ekologicznej. Polska eksportuje coraz więcej produktów ekologicznych ostatnio coraz częściej także np. na rynek chiński.

2.7 Obszary wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem rolników, domowników oraz mieszkańców z obszarów po PGR

Ziemia Łowicka to rejon o nasilonej specjalizacji rolniczej zwłaszcza w zakresie warzywnictwa, sadownictwa, hodowli żywca wieprzowego oraz produkcji mlecznej. W strukturze branżowej przeważa przetwórstwo owoców i warzyw oraz mleka co czyni region liderem na rynku przetwórstwa owoców i warzyw oraz produkcji mleka. Występują tutaj dobre warunki do produkcji rolniczej – zwłaszcza w części północnej. Przeważają tu grunty III oraz IV klasy bonitacyjnej z niewielkim udziałem gleb II klas bonitacji (kompleksy przydatności rolniczej pszenno - bardzo dobry i dobry oraz pszenny wadliwy, kompleks żytni bardzo dobry). Najlepsze gleby znajdują się na podłożu utworów gliniastych oraz iglastych. Oceniono, iż na tle całego woj. łódzkiego Ziemia Łowicka ma tzw. umiarkowanie wysokie walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej. W części południowej regionu znajdują się również gleby II, III i IV klas bonitacji na utworach pyłowych. Grunty orne dobrej jakości występują na terenach gmin: Kiernozia, Zduny, Kocierzew Południowy, Chąśno oraz Bielawy. W tabeli poniżej zaprezentowano liczbę gospodarstw rolnych w poszczególnych gminach wchodzących w skład Stowarzyszenia.

Tabela nr 29 Liczba gospodarstw rolnych pod względem ich powierzchni

Gmina/ powierzchnia	Do 1 ha	1 - 5 ha	5-10 ha	10 – 15 ha	Powyżej 15 ha
Bielawy	147	265	329	202	191
Chąśno	78	131	212	143	117
Domaniewice	48	258	240	112	90
Kiernozia	57	151	228	134	98
Kocierzew Południowy	65	165	385	215	134
Łowicz	150	461	381	200	130
Nieborów	567	676	296	73	0
Zduny	130	179	249	234	269
Suma dla LGD	**1 242**	**2 286**	**2 326**	**1 313**	**1 029**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r. Powszechny spis rolny.

Tabela 30 Powierzchnia (ha) i rodzaj użytkowania gruntów na terenie LGD „Ziemia Łowicka"

	Gmina Bielawy	Gmina Chąśno	Gmina Domaniewice	Gmina Kiernozia	Gmina Kocierzew Południowy	Gmina Łowicz	Gmina Nieborów	Gmina Zduny
grunty ogółem	13 810,00	6 664,31	6 934,31	6 299,18	9 643,58	10 406,24	6 399,54	12 394,54
użytki rolne ogółem	11 973,25	6 298,59	5 944,14	5 969,92	9 049,88	9 297,12	5 418,91	11 720,55
użytki rolne w dobrej kulturze	11 878,13	6 245,27	5 905,79	5 932,83	8 979,18	9 187,34	4 956,47	11 645,10
pod zasiewami	9 091,05	5 816,37	4 348,92	5 426,74	8 255,09	6 001,97	3 008,99	9 648,24
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	33,12	43,02	121,72	22,12	50,77	176,85	204,03	16,76
uprawy trwałe	134,36	111,83	206,28	164,46	431,36	532,79	443,24	110,14
sady ogółem	130,76	111,83	205,58	157,75	416,02	530,76	436,42	110,03
ogrody przydomowe	16,75	2,64	12,2	4,53	8,96	15,27	23,32	24,97
łąki trwałe	2 279,09	236,23	1 131,65	264,59	190,41	2 236,91	1 121,19	1 701,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Powszechny Spis Rolny 2020

Tabela 31 Źródła dochodów gospodarstw rolnych z terenu LGD „Ziemia Łowicka"

Gmina	Gmina Bielawy	Gmina Chąśno	Gmina Domaniewice	Gmina Kiernozia	Gmina Kocierzew Południowy	Gmina Łowicz	Gmina Nieborów	Gmina Zduny
Z dochodem z działalności rolniczej	1083	659	718	636	917	1235	1090	979

Z dochodem z emerytury i renty	188	75	185	193	149	300	294	122
Z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	220	194	60	69	53	217	218	108
Z dochodem z pracy najemnej	482	117	424	223	386	637	671	340
Z dochodem z innych nie zarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	13	16	18	34	17	26	17	22

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r., Powszechny spis Rolny 2020

***Wykres 4** Liczba gospodarstw rolnych na terenie działania LGD „Ziemia Łowicka”*

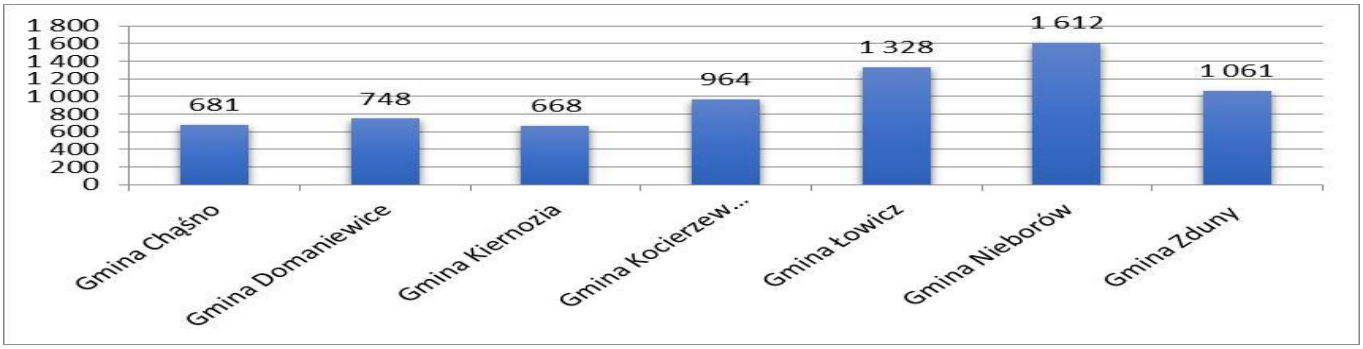

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Powszechny Spis Rolny 2020

Analiza danych zawartych w powyższych tabelach pozwala stwierdzić, iż najwięcej gospodarstw rolnych z terenu objętego LSR, jako swoje główne źródło dochodów wskazuje środki pochodzące z działalności rolniczej. Jest to bardzo charakterystyczne dla obszaru całej Ziemi Łowickiej, która również w dokumentach strategicznych na poziomie województwa łódzkiego została włączona do Obszaru Funkcjonalnego Intensywnego Rozwoju Rolnictwa.

Zgodnie z wykazem Gmin prowadzonym przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa na terenie objętym LSR LGD „Ziemia Łowicka” znajdują się cztery gminy, na których obszarze istnieją zlikwidowane Państwowe Gospodarstwa Rolne. Gmina Kiernozia i PRZEDSIĘBIORSTWO PAŃSTWOWYCH GOSPODARSTW ROLNYCH LUSZYN, Gmina Bielawy i BOROW GHR S.P, PSARY G RYBACKIE, SHR BORÓW, SK WALEWICE, WALEWICE SK S.P, Gmina Nieborów i PRZEDSIĘBIORSTWO ROLNICZO-PRZEMYSŁOWE W ŁODZI, PRZEDSIĘBIORSTWO RYBACKIE W ŁYSZKOWICACH, Gmina Domaniewice i PRZEDSIĘBIORSTWO RYBACKIE W ŁYSZKOWICACH.

Z posiadanych przez LGD danych na terenie działalności LGD „Ziemia Łowicka” znajduje się Krótki Łańcuch Żywności Agrokocierzew z siedziba w gminie Kocierzew Południowy, ponadto w ramach wdrażania LSR 2014-2020 dofinansowanie na otwarcie działalności gospodarczej uzyskała Pani Patrycja Sadowska w zakresie sprzedaży produktów prosto od rolnika - www.swojski-produkt.pl.

3. Wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych

3.1 Wyniki z przeprowadzonych konsultacji - spotkań w Gminach – Warsztatów przyszłościowych

Wykres nr 5 *Proszę wskazać obszary funkcjonowania Pani/Pana gminy, które wymagają wsparcia:*

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

Wykres 6 *Proszę ocenić, które z czynników według Pani/Pana stanowią atut, a które słabość gminy:*

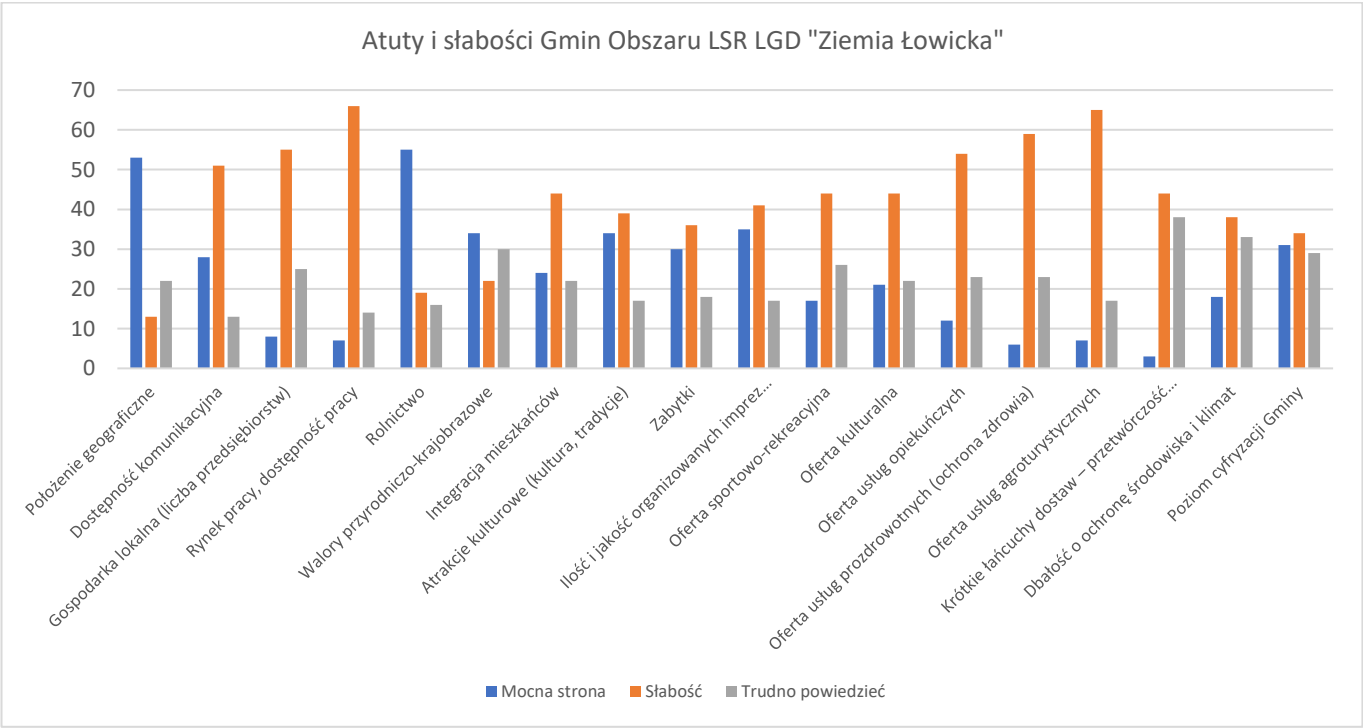

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

Wykres 7 *Czy był(a)by Pan/Pani zainteresowany/a pozyskaniem środków w ramach PROW 2023 -2027 na realizację poniższych działań?*

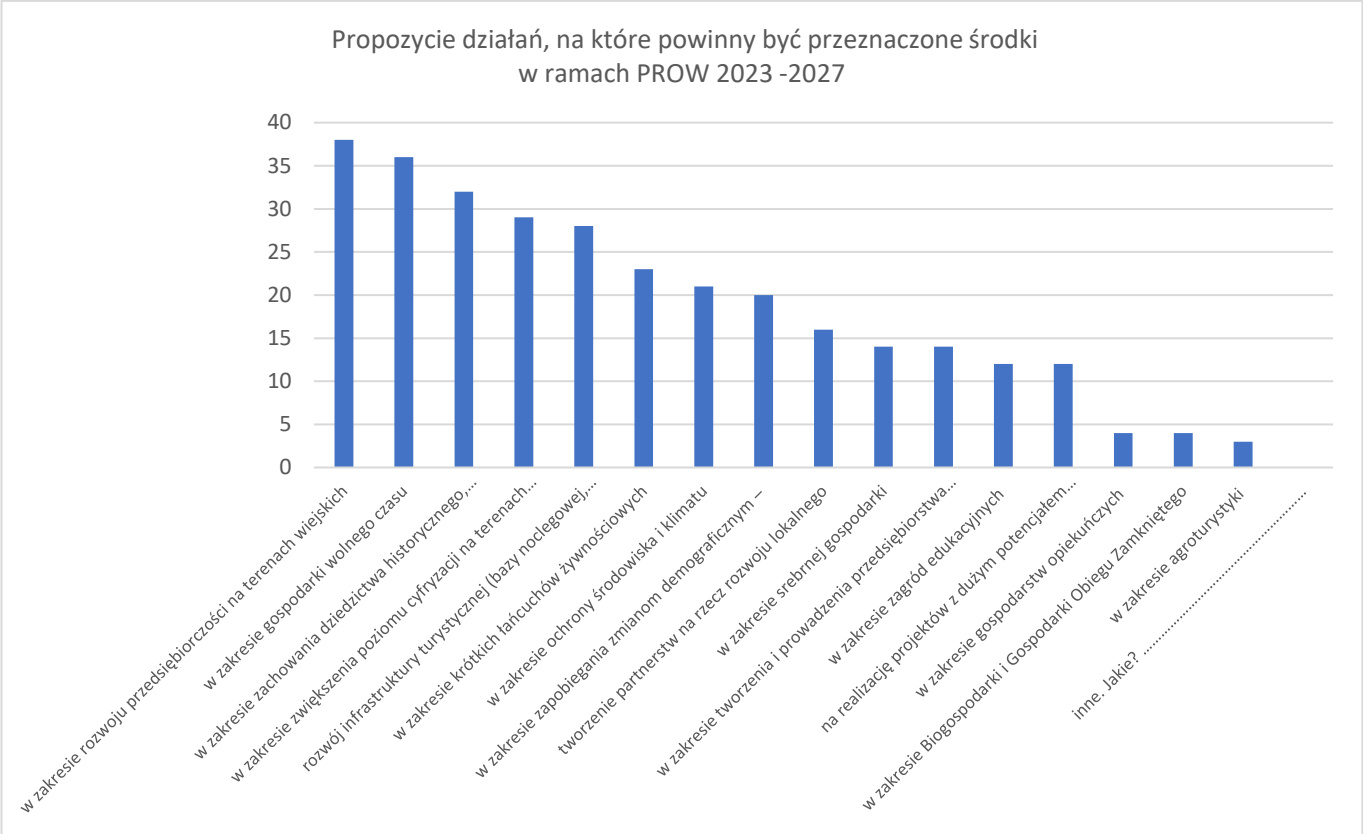

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

Wykres 8. *Pięć zadań/inwestycji, które według Pani/Pana są najważniejsze dla gminy w najbliższych latach*

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

3.2 Wyniki konsultacji On-Line

***Wykres 9**. Proszę wskazać obszary funkcjonowania Pani/Pana gminy, które wymagają wsparcia:*

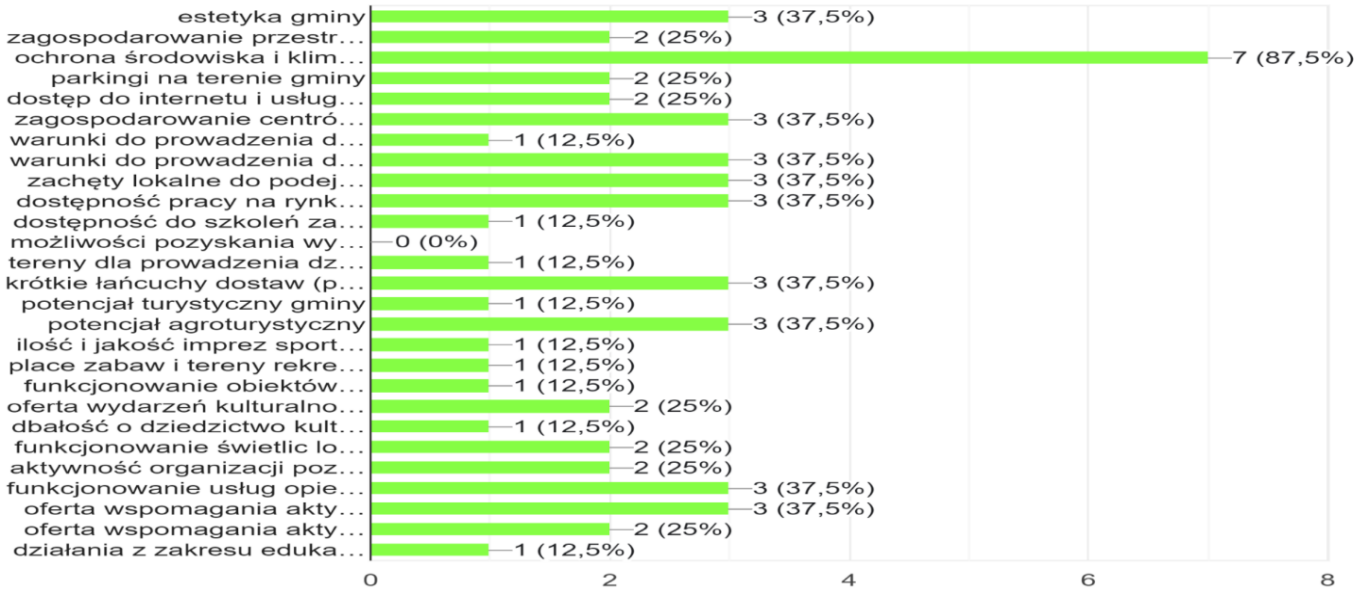

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

***Wykres 10.** Proszę ocenić, które z czynników według Pani/Pana stanowią atut, a które słabość gminy*

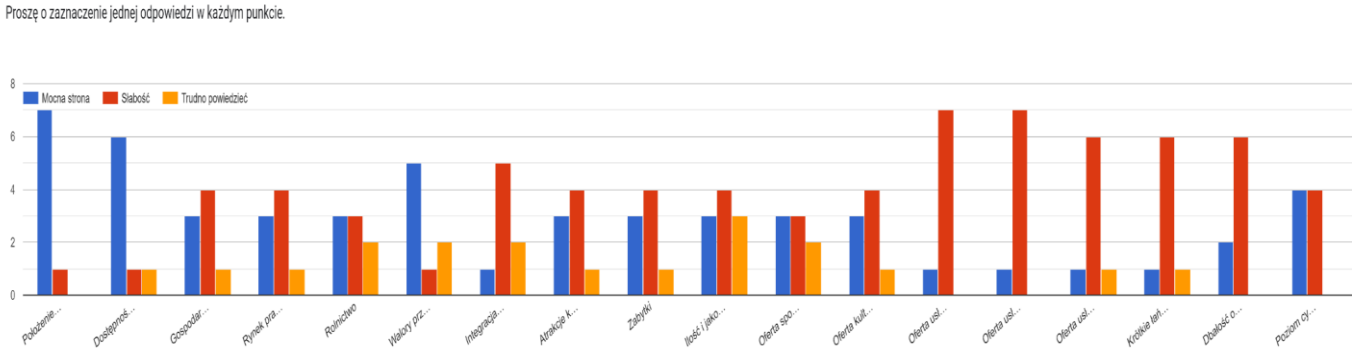

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

***Wykres 11.** Czy był(a)by Pan/Pani zainteresowany/a pozyskaniem środków w ramach PROW 2023 -2027 na realizację poniższych działań?*

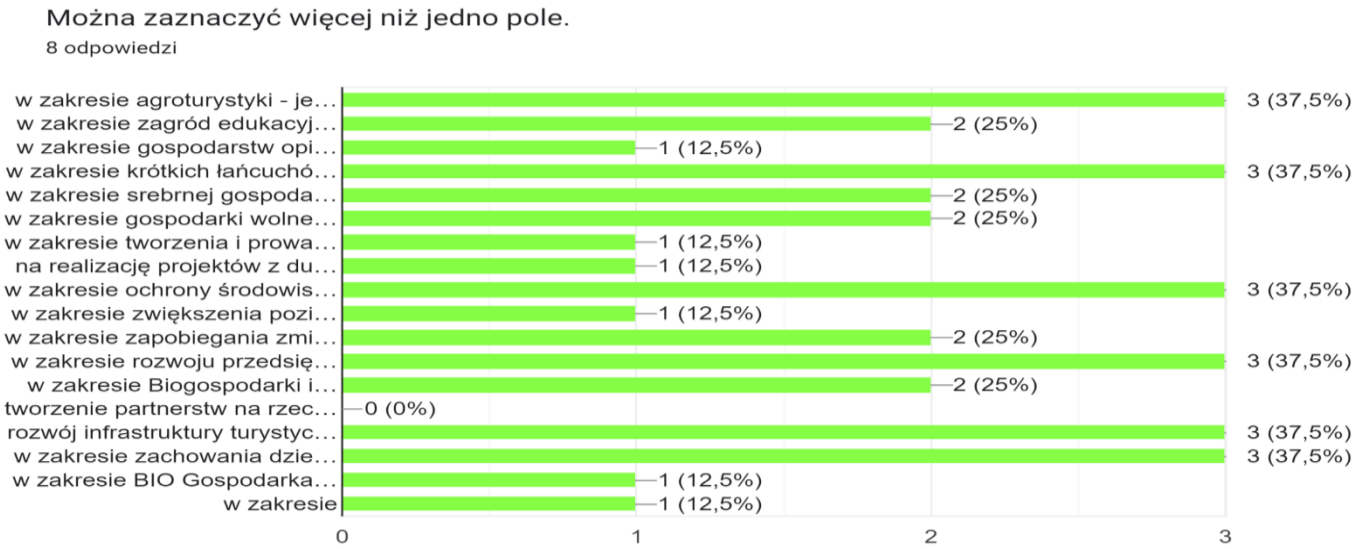

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

Wykres 12. *Proszę wskazać 5 zadań/inwestycji, które według Pani/Pana są najważniejsze dla gminy w najbliższych latach:*

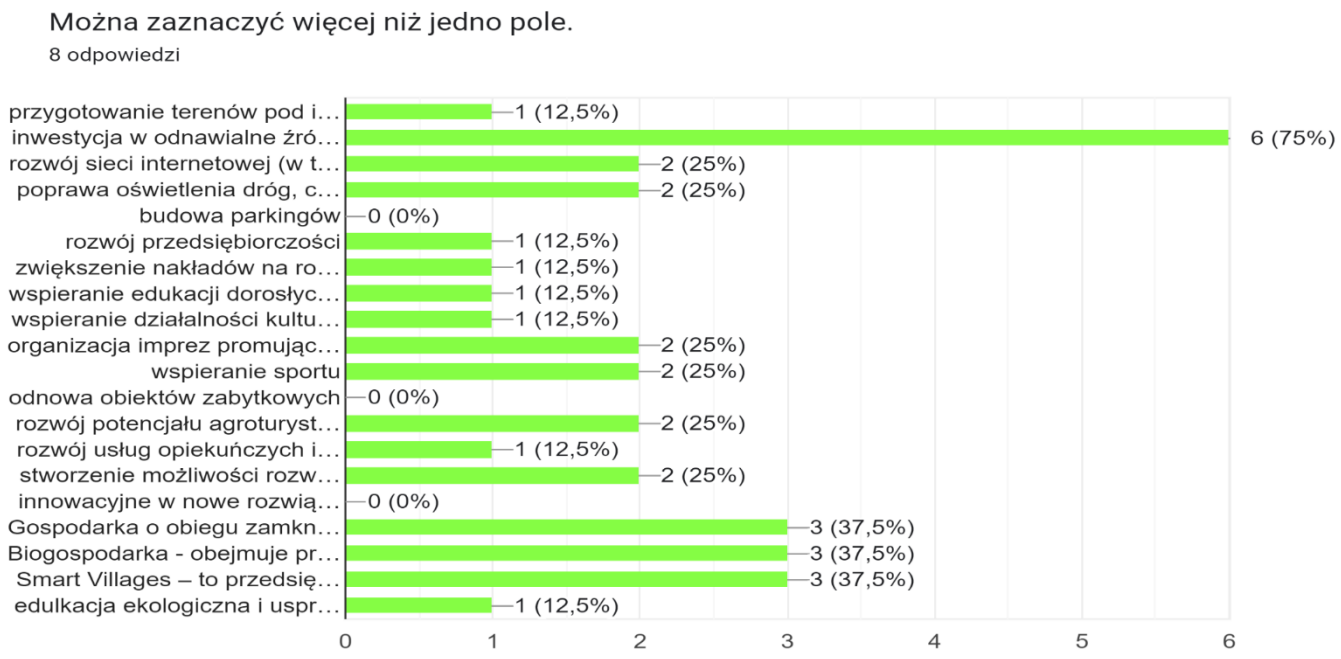

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

3.3 Wyniki spotkania i przeprowadzonego wystąpienia publicznego

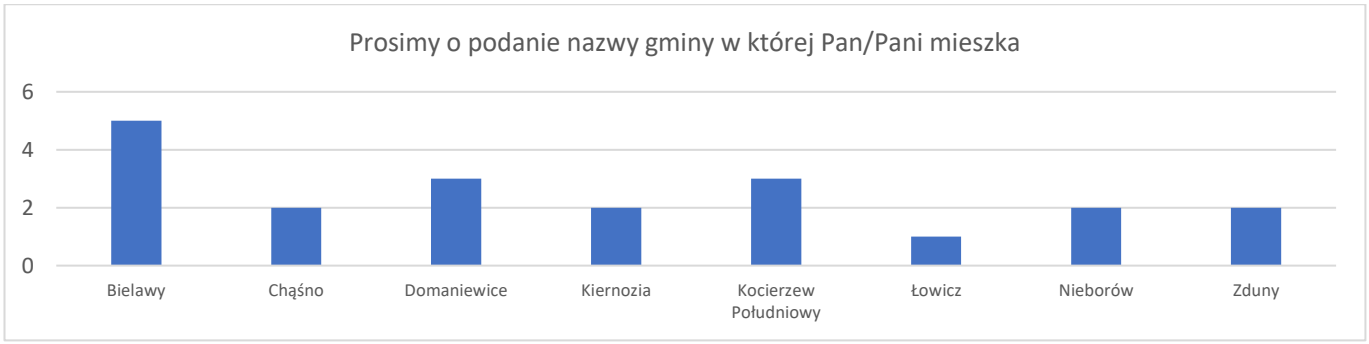

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

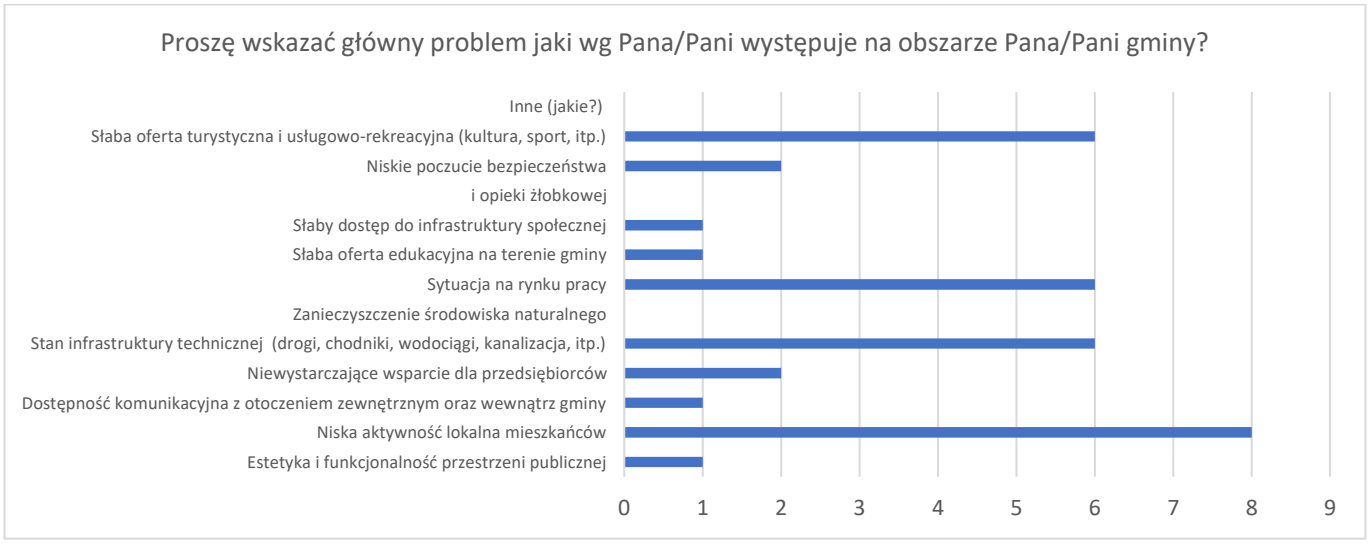

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

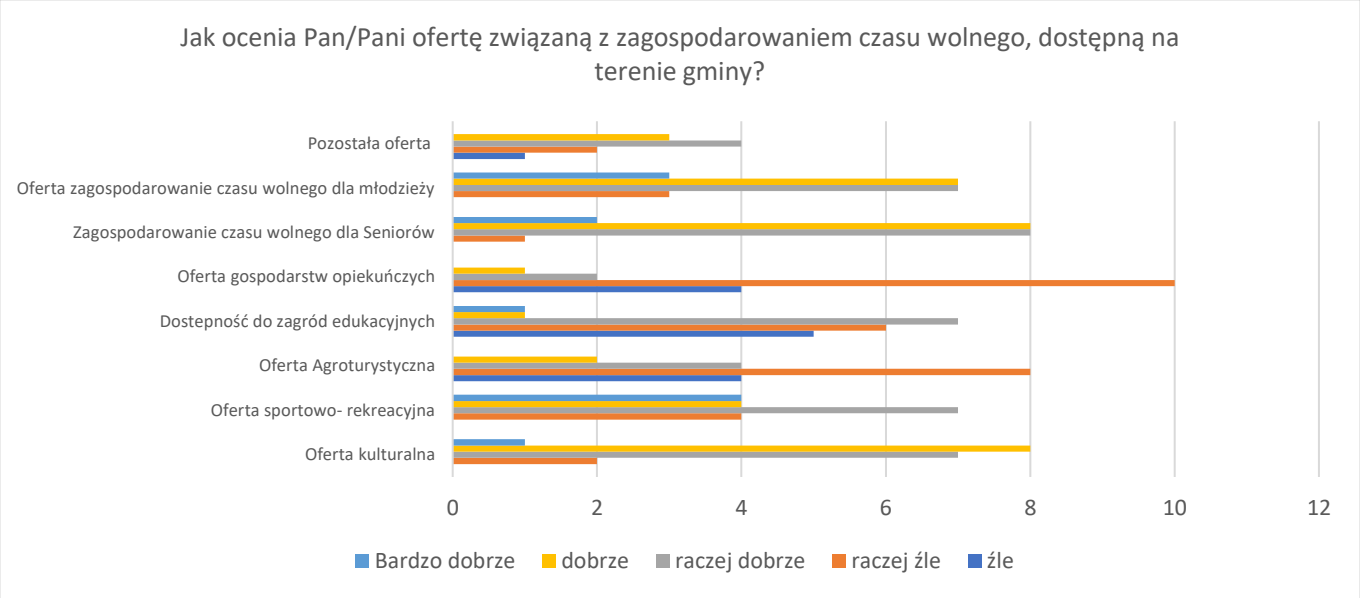

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

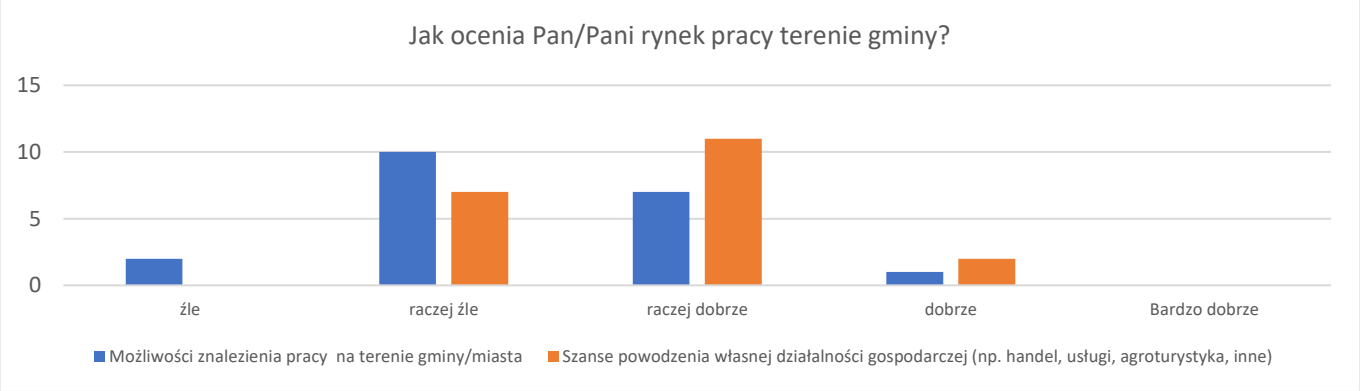

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

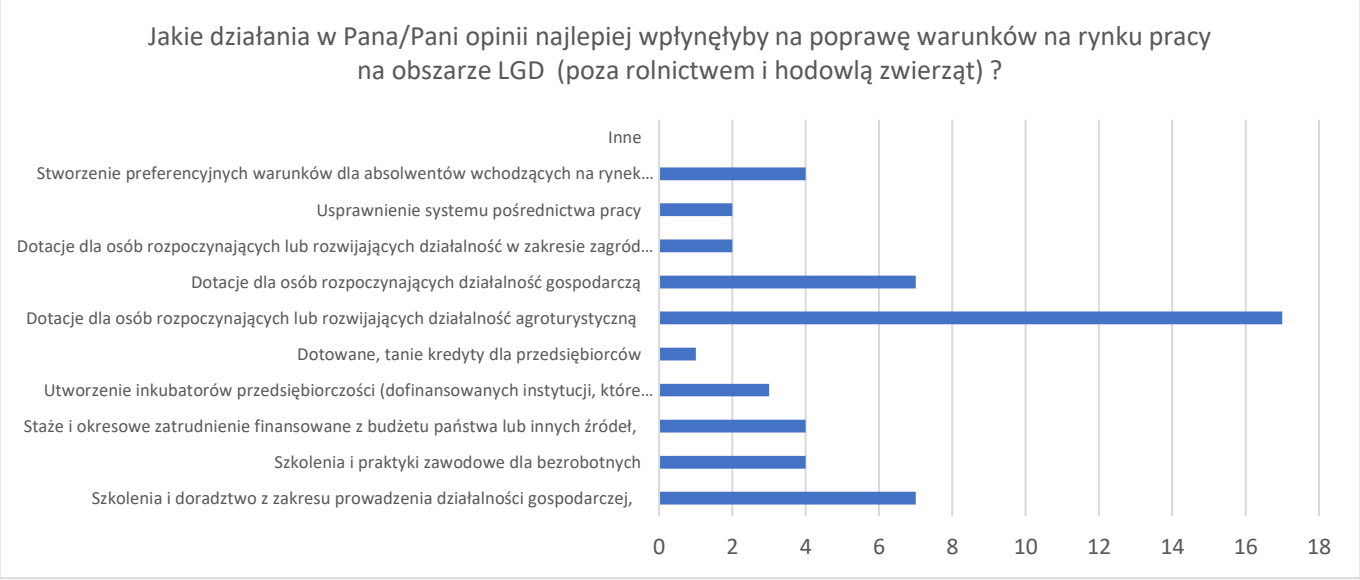

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

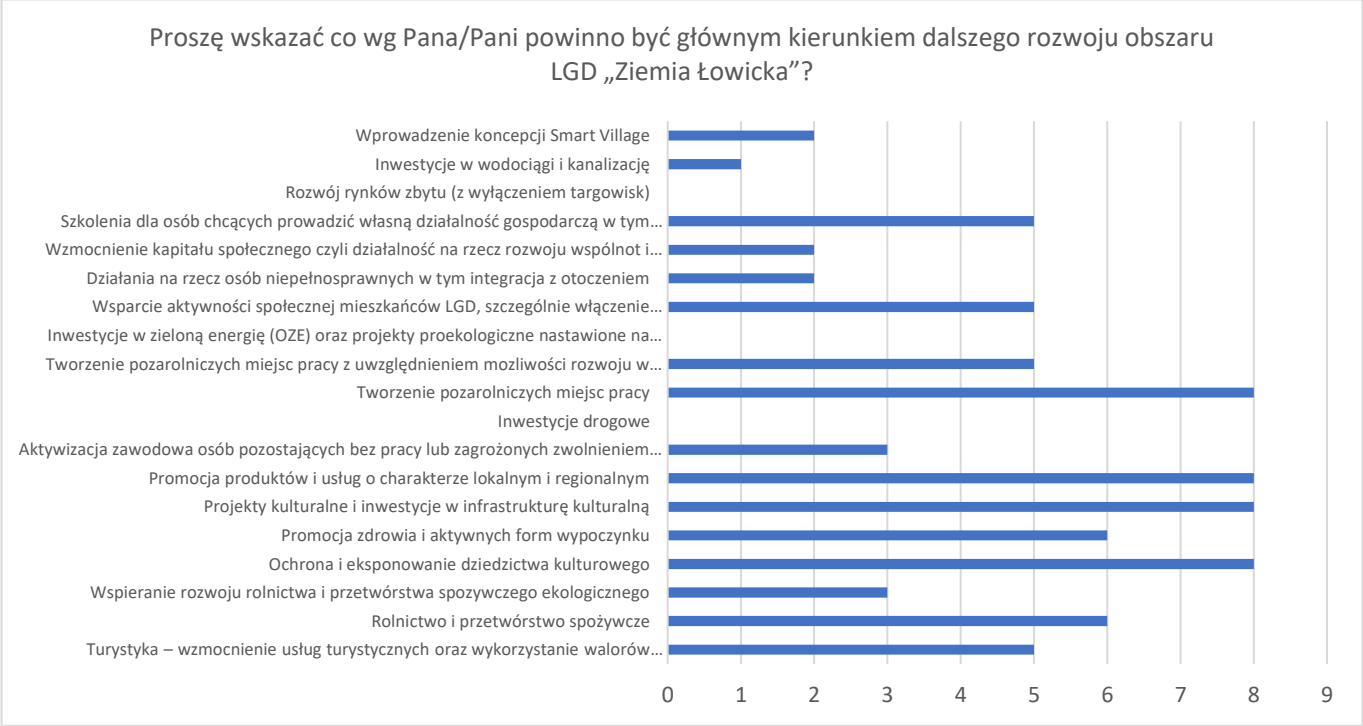

Źródło: Opracowanie własne LGD „Ziemia Łowicka”

Jak wynika z powyższej analizy zebranych danych podczas konsultacji społecznych główne wskazania to rozwój infrastruktury rekreacyjnej, ale również wykorzystanie już istniejącej, promowanie obszaru objętego LSR, ale także działania nakierowane na rozwój przedsiębiorczości i rolnictwa, w tym agroturystyki, natomiast konsultacje on-line wykazały jako najsłabszy element, który wymaga znacznego wsparcia – ochrona środowiska i klimatu oraz inwestycje w odnawialne źródła energii. W lokalnej strategii rozwoju cele oraz przedsięwzięcia opracowano w taki sposób, by uwzględniały wszystkie wskazane w konsultacjach sugestie. Wśród słabych stron wykazano, że oferta usług agroturystycznych oraz rynek pracy to najsłabsze punkty obszaru objętego LSR LGD „Ziemia Łowicka”, natomiast najmocniejszą stroną jest rolnictwo i położenie geograficzne.

4. Podsumowanie przeprowadzonej analizy.

Przeprowadzone na potrzeby stworzenia niniejszego dokumentu konsultacje społeczne w postaci ankiet oraz spotkań informacyjno- konsultacyjnych, a także diagnoza sytuacji społeczno- gospodarczej obszaru oddziaływania LSR, wskazała następujące dziedziny, które w najbliższych latach należy wspomagać:

- Poprawa funkcjonowania świetlic wiejskich,
- Ochrona środowiska, a w szczególności wsparcie w zakresie odnawialnych źródeł energii,
- Rozwój przedsiębiorczości,
- Działania wspierające aktywizację i integrację mieszkańców,
- Ofertę turystyczną i usługowo – rekreacyjną oraz jej promocję, w tym działania nakierowane na rozwój gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych
- Rozwój produktu lokalnego i działań promujących produkty regionalne,
- Działania na rzecz zapobiegania wyludnieniu – ze szczególnym uwzględnieniem projektów dla osób do 25 r.ż. oraz osób pow. 60 r.ż.
- Działania na rzecz wzmacniania poczucia tożsamości lokalnej i ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego.

Opierając się na wynikach analizy oraz kierując się zasadą, aby w przyszłym działaniu wykorzystywać i wzmacniać mocne strony, eliminować lub poprawiać słabe strony, wykorzystywać szanse, eliminować zagrożenia, sprecyzowano główne wnioski i zalecenia co do kierunków rozwoju obszaru objętego LSR na przyszłość. Biorąc pod uwagę dogodne położenie i uwarunkowania przyrodnicze, bogate dziedzictwo kulturowe, należy dążyć do bardziej

efektywnego wykorzystania posiadanych zasobów przede wszystkim poprzez lepsze zagospodarowanie i wykorzystanie zasobów naturalnych, kulturowych i historycznych, rozwój produktów markowych, tradycyjnych i regionalnych poprzez wspieranie krótkich łańcuchów żywności, rozwój zagród edukacyjnych, czy gospodarstw agroturystycznych. Ponadto należy wspierać zrównoważony rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem w oparciu o lokalny potencjał społeczno – gospodarczy i posiadane zasoby, szczególnie regionalne produkty rolno-spożywcze, markowe usługi turystyczne i rzemiosło. Oprócz tego powinno się inicjować i wspierać wszelkie działania zmierzające do poprawy jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez zaspokojenie ich potrzeb społecznych i kulturalnych oraz stworzenie im możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego, w szczególności dla osób starszych, czy młodych. Ważnym aspektem pozostaje również zwiększanie aktywizacji lokalnej społeczności i budowy kapitału społecznego poprzez podnoszenie kwalifikacji mieszkańców i wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności poprzez koncepcje Smart Village. Ważnym elementem wymagającym wsparcia jest również działanie nakierowane na ochronę środowiska a w szczególności odnawialne źródła energii oraz gospodarkę obiegu zamkniętego. W związku z brakiem możliwość bezpośredniego zakresu wsparcia dla działań nakierowanych na odnawialne źródła energii, w kryteriach wyboru zastosowano punktację umożliwiającą premiowanie inwestycji nakierowanych na takie działania.

Rozdział V. Spójność, komplementarność i synergia

Powiązanie LSR z dokumentami, programami planistycznymi i strategicznymi na poziomach krajowym, wojewódzkim, powiatowym oraz gminnym przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 32 Powiązanie LSR z innymi dokumentami

NA POZIOMIE GMINY I POWIATU		Zgodność z celami LSR „Ziemia Łowicka”
Strategii Rozwoju Powiatu Łowickiego 2030	Cel strategiczny 2.0 Konkurencyjna Zielona Gospodarka 2.1 Zapewnienie wysokiej jakości środowiska naturalnego 2.2 Wsparcie aktywności gospodarczej i inwestycyjnej na terenie powiatu 2.3 Poprawa efektywności rolnej i przetwórstwa rolno – spożywczego 2.4 wspieranie rozwoju branży turystycznej	**Cel: 1.0 Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"** **Cel: 2.0 Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno - kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych**
Strategia Rozwoju Gminy Łowicz na Lata 2022-2030	Cel 1. Zwiększenie dostępu do infrastruktury i usług społecznych Cele operacyjne: 1.1. Poprawa jakości życia mieszkańców 1.2. Rozwój rekreacji 1.4 Aktywizacja społeczna mieszkańców Cel 2. Rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej Cele operacyjne: 2.2. Rozwój opłacalnego ekonomicznie rolnictwa Cel 3 Ochrona środowiska z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii Cele operacyjne: 3.1. Poprawa estetyki Gminy 3.2. Poprawa stanu środowiska naturalnego	**Cel: 1.0 Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"** **Cel: 2.0 Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno - kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych**

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KOCIERZEW POŁUDNIOWY na lata 2020–2030	Priorytet I: Rozwój nowoczesnego rolnictwa przy zachowaniu równowagi ekologicznej i środowiskowej na obszarze gminy Cel Operacyjny 1.1. Rozwój nowoczesnego, ekologicznego i dochodowego sektora rolnego Cel Operacyjny 1.2. Ochrona środowiska naturalnego i innych zasobów środowiskowych sprzyjających rozwojowi rolnictwa Priorytet Strategiczny II. Poprawa jakości życia poprzez budowę i modernizację kluczowej infrastruktury gminnej przy zastosowaniu nowoczesnych oraz sprawdzonych rozwiązań Cel Operacyjny 2.3. Rozwój infrastruktury służącej realizacji zadań związanych z oświatą i wychowaniem, sportem i rekreacją, a także kulturą i turystyką Priorytet III: Wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego poprzez proces ciągłego uczenia się, integrację społeczności i budowanie tożsamości w oparciu o kulturę i tradycję łowicką Cel Operacyjny 3.2. Zapewnienie dostępności dla wszystkich mieszkańców do usług kultury, sportu i rekreacji Cel Operacyjny 3.3. Troska o zdrowie mieszkańców i zapewnienie wsparcia osobom potrzebującym, a także przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu Priorytet IV: Wzmocnienie potencjału gospodarczego i turystycznego gminy Cel Operacyjny 4.1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego gminy Cel Operacyjny 4.2. Wzmocnienie potencjału turystycznego gminy	**Cel: 1.0 Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"** **Cel: 2.0 Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno - kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych**
Strategia rozwoju Gminy Nieborów na lata 2021 - 2027	Cel 1 Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego Gminy Nieborów Cele operacyjne 1.1. Tworzenie warunków na rzecz dalszego rozwoju oraz budowy infrastruktury turystycznej 1.2. Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego poprzez zwiększenie dostępności i funkcjonalności infrastruktury komunikacyjnej 1.3. Wsparcie przedsiębiorców, rolników i stwarzanie warunków do powstawania nowych miejsc pracy Cel 3 Wzmacnianie kapitału społecznego Gminy Nieborów	**Cel: 1.0 Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"** **Cel: 2.0 Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno - kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych**

	3.1. Poprawa edukacji oraz stwarzanie warunków do rozwoju osobistego 3.2. Zwiększenie dostępności infrastruktury kultury, sportu i rekreacji dla wszystkich grup społecznych 3.3. Gospodarne i efektywne zarządzanie gminą	
NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA		**Zgodność z celami LSR „Ziemia Łowicka”**
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030	**Cel 1.0 NOWOCZESNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA** Cel operacyjny 1.4. ROZWÓJ SEKTORA ROLNEGO I ZWIĘKSZENIE JEGO KONKURENCYJNOŚCI Kierunki działań 1.3.1. Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw 1.4.1. Zwiększenie efektywności i opłacalności produkcji rolnej 1.4.2. Utrzymanie wysokiego poziomu jakości produktów rolno-spożywczych	**Cel: 1.0 Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"** **Cel: 2.0 Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno - kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych**
	Cel 2.0 OBYWATELSKIE SPOŁECZEŃSTWO RÓWNYCH SZANS Cel operacyjny 2.3. OGRANICZENIE SKALI UBÓSTWA I WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO Kierunki działań 2.1.1. Budowa zaufania społecznego, rozwijanie postaw społecznych i obywatelskich, promowanie wartości rodzinnych 2.1.2. Zwiększenie uczestnictwa w kulturze i rozwój usług kultury 2.1.3. Rozwój sektora sportu, turystyki i rekreacji 2.1.4. Wzmacnianie tożsamości regionalnej i lokalnej	
	Cel 3.0 ATRAKCYJNA I DOSTĘPNA PRZESTRZEŃ Cel operacyjny Kierunki działań 3.2.1. Ochrona wartości i kształtowanie dziedzictwa kulturowego 3.2.2. Ochrona i wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych	
	Cel horyzontalny EFEKTYWNIE I ODPOWIEDZIALNIE ZARZĄDZANE WOJEWÓDZTWO Kierunki Działań d. Prowadzenie zintegrowanej i terytorialnie ukierunkowanej polityki zrównoważonego rozwoju przestrzennego	

REGIONALNE PROGRAMY OPERACYJNE		Zgodność z celami LSR „Ziemia Łowicka”
Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030	Priorytet 1. Specjalizacja regionalna. Wsparcie kluczowych branż o wysokim potencjale rozwoju - specjalizacja województwa łódzkiego - rozwój innowacyjnego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego	**Cel: 1.0 Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"**
Fundusze dla Łódzkiego EFRR (cel „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu”), EFS+, Funduszu Spójności	Priorytet: 5. FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ROZWOJU LOKALNEGO W ŁÓDZKIEM Cel szczegółowy: RSO5.2. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie Cel szczegółowy: RSO4.6. Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (EFRR) Cel szczegółowy: ESO4.8. Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji (EFS+) Cel szczegółowy: ESO4.9. Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów (EFS+)	**Cel: 1.0 Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"** **Cel: 2.0 Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno - kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych**
NA POZIOMIE KRAJU		**Zgodność z celami LSR „Ziemia Łowicka**
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Cel główny: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu	**Cel: 1.0 Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"** **Cel: 2.0 Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno - kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych**
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cel główny realizowany jest poprzez następujące trzy cele szczegółowe: Cel 1: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym – w ramach,	**Cel: 1.0 Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"** **Cel: 2.0 Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno -**

	którego zakłada się wsparcie o charakterze wyrównawczym, ukierunkowane na przezwyciężenie barier i problemów kilku typów obszarów o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych. Cel 2: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych – w ramach, którego będą rozwijane i wykorzystywane instrumenty wsparcia ukierunkowane na tworzenie warunków do wzrostu konkurencyjności, innowacyjności i inwestycji w wybranych sektorach. Cel 3: Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie – w ramach, którego nastąpi wzmocnienie inicjatyw i środków na rzecz rozwijania zdolności administracji do planowania i prowadzenia działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.	**kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych**

Lokalna Strategia Rozwoju ma charakter zintegrowany z w/w strategiami w obszarze:
- sektorów życia społeczno-gospodarczego: proponowane przedsięwzięcia zakładają udział w ich realizacji przedstawicieli administracji samorządowej, przedsiębiorców i przedstawicieli organizacji pozarządowych
- sektorów gospodarki: produkty lokalne, przemysłowe, jak i turystyczne będą wytworem przedsiębiorców z co najmniej kilku sektorów gospodarki; zdrowa żywność angażuje rolników, przetwórców, transportowców, handlowców itp;
- wykorzystania lokalnych zasobów: atrakcyjne środowisko naturalne, zabytki, rozwinięte rolnictwo oraz przetwórstwo rolno-spożywcze to potencjał, który właściwie wykorzystany przyczyni się do realizacji celów LSR.

Zadania zaplanowane do finansowania w ramach LSR angażować będą reprezentantów wszystkich sektorów życia społeczno-gospodarczego obszaru LGD.

Ponadto cele strategii oraz przedsięwzięcia zostały opracowane w taki sposób, aby mogły na siebie wzajemnie oddziaływać oraz być względem siebie komplementarne.

Cel 1.0 **Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"**

P.1.1. Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym projektów wpływających na ochronę środowiska. ***Zakres oddziaływania, komplementarność:*** z przedsięwzięciem P.1.2, P.1.3, P.1.4, oraz P.2.1 poprzez rozwój działalności dzięki, której powstaną miejsca pracy i w konsekwencji wpłynie na przeciwdziałanie bezrobociu, wzmocnienie poczucia tożsamości lokalnej.

P.1.2 Działania nakierowane na nowoczesne i innowacyjne rozwiązania dla rolników i producentów rolno – spożywczych, przedsięwzięcie skierowane zarówno do osób prowadzących gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne, jak również do prowadzących działalność w ramach Krótkiego Łańcucha Żywności.

Zakres oddziaływania, komplementarność: z przedsięwzięciem P.1.1, P.1.3, P.1.4, P.2.1, P.2.2, P.2.3 poprzez wpływ na przeciwdziałanie bezrobociu, oddziałuje na wzmocnienie poczucia tożsamości lokalnej, ma możliwość promowania produktów lokalnych oraz przewiduje możliwość skorzystania ze środków przez grupy w niekorzystnej sytuacji. Dodatkowo jest uzupełnieniem do rozwoju pozarolniczej działalności z przedsięwzięcia P.1.1.

P.1.3. Inicjatywy w zakresie przeciwdziałania bezrobociu.

Zakres oddziaływania, komplementarność: z przedsięwzięciem P.1.1, P.1.2, P.1.4, P.2.1, P.2.2, P.2.4. poprzez wpływ na zwiększenie zatrudnienia, inicjatywy wpłyną na wzmocnienie poczucia tożsamości lokalnej, zaangażują grupy w niekorzystnej sytuacji, a także mogą mieć wpływ na wypracowanie koncepcji inteligentnych wsi.

P.1.4. Działania na rzecz wsparcia i rozwoju kapitału społecznego oraz wsparcie włączenia społecznego, w szczególności działania na rzecz zidentyfikowanych grup w niekorzystnej sytuacji.

Zakres oddziaływania, komplementarność: z przedsięwzięciem P.1.1, P.1.2, P.1.3, P.2.1, P.2.3, P.2.2, P.2.4. poprzez angażowanie osób bezrobotnych i tym samym przeciwdziałanie bezrobociu, działania na rzecz rozwoju kapitału społecznego wzmocnią poczucie tożsamości lokalnej, wpłyną pozytywnie na grupy w niekorzystnej sytuacji oraz umożliwią wypracowanie koncepcji inteligentnych wsi.

Cel ogólny 2.0 Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno - kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych

P.2.1. Inicjatywy na rzecz wzmocnienia poczucia tożsamości lokalnej oraz zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego, w tym integracja między pokoleniowa.

Zakres oddziaływania, komplementarność: z przedsięwzięciem P.1.1, P.1.2, P.1.3, P.1.4, P.2.2, P.2.3, P.2.4. poprzez wpływ na przeciwdziałanie bezrobociu, inicjatywy wpłyną pozytywnie na rozwój poza rolniczej działalności gospodarczej (agroturystyka, zagrody edukacyjne) i działalności rolniczej, dają możliwość szerszych działań dla grupy w niekorzystnej sytuacji, wpłyną na wypracowanie koncepcji inteligentnych wsi.

P.2.2. Działania nakierowane na wzrost atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej obszarów wiejskich, w tym z zastosowaniem rozwiązań z zakresu ochrony środowiska.

Zakres oddziaływania, komplementarność: z przedsięwzięciem P.1.1, P.1.2, P.1.3, P.1.4, P.2.1, P.2.3, P.2.4. poprzez wpływ na rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej (agroturystyka, zagrody edukacyjne, pozostała działalność), poprzez podniesienie atrakcyjności działalności rolniczej – produkt lokalny, poprzez możliwość ujęcia atrakcji rekreacyjnych, czy turystycznych w koncepcji inteligentnych wsi, poprzez możliwość realizacji projektów przez grupy w niekorzystnej sytuacji.

P.2.3 Działania/ inicjatywy promujące lokalne produkty/ dziedzictwo kulturowo- historyczne oraz walory turystyczne obszaru LGD.

Zakres oddziaływania, komplementarność: z przedsięwzięciem P.1.1, P.1.2, P.1.4, P.2.1, P.2.2, P.2.4. poprzez wpływ na rozwijane pozarolnicze działalności gospodarcze (agroturystyka, zagrody edukacyjne, pozostała działalność), poprzez podniesienie atrakcyjności działalności rolniczej – produkt lokalny, poprzez możliwość ujęcia atrakcji kulturowych i historycznych w koncepcji inteligentnych wsi, poprzez możliwość realizacji projektów przez grupy w niekorzystnej sytuacji.

P.2.4 Opracowanie koncepcji Smart Village.

Zakres oddziaływania, komplementarność: z przedsięwzięciem P.1.1, P.1.2, P.1.3, P.1.4, P.2.1, P.2.2, P.2.3. wszystkie przedsięwzięcia mogą znaleźć odzwierciedlenie w koncepcji Smart Village. Dodatkowo należy zauważyć, że w przypadku ubiegania się o uzyskanie dofinansowania w ramach przedsięwzięć dodatkowo punktowane są projekty wynikające z koncepcji Smart Village.

Należy zauważyć, że **wybrane zakresy** wsparcia ujęte w LSR zostały tak dobrane, aby uwzględnić wszystkie wynikające z konsultacji społecznych sugestie. Przy doborze zakresów uwzględniono również analizę danych statystycznych. Dostępne **źródła finansowania**, źródła finansowania zostały tak uwzględnione, aby dawały możliwość finansowania założonych celów. Głównym źródłem jest PS WPR, jednakże LGD w ramach swojej działalności będzie również ubiegało się o środki, które pomogą w realizacji założonych celów i będą dostępne dla LGD. Źródłami alternatywnymi wspomagającymi realizacje celów LSR będą **Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027** w działaniach przeznaczonych dla organizacji pozarządowych czy w działaniach przeznaczonych dla LGD, **Polsko Amerykańska Fundacja Wolności, Akademia Filantropii w Polsce,** na działania skierowane dla rozwoju lokalnej społeczności z różnych dziedzin w tym działania skierowane dla młodzieży, ekologiczne, dobra wspólnego, oraz **Plan Operacyjny KSOW**, szczególnie w zakresie dotyczącym innowacyjnych i ekologicznych form

wspierania rozwoju produktu lokalnego i pozarolniczej działalności – agroturystyki, zagród edukacyjnych oraz KŁŻ. Kolejnym alternatywnym źródłem finansowania mogącym przyczynić się do realizacji zamierzonych celów jest **Fundusz Inicjatyw Obywatelskich** Priorytety 1 – Małe Inicjatywy dające możliwość realizacji inicjatyw oddolnych, 2 – Aktywne Społeczeństwo Projekty angażujące obywateli w różnej formie, dając im możliwość aktywnego działania oraz łączenia aktywności ze zdobywaniem wiedzy w sferze działań obywatelskich, 3 – Aktywni Obywatele Projekty przyczyniające się do zwiększenia zaangażowania obywateli w życiu publicznym. Planowane jest również wykorzystanie możliwości na dofinansowanie działań w ramach programu **Fundusz Młodzieżowy** Priorytet 2.: Organizacje młodzieżowe w życiu publicznym oraz Priorytet 3.: Wzmocnienie kompetencji organizacji młodzieżowych. Szczegółowy opis znajduje się w tabeli nr 33

Sposób wdrażania LSR będzie oparty na ogłaszaniu konkursów opierających się na możliwościach finansowych i tematycznych. Konkursy rozpoczną się od ogłoszenia naboru na projekty grantowe z zakresu opracowania koncepcji Smart Village, rozwiązanie to umożliwi realizację takich koncepcji lub dofinansowanie ich części. Da również możliwość lepszego osiągnięcia pozostałych celów. Ponadto w LSR przewidziano realizację wielozakresową poprzez połączenie zakresów rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwijania gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych z zakresem rozwój współpracy poprzez tworzenie lub rozwijanie krótkich łańcuchów żywności w jeden nabór. Ponadto nabory będą umożliwiały dofinansowanie projektów realizowanych w partnerstwie czy projektów partnerskich, jednakże nabory na tego typu operacje będą realizowane zgodnie z planem aktywizacji i animacji, który będzie poprzedzał ogłoszenie naboru.

Dobór dostępnych metod wdrażania operacji w ramach LSR. Mając na uwadze doświadczenie wynikające z wdrażania LSR 2014-2020 zastosowanie w przedsięwzięciach różnych metod, pozwoli na maksymalne wykorzystanie budżetu na wdrażanie LSR, a także na dostosowanie do aktualnych potrzeb lokalnej społeczności, w tym możliwości finansowych. Zmieniający się kurs euro może powodować znaczne komplikacje w realizacji celów, dlatego w ramach jednego przedsięwzięcia przewidziano i nabory konkursowe i grantowe. Ponadto w ramach LSR duży nacisk kładziony jest na animacje w kierunku projektów realizowanych w partnerstwie i projektów partnerskich, dlatego również w większości przedsięwzięć znalazły się zapisy dotyczące możliwości ogłoszenia naboru dla tego typu operacji. W przypisywaniu sposobu realizacji do danego przedsięwzięcia uwzględniono również, brak możliwości realizacji operacji, która miałaby znaczący wpływ na cele LSR, przez podmiot zewnętrzny dlatego uwzględniono również możliwość realizacji operacji własnej w ramach danego przedsięwzięcia. Przypisanie do większości przedsięwzięć wszystkich możliwych sposobów realizacji umożliwi elastyczność naborów i tym samym skuteczne wdrażanie LSR.

Sposoby wzmocnienia planowanych do osiągnięcia efektów. Istotnym aspektem wdrażania LSR jest wpływ zastosowania partycypacyjnego podejścia na rozwój społeczny, w tym wzrost potencjału członków lokalnych społeczności. Dzięki wspieraniu tworzenia koncepcji Smart Village, projektów realizowanych w partnerstwie, projektów partnerskich oraz działań animacyjnych w kierunku nawiązywania współpracy i wzajemnej wymiany doświadczeń, planowane do osiągnięcia efekty będą zrealizowane w pełni. Dodatkowo biorąc pod uwagę aktualne doświadczenie we wdrażaniu LSR, efekty wdrażania są długofalowe, poprzez utrzymywanie kontaktu z beneficjentami, wspieranie ich działalności oraz angażowanie ich w działania LGD poza wdrażaniem LSR.

Rozdział VI. Cele i wskaźniki

Lokalna Strategia Rozwoju przedstawia charakterystyczne dla danego obszaru (objętego oddziaływaniem LSR LGD „Ziemia Łowicka“) zasoby i możliwości rozwojowe. Zaprezentowane poniżej cele oraz przedsięwzięcia są bezpośrednim efektem przeprowadzonych konsultacji społecznych i zidentyfikowanych na ich podstawie głównych problemów i potrzeb beneficjentów LSR. Podsumowanie przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz diagnozy obszaru znalazło swoje odzwierciedlenie w rozdziale IV Analiza potrzeb i potencjału LSR. Wskazane cele są spójne wewnętrznie, wzajemnie się uzupełniają, a także stanowią długofalowy plan. Cele oraz przedsięwzięcia i przypisane

im wskaźniki konstruowane były zgodnie z zapisami PS WPR 2023-2027 oraz pozostałymi dokumentami niezbędnymi do opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2023-2027.

Cel ogólny 1.0 Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"

Pierwszy cel odnosi się do realizacji działań na rzecz podniesienia jakości oraz równomiernego rozwoju gospodarczego i zawodowego na terenie obszaru oddziaływania LGD. Zakłada się, że realizacja przedsięwzięć zostanie dofinansowana ze środków Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027. Cel odpowiada założeniom PS WPR 2023-2027 dotyczącym takich zakresów wsparcia jak: rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki, rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie rozwijania gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, rozwój współpracy poprzez rozwijanie krótkich łańcuchów żywnościowych. Swoim zasięgiem obejmuje również takie zakresy jak: kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji i przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych; włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji.

Przedsięwzięcia służące osiągnięciu celu to:

- P.1.1. Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym projektów wpływających na ochronę środowiska. Przedsięwzięcie skierowane do podmiotów prowadzących już działalność gospodarczą ze szczególnym premiowaniem projektów uwzgledniających ochronę środowiska oraz zastosowanie innowacyjnych rozwiązań.

  Grupa docelowa: osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, sposób realizacji: konkurs

  Przedsięwzięcie będzie mierzone wskaźnikiem produktu Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa, wskaźnikiem rezultatu W.1.1 R.37 Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. Liczba utworzonych miejsc pracy

  Przedsięwzięcie odpowiada kilku zdiagnozowanym na obszarze objętym LSR 2023-2027 LGD „Ziemia Łowicka" problemom: wskazania dotyczące rozwoju działalności gospodarczej, wspieranie zdiagnozowanych grup w niekorzystnej sytuacji poprzez premiowanie projektów skierowanych do tych grup oraz tworzenie miejsc pracy, premiowanie projektów nakierowanych na ochronę środowiska ze szczególnym uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii oraz gospodarki obiegu zamkniętego, czy biogospodarki. Premiowane będzie także zastosowanie innowacyjnych rozwiązań.
- P.1.2 Działania nakierowane na nowoczesne i innowacyjne rozwiązania dla rolników i producentów rolno – spożywczych, przedsięwzięcie skierowane zarówno do osób prowadzących gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne, jak również do prowadzących działalność w ramach Krótkiego Łańcucha Żywności.

  Grupa docelowa: osoba fizyczna , osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej (w tym rolnicy), sposób realizacji: konkurs

  Przedsięwzięcie będzie mierzone wskaźnikiem produktu: Liczba operacji polegających na rozwoju gospodarstwa agroturystycznego/ zagrody edukacyjnej oraz Liczba operacji polegających na rozwoju krótkiego łańcucha żywności oraz dwoma wskaźnikami rezultatu: W.1.2 R.10.PR odsetek gospodarstw uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich cyklach łańcucha dostaw i systemach jakości objętych wsparciem WPR. Liczba gospodarstw / rolników, W.1.2 R.39 Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR. Liczba przedsiębiorstw.

  Przedsięwzięcie odpowiada kilku zdiagnozowanym na obszarze objętym LSR 2023-2027 LGD „Ziemia Łowicka" problemom: rozwój agroturystyki, zagród edukacyjnych, rozwój pozarolniczej działalności, zachowania i zrównoważonego wykorzystania dziedzictwa przyrodniczego i kulturalnego, a także działania

na rzecz rozwoju lokalnego produktu, wsparcie rolników. Niemniej jednak w tym przedsięwzięciu premiowane będą również operacje nakierowana na ochronę środowiska, w tym odnawialne źródła energii Gospodarkę Obiegu Zamkniętego, czy biogospodarkę. Premiowane będzie także zastosowanie innowacyjnych rozwiązań.

- P.1.3 Inicjatywy w zakresie przeciwdziałania bezrobociu. Przedsięwzięcie to skierowane jest głównie do zdiagnozowanych grup w niekorzystnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem osób do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż.

  Grupa docelowa: osoba fizyczna (w tym osoby do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż.), osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, sposób realizacji: konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekty realizowane w partnerstwie,

  Przedsięwzięcie będzie mierzone wskaźnikiem produktu Liczba inicjatyw w zakresie przeciwdziałania bezrobociu/ liczba szkoleń w zakresie przedsiębiorczości, wskaźnikiem rezultatu W.1.3 R.1. PR liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami. Liczba osób.

  Przedsięwzięcie odpowiada kilku zdiagnozowanym na obszarze objętym LSR 2023-2027 LGD „Ziemia Łowicka" problemom: w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, przeciwdziałania bezrobociu, przeciwdziałania zmianom demograficznym poprzez angażowanie w przedsiębiorczość ludzi młodych i osoby pow. 60 r.ż., zrównoważonego wykorzystania potencjału obszaru do rozwoju przedsiębiorczości.

- P.1.4 Działania na rzecz wsparcia i rozwoju kapitału społecznego oraz wsparcie włączenia społecznego, w szczególności działania na rzecz zidentyfikowanych grup w niekorzystnej sytuacji. To kolejne przedsięwzięcie skierowane dla grup w niekorzystnej sytuacji oraz dla osób do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż.. Jednakże przedsięwzięcie w swoim zamierzeniu ma inicjowanie i wspieranie projektów realizowanych w partnerstwie, czy też projektów partnerskich. Dodatkowym wsparciem tego przedsięwzięcia będą działania animacyjne prowadzone przez LGD opisane w Planie animacji i aktywizacji oraz Planie Komunikacji.

  Grupa docelowa: osoba fizyczna (w tym osoby do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż.), osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, sposób realizacji: konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekty realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie

  Przedsięwzięcie będzie mierzone wskaźnikiem produktu: Liczba projektów na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji/ młodych/osób starszych oraz wskaźnikiem rezultatu W.1.4 R.42 liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Liczba osób.

  Przedsięwzięcie odpowiada kilku zdiagnozowanym na obszarze objętym LSR 2023-2027 LGD „Ziemia Łowicka" problemom: przeciwdziałania zmianom demograficznym poprzez angażowanie we wspólne działania ludzi młodych i osoby pow. 60 r.ż., wpływa na zagospodarowanie czasu wolnego, wykorzystanie świetlic wiejskich do aktywizacji lokalnej społeczności, zrównoważonego wykorzystania potencjału obszaru do wspólnych działań. W konsekwencji może również przyczynić się do zainteresowania tematem gospodarstw opiekuńczych oraz wpłynąć na stworzenie koncepcji Smart Village.

Cel ogólny 2.0 Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno - kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych

Drugi cel LSR 2023-2027 LGD „Ziemia Łowicka" w swoim zamierzeniu powiązany jest z następującymi zakresami wsparcia określonymi w PS WPR 2023-2027: poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach rozwoju przedsiębiorczości, rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych i rozwoju współpracy poprzez tworzenie i rozwijanie krótkich łańcuchów żywnościowych; przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi; poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi. Cel ten obejmuje swoimi działaniami rozwój

w zakresie turystyki, rekreacji oraz rozwój społeczno - kulturalny obszaru LGD „Ziemia Łowicka”. Cel realizowany będzie w ramach 4 przedsięwzięć:

- P.2.1. Inicjatywy na rzecz wzmocnienia poczucia tożsamości lokalnej oraz zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego, w tym integracja między pokoleniowa.
  Grupa docelowa: osoba fizyczna (w tym osoby do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż.), osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, sposób realizacji: konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekty realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie
  Realizacja przedsięwzięcia mierzona dwoma wskaźnikami produktu i dwoma wskaźnikami rezultatu. Wskaźnikiem produktu Liczba zorganizowanych imprez/ wydarzeń/ uroczystości, wskaźnikiem rezultatu W.2.1 - R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Liczba osób. Przedsięwzięcie skierowane w szczególnej mierze do osób w niekorzystnej sytuacji, realizacja przedsięwzięcia ma w swoim zamiarze działania nakierowane na projekty realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie (w tym międzynarodowe), ale również na działania animujące do tworzenia projektów partnerskich czy realizowanych w partnerstwie.
  Drugi wskaźnik produktu liczba nowych / zmodernizowanych/ wyremontowanych/ doposażonych obiektów, i przypisany mu wskaźnik rezultatu W.2.1 - R.41PR Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Liczba osób
  Przedsięwzięcie odpowiada kilku zdiagnozowanym na obszarze objętym LSR 2023-2027 LGD „Ziemia Łowicka” problemom: przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, lepszemu wykorzystaniu i zadbaniu o świetlice wiejskie, wzmocnienie poczucia tożsamości lokalnej i w konsekwencji przeciwdziałanie zmianom demograficznym.
- P.2.2 Działania nakierowane na wzrost atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej obszarów wiejskich, w tym z zastosowaniem rozwiązań z zakresu ochrony środowiska.
  Grupa docelowa: osoba fizyczna (w tym osoby do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż.), osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, sposób realizacji: konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekty realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie
  Wskaźnik produktu Liczba nowych/ zmodernizowanych/ wyremontowanych obiektów, wskaźnik rezultatu W.2.2 R.41PR Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Liczba osób
  Przedsięwzięcie odpowiada kilku zdiagnozowanym na obszarze objętym LSR 2023-2027 LGD „Ziemia Łowicka” problemom: lepszemu wykorzystaniu i zadbaniu o świetlice wiejskie, wzmocnieniu poczucia tożsamości lokalnej i w konsekwencji przeciwdziałaniu zmianom demograficznym.
- P.2.3 Działania/ inicjatywy promujące lokalne produkty/ dziedzictwo kulturowo- historyczne oraz walory turystyczne obszaru LGD.
  Grupa docelowa: osoba fizyczna (w tym osoby do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż.), osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, sposób realizacji: konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekty realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie
  Wskaźnik produktu: Liczba podjętych inicjatyw/ działań, wskaźnik rezultatu: W.2.3 R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Liczba osób.
  Przedsięwzięcie odpowiada kilku zdiagnozowanym na obszarze objętym LSR 2023-2027 LGD „Ziemia Łowicka” problemom: zwiększenie ekonomiczności gospodarstw rolnych, wpływ na zachowanie dziedzictwa kulturowego, zwiększenie ruchu turystycznego, lepsze wykorzystanie agroturystyki i zagród edukacyjnych oraz wpływ na rozwój krótkich łańcuchów żywności.
- P.2.4 Opracowanie koncepcji Smart Village.
  Grupa docelowa: osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, sposób realizacji: projekt grantowy

Wskaźnik produktu: Liczba opracowanych koncepcji Smart Village, Wskaźnik rezultatu W.2.4 R.40 Liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi - Liczba strategii.

Przedsięwzięcie odpowiada kilku zdiagnozowanym na obszarze objętym LSR 2023-2027 LGD „Ziemia Łowicka" problemom: zwiększenie zaangażowania społeczeństwa w życie publiczne, zwiększenie poczucia tożsamości lokalnej, wpływ na ochronę środowiska.

Tabela 33 Alternatywne źródła finansowania celów LSR:

Priorytet	Działanie	Typy projektów, które mogą otrzymać dofinansowanie	Cele LSR
Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 FELD.02 FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZIELONEGO ŁÓDZKIEGO	FELD.02.05 Odnawialne źródła energii	Wsparcie infrastruktury służącej do wytwarzania energii elektrycznej, pochodzącej ze źródeł odnawialnych, wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE. Wsparcie infrastruktury służącej do wytwarzania energii cieplnej lub chłodu, pochodzącej ze źródeł odnawialnych wraz z przyłączeniem do sieci. Wsparcie infrastruktury służącej do magazynowania ciepła lub chłodu ze źródeł odnawialnych działającej na potrzeby danego źródła OZE.	LSR – Cel 1.0 i Cel 2.0
Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 FELD.07 FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZATRUDNIENIA I INTEGRACJI W ŁÓDZKIEM	FELD.07.01 Aktywizacja zawodowa - PUP	Programy przyczyniające się do poprawy sytuacji na rynku pracy uwzględniające m.in.: instrumenty mające na celu identyfikowanie barier dotyczących funkcjonowania na rynku pracy, określenie ścieżki zawodowej oraz indywidualizację wsparcia np. identyfikacja potrzeb, poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy; instrumenty służące podniesieniu kwalifikacji lub nabywaniu kompetencji (np. wysokiej jakości szkolenia) oraz zdobyciu doświadczenia zawodowego; instrumenty wspierające samozatrudnienie – jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	LSR – Cel 1.0
Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 FELD.06 FUNDUSZE EUROPEJSKIE ŁÓDZKIEGO PRZYJAZNEGO MIESZKAŃCOM	FELD.06.05 Kultura i turystyka - IF	Wsparcie infrastruktury służącej lub mającej służyć prowadzeniu działalności kulturalnej lub turystycznej lub pełnieniu funkcji turystycznych, w tym inwestycje dotyczące turystycznych szlaków tematycznych	LSR – Cel 1.0 i Cel 2.0

Polsko Amerykańska Fundacja Wolności, Akademia Filantropii w Polsce	Program Działaj Lokalnie	Realizacja Lokalnego konkursu grantowego w ramach programu „Działaj Lokalnie". Aktywowanie lokalnych społeczności wokół różnych celów o charakterze dobra wspólnego poprzez wspieranie projektów obywatelskich.	LSR - Cel 2.0
Plan Operacyjny KSOW	Działania skierowane do LGD i organizacji pozarządowych	Działania związane z wspieraniem innowacyjnych form prowadzenia i rozwoju agroturystyki, zagród edukacyjnych, KŁŻ	LSR – Cel 1.0
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	Priorytety 1 – Małe Inicjatywy, 2 – Aktywne Społeczeństwo, 3 – Aktywni Obywatele	Projekty dające możliwość realizacji inicjatyw oddolnych. Projekty angażujące obywateli w różnej formie, dając im możliwość aktywnego działania oraz łączenia aktywności ze zdobywaniem wiedzy w sferze działań obywatelskich Projekty przyczyniające się do zwiększenia zaangażowania obywateli w życiu publicznym.	LSR – Cel 1.0 i Cel 2.0
Rządowy Program Fundusz Młodzieżowy na lata 2022–2033	Priorytet 2. Organizacje młodzieżowe w życiu publicznym Priorytet 3. Wzmocnienie kompetencji organizacji młodzieżowych	Projekty dotyczyć mogą m.in. polityki społecznej, polityki kulturalnej, podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, zachowania dziedzictwa narodowego, regionalnego i lokalnego. Wszelkie formy wymiany informacji między organizacjami obywatelskimi i władzami publicznymi, zwłaszcza takie, które prowadzą do stworzenia trwałych rozwiązań. Priorytet 2. obejmie także aktywności związane z promocją wspierania młodzieży i organizacji młodzieżowych, wolontariatu młodzieżowego w programach współpracy JST z organizacjami pozarządowymi.	LSR – Cel 1.0 i Cel 2.0

Rozdział VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

W ramach realizacji LSR „Ziemia Łowicka" sposób wyboru i oceny operacji podzielony został ze względu na formę przyznawanej pomocy. Proces wyboru odbywać się będzie w oparciu o Procedurę Oceny i Wyboru Grantobiorców w Ramach Projektów Grantowych wraz z Opisem Sposobu Rozliczania Grantów, Monitorowania I Kontroli, Procedurę konkursową wyboru i oceny operacji w ramach LSR LGD „Ziemia Łowicka". Organem decydującym o wyborze operacji do dofinansowania będzie Rada Decyzyjna składająca się z przedstawicieli różnych sektorów, grup interesu, jednakże z zachowaniem zasady, aby żadna grupa interesu nie posiadała większości głosów. Rada Decyzyjna będzie pracowała w oparciu o Regulamin Pracy Rady Decyzyjnej oraz w/w procedury przy wykorzystaniu elektronicznego systemu oceny wniosków. Punktacja natomiast zostanie przyznawana w oparciu o następujące kryteria:

- Kryteria wyboru dotyczące Rozwoju działalności gospodarczej
- Kryteria wyboru w zakresie Rozwijania pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie rozwijania gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz rozwój współpracy poprzez rozwijanie krótkich łańcuchów żywnościowych
- Kryteria wyboru projektów pozostałych, w tym kryteria wyboru projektów Smart Village

Procedury oraz Kryteria wraz z ich opisem i sposobem zmian podawane są do publicznej wiadomości, zamieszczane na stronie internetowej LGD „Ziemia Łowicka" przez cały okres wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju 2023-2027. Każdy mieszkaniec terenu objętego LSR „Ziemia Łowicka" ma możliwość zgłaszania nowych pomysłów i inicjatyw dotyczących zmiany kryteriów, a zgłoszenie może być dokonywane za pomocą dowolnego kanału komunikacji.

Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno instytucjonalnych, sposób ustanawiania i zmiany kryteriów, innowacyjność. Lokalne kryteria wyboru są uchwalane przez Radę Decyzyjną LGD po analizie wyników konsultacji społecznych . Kryteria te będą ewaluowały w czasie, co będzie mogło powodować potrzebę ich zmiany lub pewnej modyfikacji do zmieniających się uwarunkowań i potrzeb. Procedura zmiany lokalnych kryteriów została sformułowana już na etapie opracowania LSR, stwarzając gwarancję ewentualnego uruchomienia w przyszłości swoistego mechanizmu naprawczego w sytuacji, gdyby np. zaproponowane początkowo zestawy kryteriów selekcji nie przynosiły oczekiwanych rezultatów lub wręcz w niekorzystny sposób realizowały politykę wsparcia LGD zapisaną w LSR.

Konieczność zmian kryteriów może wynikać w szczególności z następujących przyczyn:

- zmiany obowiązujących przepisów regulujących zagadnienia objęte LSR;
- zmiany dokumentów programowych lub rozporządzeń dotyczących zagadnień objętych LSR;
- uwag zgłoszonych przez Instytucję Wdrażającą;
- uwag zgłoszonych przez kontrolę;
- wniosków wynikających z praktycznego stosowania LSR i przeprowadzonej ewaluacji LSR.
- wniosków zgłaszanych przez beneficjentów oraz lokalną społeczność.

Za propozycje zmian kryteriów w LSR odpowiada Biuro LGD. Przekazuje propozycję zmian do Przewodniczącego Rady Decyzyjnej Lokalnej Grupy Działania "Ziemia Łowicka". Następnie propozycje zmiany kryteriów są umieszczane na stronie internetowej LGD do publicznej wiadomości na okres 14 dni. W tym czasie Społeczność może wnieść swoje propozycje zmiany kryteriów lub uwagi do proponowanych zmian. Po upływie wyznaczonego terminu na składanie propozycji, Przewodniczący Rady Decyzyjnej zwołuje posiedzenie, na którym przedstawia informacje o wniesionych przez społeczność uwagach oraz przedstawia propozycję zmian kryteriów. Rada Decyzyjna wybiera propozycję zmiany kryteriów, dyskutuje nad ostateczną wersją zmienionych kryteriów. Kryteria wyboru przyjmowane są uchwałą Rady Decyzyjnej i są podawane do publicznej wiadomości w terminie 7 dni od podjęcia uchwały. W przypadku pozytywnego rozpatrzenia zgłoszonej propozycji zmian, zmienione kryteria wyboru obowiązują dla naborów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian uchwałą Rady Decyzyjnej.

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju 2023-2027 LGD „Ziemia Łowicka" wyróżniono kryteria, które będą premiować następujące rozwiązania zastosowane w projektach.

Kryterium Innowacyjność: Zgodnie z zasadą przyjętą w Podręczniku Oslo - ZASADY GROMADZENIA I INTERPRETACJI DANYCH DOTYCZĄCYCH INNOWACJI minimalnym wymogiem jest zaistnienie innowacji w odniesieniu do konkretnej operacji. Zasada ta została przyjęta w LSR.

Metodyka badawcza opisana w Podręczniku z Oslo, składa się z czterech obszarów innowacji: innowacje produktowe, innowacje procesowe, innowacje organizacyjne oraz innowacje marketingowe.

Innowacje produktowe polegają na wprowadzaniu wyrobu lub usługi będącej zasadniczo nowym lub znacząco ulepszonym w stosunku do jego wcześniejszych charakterystyk lub zamiaru wykorzystania. *Innowacje procesowe* to zastosowanie nowych lub znacząco usprawnionych metod produkcji czy dystrybucji produktów. *Innowacje organizacyjne* to implementacja nowych metod organizacji działalności przedsiębiorstwa, miejsca pracy czy

kontaktów zewnętrznych. Natomiast *innowacje marketingowe*, to wdrożenie nowej metody marketingowej obejmującej istotne zmiany w wyglądzie produktu lub opakowaniu, umieszczeniu produktu, promocji produktu czy polityce cenowej.

Konieczność wykazania innowacyjności projektu została uwzględniona w dwóch lokalnych kryteriach wyboru operacji. Jednym z kryteriów będzie **stopień innowacyjności**, natomiast w ramach drugiego kryterium związanego z innowacyjnością ocenie podlegać będzie **charakter innowacyjności** w trzech głównych wymiarach: ochrony środowiska, zwalczania ubóstwa i włączenia społecznego, zakupu nowych technologii bądź urządzeń.

Kryterium innowacyjności w obu przypadkach rozpatrywane będzie w oparciu o wspomnianą metodykę badawczą i punktowane w następujący sposób:

- Działania Kreatywne – powstające w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczące nowych produktów, usług, procesów lub organizacji. – najwyżej punktowane
- Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
- Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości. – najniżej punktowane

Innowacyjność operacji oceniana będzie poprzez określenie stopnia spełnienia kryterium *„Innowacyjność projektu - uzasadnienie wnioskodawcy".* Należy zwrócić uwagę, że przyznanie punktów w ramach tego kryterium następuje po analizie uzasadnienia wnioskodawcy. Wnioskodawca musi wyraźnie zadeklarować we wniosku lub w załącznikach, że operacja jest innowacyjna, w przeciwnym wypadku operacja uzyskuje 0 punktów w ocenie innowacyjności. W celu uzyskania największej liczby punktów wymagane będzie w uzasadnieniu innowacyjności powołania się na źródła obiektywne. Mogą to być badania lub opinie niezależnych instytucji, rejestry instytucji gromadzących dane o przedsiębiorcach, dane GUS itp.

Ochrona środowiska. Wykazanie, że realizacja projektu przewiduje rozwiązania sprzyjające ochronie środowiska lub klimatu, w szczególności poprzez zastosowanie rozwiązań z zakresu: odnawialnych źródeł energii, gospodarki obiegu zamkniętego czy Biogospodarki.

Kryterium podobnie, jak powyższe, rozpatrywane i punktowane będzie jako:

a. Działania Kreatywne – powstające w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczące nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.
b. Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące zrównoważonego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
c. Pozorne – w rzeczywistości są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekomy wpływ na ochronę środowiska.

Grupy w niekorzystnej sytuacji. Wykazanie, że projekt jest skierowany do zidentyfikowanych grup w niekorzystnej sytuacji – kobiety, osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie, osoby poszukujące zatrudnienia np. mieszkańcy osiedli po PGR, migranci, rolnicy z małych gospodarstw.

Lokalne produkty. Udowodnienie, że projekt zakłada wykorzystanie lokalnych produktów rolnych, specyfiki obszaru, lokalnego rzemiosła, folkloru.

Zintegrowanie i oddziaływanie na pozostałe cele, przedsięwzięcia LSR. Wykazanie, oddziaływania projektu na pozostałe przedsięwzięcia ujęte w LSR

Współpraca w realizacji projektu. Punktowana będzie ilość zaangażowanych partnerów w realizację projektu partnerskiego (w tym też z udziałem partnerów zagranicznych), czy realizowanego w partnerstwie. Najwyższą ilość punktów otrzymają projekty realizowane przez więcej niż 3 partnerów.

Projekty z koncepcji Inteligentnych wsi. Premiowane będą również projekty ujęte w koncepcjach Smart Village

Konsultacje projektu. W ramach lokalnych kryteriów dodatkowo punktowane będą operacje, które zostały przekonsultowane z biurem LGD przed złożeniem wniosku oraz beneficjenci, którzy złożyli przed upublicznieniem ogłoszenia o naborze fiszkę projektową. Z analizy wdrażania LSR 2014-2020 wynika, iż to rozwiązanie świetnie się sprawdziło. Umożliwiało długofalowy kontakt z beneficjentem oraz eliminowało podstawowe błędy we wniosku, co w konsekwencji przyniosło rezultaty w postaci pełnej realizacji operacji, rozliczeniu projektów i utrzymaniu ich efektów.

W LSR zaplanowano również działania **animujące i zachęcające do wdrażania innowacji** w obszarze rolnictwa i produkcji rolnej, z uwzględnieniem gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, krótkich łańcuchów żywności. Zaplanowano również szereg działań zachęcających do realizacji projektów partnerskich, również międzynarodowych oraz projektów realizowanych w partnerstwie. Animacja polegać będzie na organizacji spotkań i szkoleń zarówno z zakresu wspólnej realizacji projektów, jak i z zakresu innowacyjnych rozwiązań jakie mogą być zastosowane we wspomnianych przedsięwzięciach przy współpracy z ODR lub po złożeniu wniosku do KSOW i organizacji wyjazdu studyjnego do gospodarstw prowadzących innowacje w swojej działalności. Szczegółowy opis znajduje się w rozdziale III Partycypacyjny charakter LSR w Planie aktywizacji i animacji.

Rozdział VIII. Plan działania

Plan działania precyzyjnie określa metody uzyskania wysokich efektów wdrażania LSR. Cele, którym przyporządkowano wypracowane w trakcie konsultacji społecznych oraz diagnozy przedsięwzięcia. Przedsięwzięcia te zaplanowano do sfinansowania ze środków przeznaczonych na realizację LSR. Wypracowane cele mają charakter długofalowy zapewniają ciągłość oraz trwałość rozwoju, są spójne z modelem rozwoju terenów wiejskich, uwarunkowaniami lokalnymi (dziedzictwo przyrodnicze, historyczno- kulturowe, lokalizacja, infrastruktura społeczna, aktywność mieszkańców, sytuacja ekonomiczna i gospodarcza). Cele wyznaczają kierunki zmian założone w strategii. Komplementarna realizacja założonych celów zmierza do innowacyjnego rozwoju obszaru w oparciu o posiadane zasoby i integrację zaangażowanych podmiotów lokalnych, szczególnie poprzez wspólną realizację projektów (projekty partnerskie z uwzględnieniem partnerów zagranicznych i projekty realizowane w partnerstwie), w tym też opracowanie koncepcji Smart Village. Przewiduje również finansowanie działań przeznaczonych dla osób młodych do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż., a także osób ze zdiagnozowanej grupy w niekorzystnej sytuacji. Sposoby realizacji poszczególnych przedsięwzięć zostały tak dobrane, aby umożliwiły, elastyczną i jak najlepszą realizację LSR. Prawie w każdym przedsięwzięciu uwzględniono możliwość ogłoszenia naboru na realizację operacji w ramach projektu konkursowego, projektu grantowego, operacji własnej, projektu realizowanego w partnerstwie, czy projektu partnerskiego. Plan działania stanowi **załącznik nr 2 do LSR**.

Rozdział IX. Plan finansowy LSR

Kalkulując budżet wraz z harmonogramem przedsięwzięć dołożono wszelkich starań, aby zapewnić systematyczną i ciągłą realizację LSR, zapewnić w budżecie proporcjonalność między kosztami administracyjnymi oraz własnymi LGD oraz adekwatność budżetu do głównych celów LSR.

LGD „Ziemia Łowicka" w ramach budżetu wyodrębniła kategorie kosztów zgodne z zapisami PS WPR na lata 2023-2027, które przedstawiają się następująco:

1. Realizacji LSR na łączną **kwotę 1 500 000,00 €**, na którą składają się projekty konkursowe, projekty grantowe, operacje własne, projekty realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie, w tym realizowane z partnerami zagranicznymi
2. Budżet LSR rozkłada się następująco:
    - Rozwijanie działalności gospodarczej łączna kwota **200 000,00 €**

- Rozwijanie pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie rozwijania gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz rozwój współpracy poprzez rozwijanie krótkich łańcuchów żywnościowych - kwota **200 000,00 €**
- Pozostałe projekty, w tym projekty konkursowe, grantowe, operacje własne, projekty realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie – **kwota 1 100 000,00 €**

3. Wysokość wsparcia zgodna jest z zapisami PS WPR 2023-2027 i przedstawia się w następujący sposób:
   W przypadku Wdrażania LSR wsparcie udzielane jest w formie dotacji w postaci ryczałtu w zakresie:
   1. projektów grantowych do wysokości 500 tys. zł przy czym wysokość pojedynczego grantu:
      a. na sfinansowanie przygotowania jednej koncepcji inteligentnej wsi (Smart Village), indykatywna kwota jednostkowa wynosi 4 tys. zł,
      b. na przygotowanie projektu partnerskiego wynosi:
         - do 50 tys. w przypadku projektu partnerskiego z podmiotem z obszaru innej LSR z Polski,
         - do 150 tys. zł – w przypadku międzynarodowego projektu partnerskiego (z podmiotem z obszaru innej LSR z innego kraju),
         - w pozostałych zakresach zadań objętych grantami - ustalana będzie na bazie projektu budżetu (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b); maksymalna kwota zostanie określona w oparciu o dane historyczne

   W pozostałych przypadkach Wdrażania LSR (w tym na operacje własne) wsparcie będzie miało formę dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości 500 tys. zł.
   W przypadku Wdrażania LSR intensywność wsparcia będzie wynosiła:
   1. do 65% kosztów kwalifikowalnych, z wyłączeniem operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych,
   2. do 85% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych,
   3. do 100% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w przypadku podmiotów innych niż jednostki sektora finansów publicznych,
   4. do 75% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w przypadku jednostek sektora finansów publicznych, z czego pomoc finansowa z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa.

Koszty związane z zarządzaniem w kwocie **362 500,00 €** przedstawiają się następująco:

1. koszty związane z realizacją planu animacji i aktywizacji lokalnej społeczności, w tym koszty związane z animacją do projektów realizowanych w partnerstwie, projektów partnerskich, również z partnerami zagranicznymi, działania na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji, a także przeznaczone dla osób do 25 r.ż. i pow. 60 r.ż. oraz aktywizacja członków LGD w kierunku kolegialnego podejmowania decyzji.
2. koszty bieżące związane z utrzymaniem biura, personelem, monitoringiem, działaniami promocyjnymi w tym realizacja planu komunikacji, planu szkoleń dla pracowników, RD, Zarządu.

Tabele budżetowe stanowią **załącznik nr 3** do LSR
Przewiduje się również wykorzystanie alternatywnych źródeł finansowania celów ujętych w LSR. Źródłami mogącymi przyczynić się do realizacji założonych celów oraz działań animacyjno – aktywizacyjnych są: Program Regionalny Fundusze dla Łódzkiego 2021-2027, Polsko Amerykańska Fundacja Wolności, Akademia Filantropii w Polsce, Plan Operacyjny KSOW, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich oraz Program Rządowy Fundusz Młodzieżowy na lata 2022–2033. Szczegółowy opis znajduje się w tabeli nr 33

Rozdział X. Monitoring i ewaluacja

Proces monitoringu i ewaluacji są względem siebie niezależne, choć pozostają w ścisłym związku, gdyż dotyczą tych samych zagadnień. Monitoring i ewaluacja Lokalnej Strategii Rozwoju są kluczowymi elementami skutecznego procesu jej wdrażania, zapewniającymi pozyskanie informacji na temat postępów prowadzonych działań, w głównej mierze w kontekście realizacji przyjętych celów i przedsięwzięć. Stanowią równocześnie narzędzia kontroli i oceny umożliwiające korektę nieprawidłowości w procesie wdrażania LSR i funkcjonowania LGD, poprzez wprowadzenie niezbędnych modyfikacji i uaktualnień przy realizacji opracowanej strategii.

Monitoring realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Ziemia Łowicka" stanowi równoległy do jej wdrażania, ciągły i rutynowy proces wymagający zbierania i analizy danych oraz raportowania wyników w określonych przedziałach czasowych. Dla sprawnej jego realizacji, przyjmuje się, iż proces monitorowania, z uwagi na charakter prowadzonych działań, w sposób ciągły i na bieżąco, prowadzony będzie przez biuro LGD. W odstępach rocznych pracownicy biura sporządzać będą pisemne sprawozdania z realizacji LSR, analizowane i zatwierdzane następnie przez Zarząd.

Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie ewaluacji będzie Zarząd, uprawniony do zlecania jej wykonania ekspertom zewnętrznym. Podobnie, jak w przypadku monitoringu, uzyskane wyniki prezentowane będą w formie raportu z badania ewaluacyjnego, upubliczniane za pośrednictwem strony www LGD.

Ewaluacja LSR zostanie przeprowadzona w oparciu o następujące kryteria:

1. Adekwatność/trafność – rozumiana jako ocena sposobu doboru zastosowanych instrumentów pod kątem realizacji celów LSR, a także ocena związku między zdefiniowanymi celami a realnymi potrzebami, które mają zostać rozwiązane dzięki interwencji publicznej,
2. Użyteczność - rozumiana jako ocena stopnia dostosowania działań w ramach LSR do potrzeb odbiorców (czy przedsięwzięcia te odpowiadają realnym potrzebom grupy docelowej),
3. Efektywność - rozumiana jako relacja poniesionych nakładów do uzyskanych efektów (czy LSR przynosi pożądane efekty przy zakładanych kosztach, czy koszty te nie mogłyby być niższe, dając porównywalne efekty?)
4. Skuteczność – rozumiana jako stopień realizacji założonych celów (według 4 przedsięwzięć założonych w LSR, a także przypisanych do nich celów)
5. Oddziaływanie/wpływ – rozumiane jako ocena związku między podejmowanymi działaniami a osiąganiem celów założonych w LSR (w tym oddziaływania LSR w szerszym ujęciu, tj. w odniesieniu do lokalnych społeczności),
6. Trwałość efektów – rozumiana jako ocena, w jakim stopniu uzyskane rezultaty będą widoczne w dłuższej perspektywie czasowej (czy jest prawdopodobne ich funkcjonowanie po zakończeniu finansowania, od czego zależy trwałość uzyskanych efektów – czynniki sprzyjające i niesprzyjające trwałości),
7. Spójność zarządzania – rozumiana jako ocena sposobu zarządzania LGD, w tym struktury organizacyjnej, komunikacji wewnętrznej, sposobu podejmowania decyzji, współpracy między partnerami itp.,
8. Wartość dodana – rozumiana jako wystąpienie innych niż założone efektów wynikających z realizacji LSR (pozytywnych lub negatywnych). Ewaluacja będzie realizowana przez cały okres wdrażania LSR, z wykorzystaniem różnych instrumentów.

Ewaluacja zostanie zrealizowana w formie cyklu badawczego, polegającego na zastosowaniu różnych, wzajemnie komplementarnych metod i technik badawczych (ilościowych i jakościowych), zgodnie z zasadą triangulacji metodologicznej. Takie podejście pozwoli na uzyskanie możliwie pełnej wiedzy i, w konsekwencji, przyczyni się do sformułowania trafnych wniosków i rekomendacji z badań. Ewaluacja skupi się na analizie sposobu realizacji LSR (ze względu na wyodrębnione wyżej kryteria ewaluacyjne), ze szczególnym uwzględnieniem uzyskiwanych efektów, co w przyszłości pozwoli na ich korektę i dostosowanie do potrzeb potencjalnych odbiorców.

Sposób pomiaru:

Badania ilościowe pozwolą na uzyskanie „twardych" danych, które posłużą do opisu sposobu realizacji LSR za pomocą liczb, procentów i wskaźników.

Badania jakościowe zostaną przeprowadzone przy użyciu „miękkich", „rozumiejących" metod. Sposób przeprowadzenia badania będzie mieć wymiar partycypacyjny. Oznacza to, że badacze nie będą wyłącznie zewnętrznymi obserwatorami. Partycypacyjność tę należy rozumieć jako otwartość badaczy na dyskusję z badanymi oraz wypracowanie wspólnych konkluzji.

Elementy podlegające pomiarowi:

Celem ewaluacji będzie kompleksowa ocena efektywności działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Łowicka" oraz realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027. Raporty z ewaluacji zawierać będą informacje o stopniu realizacji LSR, ocenę przyjętych wskaźników w odniesieniu do celów i operacji, ocenę zakresu osiągniętych celów i przedsięwzięć. Dodatkowo celem badania będzie identyfikacja działań podjętych przez LGD w zakresie zagwarantowania jakości i efektywności wdrażania LSR. Zakres badania ewaluacyjnego obejmie analizę stopnia realizacji LSR, ocenę efektywności funkcjonowania LGD, a także wpływu działalności LGD i wdrażania LSR na rozwój lokalny.

Badania empiryczne obejmą następujące grupy respondentów: Radę Decyzyjną, Zarząd i pracowników Biura LGD, beneficjentów i podmioty współpracujące z LGD, mieszkańców badanego obszaru, przedstawicieli instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i lokalnych przedsiębiorców. Zakładamy również, że badania zostaną zrealizowane we wszystkich 8 gminach, należących do obszaru LGD. Ewaluacja obejmie ocenę wszystkich wskaźników produktu i rezultatu, założonych w LSR. Dane na temat realizacji wskaźników produktu i rezultatu pozyskiwane będą głównie na podstawie danych gromadzonych przez LGD, a także od beneficjentów operacji realizowanych w ramach LSR. Parametry obrazujące wartość wskaźników oddziaływania będą efektem analizy danych gromadzonych przez instytucje statystyki publicznej, a także pomiarów realizowanych przez podmioty zewnętrzne.

Okresy pomiaru: Zasadniczym elementem procesu ewaluacji będzie realizacja badań ilościowych w roku 2027, które dostarczą wiedzy na temat zmiany społecznej na obszarze LGD, związanych z realizacją Strategii.

Podstawowe zagadnienia analizy ewaluacyjnej

1. Stan realizacji celów LSR - określenie poziomu osiągniętych z uwzględnieniem specyfikacji obszaru, a także z podziałem na wskaźniki produktu, rezultatu (zgodnie z założeniami przyjętymi w LSR).
2. Stan realizacji poszczególnych przedsięwzięć, ocena zgodności zrealizowanych przedsięwzięć z założeniami LSR - z podziałem na realizowane przedsięwzięcia.
3. Analiza problemów (np. sytuacji kryzysowych – pandemia Covid) napotkanych w trakcie zarządzania LSR, identyfikacja przyczyn ich występowania, ocena sposobów ich rozwiązywania, a także przyjętych procedur/systemu postępowania w takich przypadkach .
4. Ocena efektywności funkcjonowania LGD jako organizacji odpowiedzialnej za wdrażanie LSR oraz ocena w kontekście funkcjonowania LGD jako partnerstwa z uwzględnieniem zmian proceduralnych wprowadzanych w trakcie wdrażania (dynamika zmian proceduralnych i jej wpływ na funkcjonowanie partnerstwa).
5. Ocena wpływu działalności LGD oraz wdrażania LSR na poziom rozwoju obszarów wiejskich, odniesienie się do potrzeb społecznych i rozkładu dystrybucji środków pomocowych i działań aktywizacyjnych.
6. Rekomendacje dotyczące korelacji opisanej w strategii analizy potrzeb z efektywnością wdrażania strategii i jej celowością.
7. Poziom zainteresowania podmiotów lokalnych podejmowanych działań w ramach zdefiniowanych przedsięwzięć oraz opinia w środowisku lokalnym na temat działalności i funkcjonowania LGD, rozpoznawalność marki LGD, ocena pracy Biura LGD.
8. Kapitał społeczny i ocena jakości życia (diagnoza lokalna), poziom budowania zaufania wśród społeczności lokalnej oraz wpływu na poprawę jakości życia mieszkańców.

9. Promocja i komunikacja społeczna LSR, analiza sposobów komunikowania się z opinią publiczną obszaru LGD, a także sposobów uzyskiwania informacji zwrotnej.
10. Szeroko rozumiana ocena sposobu organizacji LGD: struktura organizacyjna, sposób zarządzania, klimat organizacyjny, atmosfera pracy, relacje między partnerami, sposoby podejmowania decyzji, poziom zadowolenia z pracy, komunikacja wewnętrzna itp.
11. Historia partnerstwa, określenie jej najważniejszych etapów i momentów krytycznych/punktów zwrotnych, „innowacyjność" etapów, wzajemne relacje, współpraca w każdym z etapów, oddziaływanie partnerstwa na szerszy społeczny kontekst w każdym z etapów (tzw. oś zmiany).
12. Określenie przykładów skutecznych i nieskutecznych działań (dobrych i złych praktyk), a także kluczowych czynników sukcesu/porażki.
13. Wartość dodana - występowanie innych, wcześniej nieplanowanych efektów, związanych z wdrażaniem LSR (pozytywnych lub negatywnych).

W ramach procesu ewaluacji zakłada się wykorzystanie m.in. następujących metod i technik badawczych:

1. Analiza danych zastanych (desk research) – dane gromadzone przez LGD, pochodzące od beneficjentów operacji realizowanych w ramach Strategii, dane GUS, PKW, Statystyczne Vademecum Samorządowca.
2. Ankiety ewaluacyjne (np. podczas konferencji, warsztatów, spotkań…).
3. Warsztaty diagnozująco-analityczne.
4. Indywidualne Wywiady Pogłębione (IDI).
5. Zogniskowane Wywiady Grupowe (FGI).
6. Komputerowo Wspomagane Wywiady Telefoniczne (CATI).
7. Komputerowo Wspomagane Wywiady Internetowe (CAWI).
8. Studia przypadków

Tabela nr 34 Elementy funkcjonowania i wdrażania podlegające ewaluacji

Elementy podlegające ewaluacji	Czas dokonywania pomiaru	Okres pomiaru	Sposób dokonywania pomiaru	Źródła danych i metody ich zbierania
Wykonywanie zadań przez pracowników biura LGD	IV kwartał 2024 IV kwartał 2025 IV kwartał 2026	Dynamika zmian w latach 2023-2027	Ekspert zewnętrzny lub Zarząd.	Opinia Zarządu, Rady oraz Komisji Rewizyjnej Ankieta Karty doradztwa, Planowane metody: ankieta, zogniskowane wywiady grupowe
Wykonywanie obowiązków przez członków Zarządu	IV kwartał 2024 IV kwartał 2025 IV kwartał 2026	Dynamika zmian w latach 2023-2027	Ekspert zewnętrzny lub pracownicy biura.	Listy obecności oraz protokoły z posiedzeń, Opinie Komisji Rewizyjnej
Wykonywanie obowiązków przez członków Rady	IV kwartał 2024 IV kwartał 2025 IV kwartał 2026	Dynamika zmian w latach 2023-2027	Ekspert zewnętrzny lub pracownicy biura.	Listy obecności oraz protokoły z posiedzeń, Opinie Komisji Rewizyjnej
Realizacja LSR w tym celów, przedsięwzięć oraz postępu realizacji w osiąganiu wskaźników	IV kwartał 2024 IV kwartał 2025 IV kwartał 2026 IV kwartał 2027	Dynamika zmian w latach 2023-2027	Pracownicy biura lub Ekspert zewnętrzny, Planowane metody: analiza danych	Wykaz podpisanych umów, Wykaz rozliczonych projektów, Ankiety monitorujące

			zastanych, ankiety ewaluacyjne	
Realizacja harmonogramu naborów	IV kwartał 2024 IV kwartał 2025 IV kwartał 2026 IV kwartał 2027	Dynamika zmian w latach 2023-2027	Pracownicy biura przeprowadzą analizę danych, sporządzą notatkę służbową	Informacja o naborach

Tabela nr 35 Elementy funkcjonowania i wdrażania podlegające monitorowaniu

Elementy podlegające monitorowaniu	Czas dokonywania pomiaru	Okres pomiaru	Sposób dokonywania pomiaru	Źródła danych i metody ich zbierania
Szkolenia i doradztwo	IV kwartał 2024	Dynamika zmian w latach 2023-2027	Pracownicy biura przeprowadzą analizę danych, sporządzą notatkę służbową	Listy obecności Karty doradcze
Zainteresowanie działalnością LGD/ rozpoznawalność LGD	IV kwartał 2025	Dynamika zmian w latach 2023-2027	Pracownicy biura przeprowadzą analizę danych, sporządzą notatkę służbową	Licznik odwiedzin strony internetowej, Raporty aktywności na portalach społecznościowych, Notatki ze spotkań aktywizacyjnych
Realizacja LSR oraz budżetu LGD	IV kwartał 2026	Dynamika zmian w latach 2023-2027	Pracownicy biura przeprowadzą analizę danych, sporządzą notatkę służbową	Matryca celów LSR zestawienie zawartych i wypłaconych umów, informacje z naborów, ankieta monitorująca

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Czynniki warunkujące popyt na żywność ekologiczną w kontekście przeobrażeń rynku żywności ekologicznej w Polsce i innych krajach Europy, SGGW, Warszawa 2011
2. Badanie koniunktury w gospodarstwach rolnych, GUS, Warszawa 2013
3. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.
4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006
5. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005

6. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008
7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 508/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2328/2003, (WE) nr 861/2006, (WE) nr 1198/2006 i (WE) nr 791/2007 oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1255/2011
8. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 809/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli, środków rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności
9. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej;
10. Rozporządzenia Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378);
11. Rozporządzenie nr 1305/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r.);
12. ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz. U. z 2023 poz. 412 z późn. zm.);
13. Projekt wytycznych dla podmiotów lokalnych dotyczące rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność
14. Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, Warszawa 2014
15. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności, ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 ze zmianami;
16. Rozporządzenia krajowe: Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24.09.2015r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznania pomocy finansowej w ramach działania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego programem PROW na lata 2014-2020, Rop. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23.10.2015, w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji" objętego programem PROW na lata 2014-2020,
17. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi „Wsparcie projektów współpracy" objętego programem PROW na lata 2014-2020

Załączniki do LSR

Załącznik nr 1 - Cele i przedsięwzięcia.

Załącznik nr 2 - Plan działania - wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu.

Załącznik nr 3 - Budżet LSR - w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia.

Załącznik nr 4 - Plan wykorzystania budżetu LSR – wykazujący wykorzystanie zakontraktowanych środków w podziale na poszczególne fundusze i lata.

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 **Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"**	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
200 000,00 €	P.1.1. Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym projektów wpływających na ochronę środowiska	osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej	konkurs
200 000,00 €	P.1.2 Działania nakierowane na nowoczesne i innowacyjne rozwiązania dla rolników i producentów rolno - spożywczych	osoba fizyczna , osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej (w tym rolnicy)	konkurs
100 000,00 €	P.1.3 Inicjatywy w zakresie przeciwdziałania bezrobociu	osoba fizyczna (w tym osoby do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż.), osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej	konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekty realizowane w partnerstwie,
100 000,00 €	P.1.4 Działania na rzecz wsparcia i rozwoju kapitału społecznego oraz wsparcie włączenia społecznego, w szczególności działania na rzecz zidentyfikowanych grup w niekorzystnej sytuacji	osoba fizyczna (w tym osoby do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż.), osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej	konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekty realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie
600 000,00 €			

Formularz 2: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 **Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno - kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych**	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
250 500,00 €	P.2.1. Inicjatywy na rzecz wzmocnienia poczucia tożsamości lokalnej oraz zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego, w tym integracja między pokoleniowa.	osoba fizyczna (w tym osoby do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż.), osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej	konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekty realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie
400 000,00 €	P.2.2 Działania nakierowane na wzrost atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej obszarów wiejskich, w tym z zastosowaniem rozwiązań z zakresu ochrony środowiska	osoba fizyczna (w tym osoby do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż.), osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej	konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekty realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie
241 500,00 €	P.2.3 Działania/ inicjatywy promujące lokalne produkty/ dziedzictwo kulturowo- historyczne oraz walory turystyczne obszaru LGD.	osoba fizyczna (w tym osoby do 25 r.ż. i powyżej 60 r.ż.), osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej	konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekty realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie
8 000,00 €	P.2.4 Opracowanie koncepcji Smart Village	osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej	projekt grantowy
900 000,00 €			

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.0	**Przedsięwzięcia w ramach C.1.0 Rozwój gospodarczy i zawodowy terenu LGD "Ziemia Łowicka"**													
Przedsięwzięcie P. 1.1	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	0 szt.	0%	3szt.	50,00%	1szt.	66,66%	2szt.	100,00%	0szt.	100%	0 szt.	100,00%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.2	Liczba operacji polegająca na rozwoju krótkiego łańcucha żywności	0 szt.	0%	0 szt.	0%	1 szt.	100,00%	0 szt.	100,00%	0 szt.	100,00%	0 szt.	100,00%	PS WPR
	Liczba operacji polegająca na rozwoju gospodarstwa agroturystycznego/ zagrody edukacyjnej	0 szt.	0%	0 szt.	0%	0 szt.	0%	2szt.	100%	0szt.	100%	0 szt.	100,00%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.3	Liczba inicjatyw w zakresie przeciwdziałania bezrobociu/ liczba szkoleń w zakresie przedsiębiorczości	0 szt.	0%	0szt.	0,00%	3 szt.	60,00%	0 szt.	60,00%	1 szt.	80,00%	1 szt.	100,00%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.4	Liczba projektów na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji/ młodych/osób starszych	0 szt.	0%	0 szt.	0%	1 szt.	33,33%	1 szt.	66,66%	0 szt.	66,66%	1 szt.	100,00%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1 R.37 Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. Liczba utworzonych miejsc pracy		0	-	3	-	1	-	2	-	0	-	0	-	PS WPR

Wskaźnik rezultatu W.1.2 R.10.PR odsetek gospodarstw uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich cyklach łańcucha dostaw i systemach jakości objętych wsparciem WPR. Liczba gospodarstw / rolników	0	-	0	-	1	-	0	-	0	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.2 R.39 Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR. Liczba przedsiębiorstw	0	-	0	-	0	-	2	-	0	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.3(1) R.1.PR liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami. Liczba osób	0	-	0	-	150	-	0	-	50	-	50	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.4 R.42 liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Liczba osób	0	-	0	-	50	-	50	-	0	-	50	-	PS WPR

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.2.0	**Przedsięwzięcia w ramach C.2.0 Podniesienie atrakcyjności turystyczno - rekreacyjnej i społeczno - kulturalnej terenu LGD "Ziemia Łowicka", w tym kreowanie postaw proekologicznych**													
Przedsięwzięcie P. 2.1	Liczba zorganizowanych imprez/ wydarzeń/ uroczystości	0 szt.	0%	0szt.	0,00%	2 szt.	50,00%	2 szt.	100,00%	0 szt.	100,00%	0szt.	100,00%	PS WPR
	liczba nowych / zmodernizowanych/ wyremontowanych/ doposażonych obiektów	0 szt.	0%	0 szt.	0,00%	2 szt.	50,00%	2 szt.	100,00%	0 szt.	100,00%	0 szt.	100,00%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 2.2	Liczba nowych/ zmodernizowanych/ wyremontowanych obiektów	0 szt.	0%	4 szt.	50,00%	0 szt.	50,00%	4 szt.	100,00%	0 szt.	100,00%	0 szt.	100,00%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 2.3	Liczba podjętych inicjatyw / działań	0 szt.	0%	2 szt.	25,00%	2 szt.	50,00%	2 szt.	75,00%	0 szt.	75,00%	2 szt.	100,00%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 2.4	Liczba opracowanych koncepcji Smart Village	0 szt.	0%	0 szt.	0%	8 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1 - R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Liczba osób.		0	-	0	-	100	-	100	-	0	-	0	-	PS WPR

Wskaźnik rezultatu W.2.1 - R.41PR Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Liczba osób	0	-		0	-		100	-		100	-		0	-		0	-		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.2 R.41PR Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Liczba osób	0	-		50	-		0	-		50	-		0	-		0	-		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.3 R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Liczba osób.	0	-		100	-		100	-		100	-		0	-		100	-		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.4 R.40 Liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi - Liczba strategii	0		-	0		-	8		-	0		-	0		-	0		-	PS WPR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	**Program/Fundusz**			**Środki ogółem (EUR)**
	PS WPR	**EFRR***	**EFS+***	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	**1 500 000,00 €**	**0**	**0**	**1 500 000,00 €**
Zarządzanie LSR(art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	**362 500,00 €**	**0**	**0**	**362 500,00 €**
Razem	**1 862 500,00 €**	**0**	**0**	**1 862 500,00 €**

** Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.*

*** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0".*

Załącznik nr 4 do LSR 2023-2027 LGD "Ziemia Łowicka" ***Plan wykorzystania budżetu LSR***

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRROW	€ -	0%	€597 000,00	39,80%	€820 500,00	54,70%	€820 500,00	54,70%	€1 359 500,00	90,63%	€1 379 500,00	91,96%	€1 500 000,00	100%
EFS+	€ -	0%	€-	0%			€-	0%	€-	0%	€-	0%	€-	0%
EFRR	€ -	0%	€-	0%			€-	0%	€ -	0%	€-	0%	€-	0%
RAZEM	€ -	€	€597 000,00	39,80%			€820 500,00	54,70%	€1 359 500,00	90,63%	€1 379 500,00	91,96%	€1 500 000,00	100%